

ΤΕΥΧΟΣ 5
ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΣ
1935

ΕΚΔΟΣΕΙΣ Α. ΠΑΠΑΝΔΡΕΟΥ
ΕΚΤΥΠΩΣΗ
ΕΚΔΟΣΕΙΣ Α. ΠΑΠΑΝΔΡΕΟΥ
ΑΘΗΝΑΙ

ΑΘΗΝΑΙ

ΜΗΝΙΑΙΑ ΕΚΔΟΣΙΣ

ΕΦΗΜΕΡΙΔΟΣ "ΕΛΛΗΝΙΚΟΝ ΜΕΛΛΟΝ"

ΑΘΗΝΑΙ

ΙΩΑΝΝΗΣ Α. ΤΖΟΠΑΣ
ΙΑΤΡΟΣ
ΔΙΔΑΚΤΩΡ ΤΟΥ ΕΝ ΑΥΤΩΝ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ
ΙΩΑΝΝΙΝΑ

ΜΗΝΙΑΙΑ ΕΙΚΟΝΟΓΡΑΦΗΜΕΝΗ ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΚΗ ΕΚΔΟΣΙΣ ΤΗΣ ΕΦΗΜΕΡΙΔΟΣ

“ΕΛΛΗΝΙΚΟΝ ΜΕΛΛΟΝ” ΙΔΙΟΚΤΗΤΗΣ· ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ
ΝΙΚΟΣ Π. ΕΥΣΤΡΑΤΙΟΥ

ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΚΗ ΔΙΕΥΘΥΝΣΙΣ· ΝΙΚΟΣ ΚΑΣΤΑΝΑΚΗΣ
ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ ΣΥΝΤΑΞΕΩΣ· ΝΤΟΛΗΣ ΝΙΚΕΒΑΣ

Λωοκρηά.

“Ελα στὸ γλέντι τοῦ φιλιού
θεότρελλη μικρούλα.
Τέτοιες βραδυνὲς καρναβαλιού,
χωρὶς τραγούδια καὶ φιλιὰ
καὶ δίχως ἀγκαλιὰ
σ’ ἀπόμερη ἀκρούλα,
πάνε χαμένες
καὶ εἶνε ἄδικο. Γιατ’ εἶνε μετρημένες.

Δῶσ’ μου τ’ ἀχεῖλι τὸ γλυκὸ
τὰ κόκκινα χεῖλάκια.
“Ένα τραγοῦδι ἐρωτικὸ
καὶ τρέλλες σ’ ὁμορφες φωνῆς
καὶ χάρδια καὶ ἀγκαλιῆς
καὶ δλόγλυκα φιλάκια
τὰ θέλ’ ἡ μέρα.
Καὶ εἶναι τίποτα. Τὰ σβύνει ἡ Δευτέρα.

Μὴ φοβηθῇς, πῶς θὰ μπλεχτῇς
στοῦ ἔρωτα τὸ δίχτυ.
“Όσο μικρὴ καὶ ἂν ξανοιχτῇς,
καὶ ὅσα καὶ ἂν πῇς καὶ ὅσα σοῦ ποῦν
καὶ ὅσα καὶ ἂν γινοῦν
σ’ ἓνα τρελλὸ ξενύχτι
μὲ μασκαράδες,
εἶν’ ὅλα φούμαρα. Δὲν κάνουν δυὸ παράδες.

Σ. ΑΚΡΟΠΟΛΙΤΗΣ

Η ΕΠΙΔΡΑΣΙΣ ΤΗΣ ΒΥΖΑΝΤΙΝΗΣ ΕΠΟΧΗΣ ΕΠΙ ΤΗΣ ΤΕΧΝΗΣ

ΠΩΣ ΟΙ ΥΠΟ ΤΟΥ ΑΥΤΟΚΡΑΤΟΡΟΣ ΤΟΥ ΒΥΖΑΝΤΙΟΥ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ, ΣΥΓΚΕΝΤΡΩΘΕΝΤΕΣ ΘΗΣΑΥΡΟΙ ΤΗΣ ΑΝΑΛΟΗΣ ΚΑΙ ΤΗΣ ΔΥΣΕΩΣ ΕΔΩΞΑΝ ΑΦΟΡΜΗΝ ΕΙΣ ΤΗΝ ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑΝ ΚΑΤΑΠΑΝΚΤΙΚΩΝ ΝΕΩΤΕΡΙΣΜΩΝ ΤΗΣ ΔΙΑΚΟΣΜΗΤΙΚΗΣ ΤΕΧΝΗΣ.

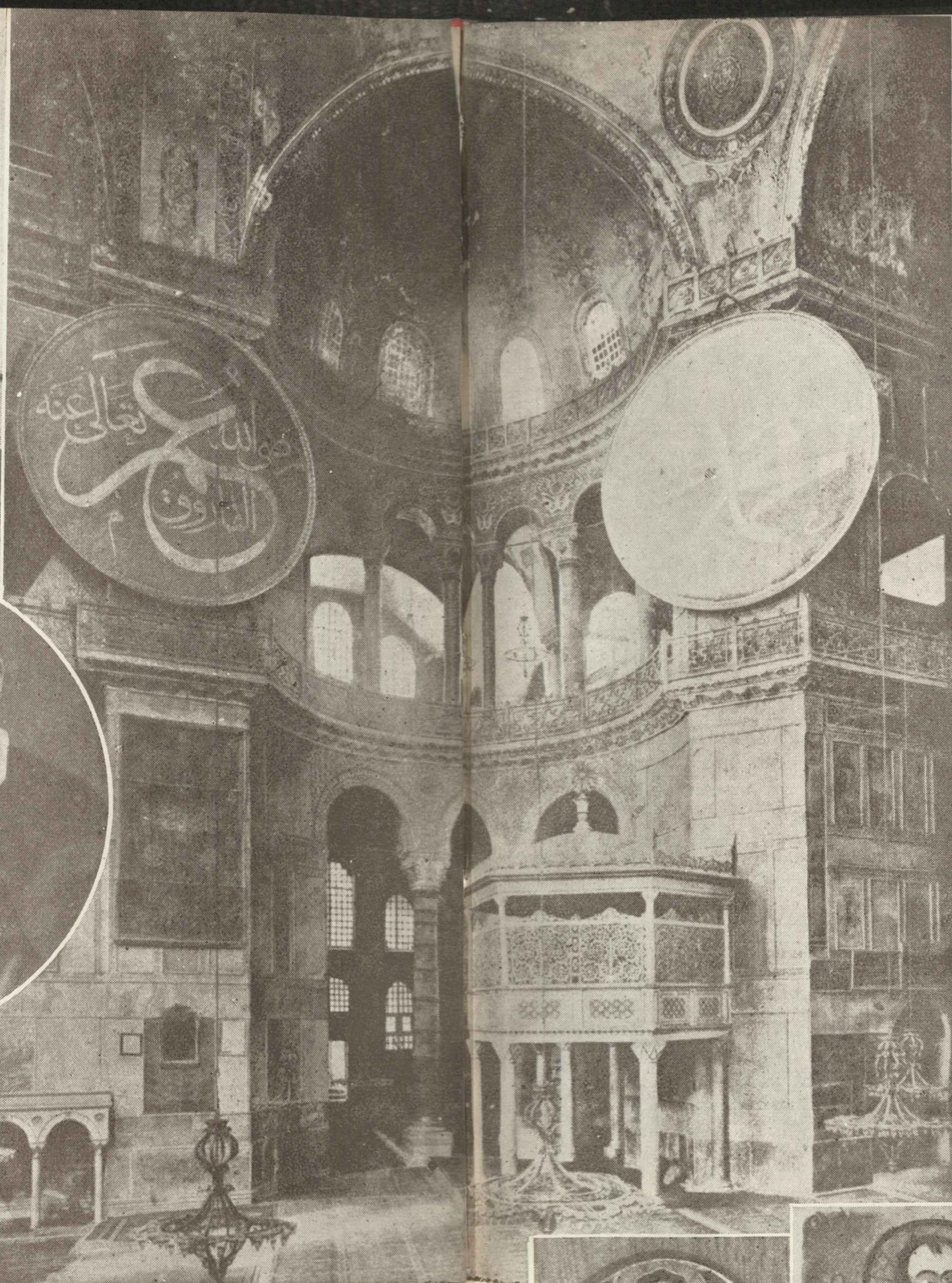
Ἡ ὑπὸ τοῦ αὐτοκράτορος Κωνσταντίνου τοῦ Μεγάλου γενομένη ἐκλογή τῶν ἀκτῶν τοῦ Βοσπόρου διὰ τὴν ἐγκατάστασιν τῆς πρωτεύουσας τῆς νέας ἀνατολικῆς αὐτοκρατορίας του, ὑπῆρξε πρᾶγμα ἐκτάκτως ἐπιτυχές. Τόσον ἀπὸ στρατηγικῆς ὥσον καὶ ἀπὸ ἐμπορικῆς ἀπόψεως, ἡ Κωνσταντινούπολις ἐγένετο ἡ πύλη διὰ τῆς ὁποίας ἐπεκρινώθησαν αἱ δυτικαὶ ἐπαρχίαι τῆς παλαιᾶς Ῥωμαϊκῆς αὐτοκρατορίας μετὰ τῶν ἀπεράντων ἐκτάσεων τῆς Ἀσίας. Ἡ συγκέντρωσις εἰς τὴν αὐτοκρατορικὴν πόλιν τῶν καλλιτεχνικῶν θησαυρῶν τῆς Ἑλλάδος καὶ τῆς Ῥώμης, καὶ τῶν ἀμυθῆτου ἀξίας καλλιτεχνικῶν πού συνέρρεον ἀπὸ τὴν Ἑγγύς καὶ Ἀπὼ Ἀνατολὴν, κατέστησε μετ' ὀλίγον τὴν Κωνσταντινούπολιν ὡς τὸ ἀπαραμίλλον πρᾶγμα κέντρον τοῦ πολιτισμοῦ καὶ τῆς τέχνης.

Ἡ ἐπίσημος ἀναγνώρισις τοῦ Χριστιανισμοῦ ὡς κρατικῆς θρησκείας ἐκ μέρους τοῦ αὐτοκράτορος Κωνσταντίνου ἐπέπρωτο νὰ ἔχη μεγίστην ἐπίδρασιν ἐπὶ τῆς ἐξελίξεως τῆς Βυζαντινῆς τέχνης. Μεγάλος ἀριθμὸς ναῶν καὶ μοναστηρίων ἀνηγέρθη εἰς διαφόρους τοποθεσίας τῆς πόλεως. Ὁ ζήλος καὶ ὁ φανατισμὸς τῶν νεοφύτων κατέληξε εἰς τὸ νὰ δοθῇ εὐθὺς ἀμέσως ἕνας βαθὺς θρησκευτικὸς χαρακτήρ εἰς τὰς περισσότερας ἐκδηλώσεις τῆς νέας τέχνης. Ἀφ' ἑτέρου, ἡ ἐπίδρασις τῆς Ἀνατολῆς, στηριζομένη ἐπὶ τῆς παραδόσεως τοῦ Ἑλληνισμοῦ καὶ τοῦ Ῥωμαϊσμοῦ, ἔθεσε τὰς βάσεις μιᾶς τέχνης ἡ ὁποία κατὰ τὸν ἕκτον αἰῶνα, τὴν ἐποχὴ δηλαδὴ τοῦ αὐτοκράτορος Ἰουστινιανοῦ, θὰ ἔφθανε εἰς τὴν πλήρη ἀνθίσιν τῆς χαρακτηριστικῆς τῆς πρωτοτυπίας.

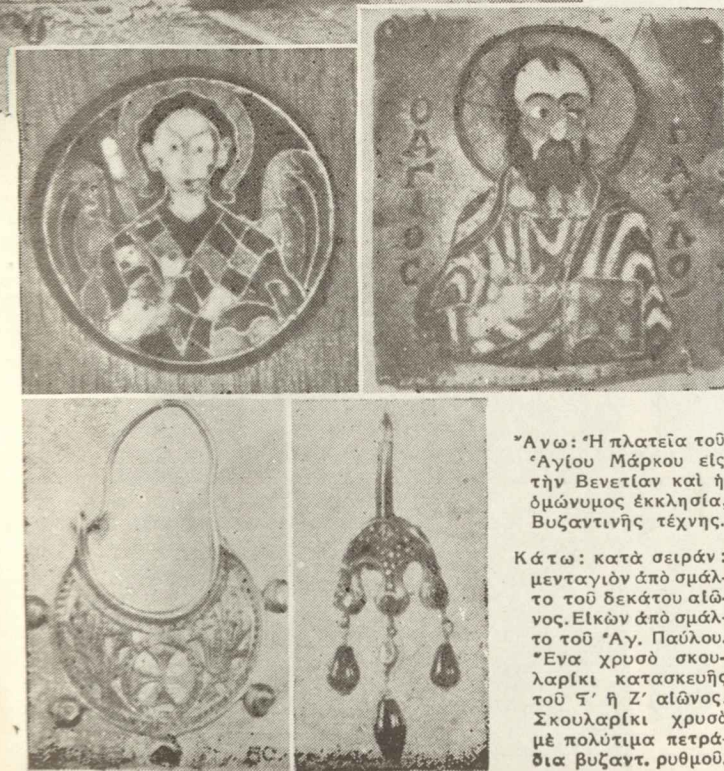
Ἡ αὐστηρότης τῶν ὁρθογώνιων γραμμῶν, ἡ χαρακτηρίζουσα τὰ ἑλληνορωμαϊκά κτίρια, ἀντεκατεστάθη ἀπὸ τὰς καμπύλας τῶν βασιλικῶν, καλυμμένας καὶ αὐτὰς ἀπὸ τρούλλους καὶ θόλους.

Ἡ Βυζαντινὴ τέχνη, κατὰ τὴν ἐποχὴν τοῦ Ἰουστινιανοῦ ἔφθασεν, οὕτως εἰπεῖν, εἰς τὸν κολοφῶνα τῆς διὰ τῆς ἀνεγέρσεως τοῦ μεγάλου καὶ παγκοσμίου φήμης ναοῦ τῆς Ἀγίας Σοφίας, ὁ ὁποῖος ἀνηγέρθη κατὰ τὰ ἔτη 532-537 μ.Χ. ἀπὸ τοῦ ἀρχιτέκτονος Ἀνθίμου καὶ Ἰσιδώρου τὸν Μιλήσιον. Ἡ Ἀγία Σοφία—τὸ ὄνομα δὲν προέρχεται ἀπὸ τὴν μάρτυρα ἁγίαν Σοφίαν, ἀλλὰ ἀπὸ τὴν «Σοφίαν τοῦ Κυρίου»—μὲ τὸν τεράστιον τρούλλον τῆς, ὁ ὁποῖος ἔχει διάμετρον 93 ποδῶν, καὶ στηρίζεται ἐπὶ τεσσάρων τόξων, καθὼς καὶ μὲ τοὺς ἄλλους ἀρχιτεκτονικοὺς νεωτερισμοὺς, ἔδωκε εἰς τὴν Βυζαντινὴν τέχνην τὴν δριστηκὴν πλέον μορφήν τῆς καὶ ἀπέτελεσε ἕνα πρότυπον ἀφαντάστου μεγαλείου, τοῦ ὁποῖου ἡ ἐπίδρασις ὑπῆρξε μεταγενεστέρως τεραστία. Τὸ ἑσωτερικὸν τῆς μεγαλοπρεποῦς ἐκκλησίας—τὸ ὁποῖον ἀποκαλύπτεται ἤδη κατὰ διαταγὴν τοῦ μεγάλου δικτάτορος τῆς Τουρκίας—ἀπέτελετο ἀπὸ διακοσμητικῶν πλοῦτον ἀντιπροβλήτου κάλλους. Τὰ σπανιότερα καὶ ἐκλεκτότερα ἀντικείμενα, μίτραι, διασκοπτήρα κ.ἀ., κατεσκευασμένα ἀπὸ χρυσὸν καὶ πολυτίμους λίθους, ἐχρησιμοποιοῦντο διὰ τὰς λειτουργικὰς καὶ λοιπὰς ἐκκλησιαστικὰς ἀνάγκας, ἐνῶ ὑφάσματα ἀφαντάστου πολυτελείας ἐχρησιμοποιοῦντο ὡς ἄμφια τῶν λειτουργούντων ἱερέων.

Ἡ Ἀγία Σοφία ὅμως δὲν ὑπῆρξεν ἡ μόνη ἐκκλησίαι πού χαρακτηρίζει τοὺς ἀρχιτεκτονικοὺς νεωτερισμοὺς τῆς ἐποχῆς τοῦ Ἰουστινιανοῦ. Ἄλλαι ἐκκλησίαι, ὡς ἡ τοῦ Ἀγίου Σεργίου καὶ τῶν Ἀγίων Ἀποστόλων—σημερὸν ὁ ναὸς αὐτὸς δὲν ὑφίσταται πλέον—αἱ ὁποῖαι εἶχαν τὸ σχῆμα ἐνὸς Ἑλληνικοῦ Σταυροῦ καὶ ἠρίθμουν πέντε τρούλλους, ἀποτελοῦν ἄλλα δείγματα τῶν νέων βέναν τῆς Ἱταλίας, ἡ ὁποία ἀνηγέρθη κατὰ τὰ ἔτη 526-547. Ἐνα ὑπερόχον δείγμα Βυζαντινοῦ ρυθμοῦ ἀποτελεῖ ἡ ἐκκλησία τοῦ Ἀγίου Βιτάλιου εἰς τὴν Ῥαβένναν τῆς Ἱταλίας, ἡ ὁποία ἀνηγέρθη κατὰ τὰ ἔτη 526-547. Ἐνα περίεργον χαρακτηριζόμενον τῶν κτιρίων τῆς ἐποχῆς αὐτῆς τὸν διάκοσμον μὲ ἀπαραμίλλον πλοῦτον. Μία ἐπίσκοπος εἰς τὴν Ἀγίαν Σοφίαν τῆς Κωνσταντινουπόλεως, τὸν Ἀγιον Βιτάλιον Μουράνο, θὰ καταπεῖσθαι κάθε φιλότεχνον εἰς τὰς ὑπερόχους ἐκκλησίας τοῦ Ἀγίου Μάρκου τῆς Βενετίας, τοῦ Τορτσέλιο, τοῦ Μουράνο, καὶ τὸν 11ον καὶ 12ον αἰῶνα. Αἱ αὐταὶ τάσεις καὶ τὸ αὐτὸ γοῦστο θὰ συναντηθῶν εἰς τὰς μικρογραφίας πού διακοσμῶν τὰ χειρόγραφα τῆς ἐποχῆς ἐκείνης. Εἰς τὰς μικρογραφίας αὐτὰς εἶναι εὐκολόν νὰ ἀνιχνεύσῃ κανεὶς ἐπιδράσιν τῆς κλασσικῆς τέχνης, καὶ ἀκόμη Περσικῆν καὶ Σινικῆν ἐπίδρασιν. Βεβαίως, αἱ μεγάλοι παραδόσεις τῆς κλασσικῆς τέχνης κατέπεσαν κάπως,

Κατὰ σειράν: Ὁ Ναὸς τῆς Ἀγ. Σοφίας εἰς Κωνσταντινούπολιν. Ἡ Α.Β.Υ. πρίγκηψ τῆς Ἑλλάδος Νικόλαος. Εἰς τὸ κέντρον: Τὸ ἑσωτερικὸν τῆς Ἀγ. Σοφίας δεικνύον τὸ διαμέρισμα ὅπου προσήχοντο οἱ σοῦλτάνοι.

Ἀνω: Ἡ πλατεῖα τοῦ Ἀγίου Μάρκου εἰς τὴν Βυζαντινὴν πόλιν καὶ ὁ ὁμώνυμος ἐκκλησία, Βυζαντινῆς τέχνης.

Κάτω: κατὰ σειράν: μενταγιὸν ἀπὸ σμάλτο τοῦ δεκάτου αἰῶνος. Εἰκὼν ἀπὸ σμάλτο τοῦ Ἀγ. Παύλου. Ἐνα χρυσὸν σκουλαρίκι κατασκευῆς τοῦ 5' ἢ 7' αἰῶνος. Σκουλαρίκι χρυσὸ μὲ πολυτίμημα πέτρα—δια βυζαντ. ρυθμοῦ.

ἀλλὰ ἀφ' ἑτέρου εἰς τὰ ἐξ ἐλεφαντοστῶν καλλιτεχνήματα, εἰς τὰ ἔργα τῶν χρυσοχόων, εἰς τὰς ἐκδηλώσεις ἡ τεχνικὴ τελειότης τῶν Βυζαντινῶν καλλιτεχνῶν. Τὰ διάφορα καλλιτεχνήματα πού φυλάσσονται εἰς τὰ θησαυροφυλάκια τοῦ Ἀγίου Μάρκου, ὡς καὶ αἱ συλλογαὶ τῆς Φλωρεντίας, τῆς Βιέννης, τῶν Παρισίων κ.ἀ. ἀποτελοῦν ὑπέροχα δείγματα τῆς καταπληκτικῆς Βυζαντινῆς λειτουργικῆς.

Οἱ νεωτερισμοὶ τοὺς ὁποῖους εἶχαν ἐπεννοήσῃ οἱ ἀρχιτέκτονες τῆς Ἀγίας Σοφίας ὑπέστησαν ἐν τῷ μεταξὺ μεγάλαις ἀλλοιώσεσι καὶ μετεβλήθησαν εἰς σχήματα καὶ αἱ μορφαί. Οἱ πρωτόγονοι κάπως βαρεῖς τρούλλοι ἀντικατεστάθησαν ἀπὸ θόλους πλέον ἐλαφροὺς καὶ πλέον κομψῆς κατασκευῆς. Αἱ μικρότεροι ἐκκλησίαι τῆς Κωνσταντινουπόλεως, τῆς Θεσσαλονίκης καὶ εἰς ὅλην τὴν ἑκτασίαν τῆς αὐτοκρατορίας, δίδουν διδακτικὰ παραδείγματα τῆς μεταλλαγῆς ταύτης τοῦ ρυθμοῦ. Πολλοὶ ἀπὸ τὰς ἐκκλησίας ταύτας διαφυλάττουν ἀκόμη μέγα μέρος τῆς ἀρχικῆς τῶν διακοσμήσεως, ὅπως ἡ Μονὴ τοῦ Ὁσίου Λουκά εἰς τὴν Βοιωτίαν, καὶ Μονὴ Δαφνίου, πλησίον τῶν Ἀθηνῶν.

Ἐκείνην τὴν ἐποχὴν δύο σχολαὶ ἀνέμιξαν τὰς τάσεις τῶν. Ἀφ' ἐνὸς ἡ πρώτη, ἡ ὁποία περὶ τὰ τέλη τοῦ ἐνάτου αἰῶνος ἐπιστράφη εἰς τὴν μεγίστην τῆς ἀρχαίας παραδόσεως, καὶ ἡ ἄλλη ἀφ' ἑτέρου, εὐρισκομένη περισσότερον ὑπὸ τὴν ἐπίδρασιν τῆς ἐκκλησίας. Καθ' ὅλην τὴν διάρκειαν τοῦ δεκάτου αἰῶνος, αἱ δύο αὗται τάσεις συμβαδίζουν, εἰς τρόπον ὥστε νὰ καθίσταται δυσχερὴς ἡ διάκρισις τῆς μιᾶς ἀπὸ τῆς ἄλλης. Ὅλγιον ὅμως κατ' ὀλίγον ἡ μοναχικὴ ἐπίδρασις ἐβεβλήθη καὶ ἡ διαφορὰ τῶν δύο τάσεων γίνεται πλέον ἐκδηλότερη. Τὸ γεγονός τοῦτο ἀποδεικνύει τὴν προαναφερθεῖσαν βεβαίωσιν μας καθ' ἣν ἡ Βυζαντινὴ τέχνη εἶναι κυρίως τέχνη θρησκευτικῆ. Ὑπὸ τὴν καθοδήγησιν τῆς ἐκκλησίας, ὁ σκληρὸς καὶ αὐστηρὸς ἀσκητισμὸς τῆς πρωτογόνου Βυζαντινῆς τέχνης, χωρὶς νὰ χαθῇ ἐντελὴς, ὑφίσταται μιαν βαθυτάτην ἀλλοίωσιν. Ἡ εἰκονογραφία προσλαμβάνει πλέον ἐκλεπτισμένην μορφήν. Παρ' ὅλα ταῦτα οἱ καλλιτέχναι τοῦ δωδεκάτου καὶ τοῦ δεκάτου τρίτου αἰῶνος διαθέτουν κάποιαν ἐλευθερίαν καὶ πρωτοτυπίαν ἡ ὁποία ἐκδηλοῦται κυρίως εἰς τὰς διακοσμητικὰς τέχνας. Τὰ καλλιτεχνήματα πού ἐδημιουργήθησαν κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην εἶναι ἀπαραμίλλα εἰς πλοῦτον.

Εἶναι ἐκτός τῶν ὁρίων τοῦ παρόντος σημειώματος νὰ ἐξετάσωμεν τοὺς λόγους οἱ ὁποῖοι ὤθησαν τοὺς ἱππότεας καὶ τοὺς ὑπερασπιστὰς τῆς Χριστιανικῆς πίστεως, οἱ ὁποῖοι εἶχαν φύγει ἀπὸ τὰς χώρας τῶν διὰ νὰ ἀπελευθερώσων τοὺς ἱεροὺς Τόπους ἀπὸ τὰς χεῖρας τῶν ἀπιστῶν, νὰ λοξοδρομήσουν καὶ, ὑπακούοντες εἰς τὴν ἀπληστείαν τῶν, νὰ πολιορκήσουν τὴν Κωνσταντινούπολιν. Ἡ δὲ κατάληψις ἀπὸ τοὺς σταυροφόρους κατὰ τὸ 1204 ἀπέτελεσε δεινὸν πλῆγμα ἐναντίον τοῦ λαμπροῦ ἐκείνου πολιτισμοῦ. Ἡ πρωτεύουσα τῆς αὐτοκρατορίας μετεφέρθη εἰς τὴν Τραπεζοῦντα τῆς Μικρᾶς Ἀσίας, ὅπου αἱ τέχναι ἐξηκολούθησαν νὰ ἀνθοῦν, ἀλλὰ εἰς στενότερον περιβάλλον. Ἀπὸ τῆς στιγμῆς ἐκείνης ἡ ἀρχιτεκτονικὴ παρέμεινε προσκολλημένη εἰς τοὺς καθιερωμένους κανόνας. Ἡ ζωγραφικὴ ὅμως, καὶ κυρίως ἡ τοιχογραφία, εἶδε τὴν τελικὴν τῆς ἀναγέννησιν κατὰ τὴν ἐποχὴν τῶν Παλαιολόγων. Τὰ μωσαϊκὰ τοῦ «Καμπριέ Τζαμι» τῆς Κωνσταντινουπόλεως καὶ αἱ τοιχογραφίαι τοῦ Μυστρά, πλησίον τῆς Σπάρτης, χαρακτηρίζουν ἐξόχως τὴν τέχνην τῆς ἐποχῆς αὐτῆς.

Ἡ Βυζαντινὴ τέχνη ἐπηρεάσεν ὁλόκληρον τὸν Μεσαίωνα. Ὅλαι αἱ ἐκκλησίαι τῆς ἀνατολικῆς αὐτοκρατορίας φέρουν τὴν σφραγίδα τῆς Βυζαντινῆς τέχνης. Καὶ πολὺ περισσότερον μάλιστα: ἡ ἐπίδρασις τῆς ἐξηπλώθη καὶ πέραν τῶν ὁρίων τῆς αὐτοκρατορίας, ἀφίσσας τὰ ἴχνη τῆς ἐπὶ τῶν οἰκοδομημάτων τῆς ἐκχριστιανισθείσης Ῥωσίας, τῆς Γεωργίας καὶ τῆς Ἀρμενίας. Εἰς τὴν Καταλωνίαν τῆς Ἰσπανίας ὑπάρχουν ἀκόμη πολλοὶ ἐκκλησιαί τῶν ὁποίων τὸ ἀρχιτεκτονικὸν σχῆμα καὶ ἡ διακόσμησις τῶν τοίχων ἐνεπνεύσθησαν ἀναμφισβήτητως ἀπὸ τὴν Βυζαντινὴν τέχνην. Ἐπίσης ἀναμφισβήτητον εἶναι τὸ ὅτι ἡ Νότιος Ἱταλία, ἡ ὁποία ἀνέκαθεν εὐρίσκετο ὑπὸ τὴν ἑλληνικὴν ἐπίδρασιν, διεφύλαξεν ἐπὶ πολλοὺς αἰῶνας τὰς παραδόσεις τῆς Βυζαντινῆς τέχνης. Τὰ περίφημα μωσαϊκὰ τῆς «Καπέλλα Παλατίνου» καὶ ὁ καθεδρικός ναὸς τοῦ Μοντεράλ τῆς Σικελίας, ἀποτελοῦν μοναδικὰ δείγματα τῆς ἑλληνικῆς ἐπιδράσεως.

Τὸ ζήτημα τοῦ ἀν' ἡ ἐπίδρασις τοῦ Βυζαντίου κατὰ τὸν Μεσαίωνα ἐπαίξε σπουδαῖον ρόλον εἰς τὴν διαμόρφωσιν τῆς Δυτικῆς Εὐρώπης, ἀπέτελεσε τὸ θέμα σπουδαιωτάτων ἐρευνῶν, περιλαμβανομένων εἰς τὸν γενικὸν τίτλον: «Τὸ Βυζαντινὸν Πρόβλημα».

Σήμερον ὅμως εἶναι ἐκτός πάσης ἀμφισβήτησεως ὅτι ἡ Βυζαντινὴ ἐπίδρασις ἐβεβλήθη εἰς τὴν Κεντρικὴν Ἱταλίαν ἀπὸ τοῦ δεκάτου μέχρι τοῦ δωδεκάτου αἰῶνος, καὶ ὅτι ἀντεῴθεν ἐξηπλώθη εἰς τὴν Νότιον Γαλλίαν καὶ τὴν Γερμανίαν.

Ὡς ἐκ τούτου δὲν δύναται πλέον ν' ἀμφισβητηθῇ τὸ ὅτι ἡ Βυζαντινὴ αὐτοκρατορία καὶ ἰδίως ἡ Κωνσταντινούπολις ὑπῆρξε κατὰ τὸν Μεσαίωνα τὸ μέγα κέντρον τοῦ εὐρωπαϊκοῦ πολιτισμοῦ. Ἀπὸ ἐκεῖ ἐξηπλώθη ὅχι μόνον ἡ ἀθάνατη σοφία ἡ μεταδοθεῖσα ἀπὸ τὸν ἑλληνορωμαϊκὸν πολιτισμὸν, ἀλλ' ἀκόμη καὶ ἰδέαι καὶ διδάγματα ἀνηκόντα εἰς ὅλας τὰς ἐκδηλώσεις τοῦ πολιτισμοῦ καὶ τῶν τεχνῶν.

Η Α.Β.Υ. ΠΡΙΓΚΗΨ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ
ΝΙΚΟΛΑΟΣ

ΑΠΟ ΤΟ ΠΕΡΙΘΩΡΙΟ
ΤΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ

ΑΠΟΚΡΗΕΣ

ἡ γιορτὴ ἡ̃ χαρᾶς
τοῦ γγενλιοῦ καὶ ἡ̃ μάσκα

ΑΡΧΑΙΑ ΗΘΗ ΚΑΙ ΕΘΙΜΑ

Είναι γνωστό πώς η σημερινές λαϊκές γιορτές δεν είναι τίποτε άλλο από τα απομεινάρια παλαιών ειδωλολατρικών δοξασιών, που η αρχή τους χάνεται στα βάθη των αιώνων, καλυμμένη σ' ένα μυστηριώδες και άγνο πέπλο που πολύ δύσκολα κατορθώνουμε τώρα να το άνασκηκώουμε κάπου-κάπου, για να προσπαθήσουμε να μαντέψουμε κάτι από την αλάνια αλήθεια που κρύβεται πίσω του. Κι' η παραμικρότερη απ' αυτές τις τελετές, με τις άπειράριθμες τοπικές παραλλαγές, το πιο άσημαντο λαϊκό έθιμο, η άνόητες δεισιδαιμονίες, όλα αυτά τα συστατικά στοιχεία του μεγάλου θησαυρού της ανθρώπινης που λέγεται λαογραφία, έχουν πίσω τους μιά τεράστια ιστορία ποτισμένη με πόνο και με αίμα, αυτή την ίδια τη σκληρή μά και τόσο περήφανη ιστορία της ανθρώπινης.

Από τις διάφορες λαϊκές γιορτές, μιά από τις πιο ένδιαφέρουσες είναι άσφαλώς το Καρναβάλι, η γιορτή της απόκριας, που είναι διαδεδομένη σ' όλο τον κόσμο και που, αν σήμερα έχασε τη βαθύτερη θρησκευτική ή μαγική της σημασία, εξακολουθεί να διατηρεί όλη την κοσμική της αίγλη και να άποτελεί την κατ' έξοχην περίοδο της χαράς και του γλεντιού, την περίοδο κατά την όποιαν οι άνθρωποι εγκαταλείπουν τον βλοσυρό τους μοντερισμό για ν' άφήσουν να μιλήσει το βαθύτερο, το προαιώνιο τους ένστικτο.

Η απόκριες πιθανόν να μη συμπίπτουν στις διάφορες θρησκείες από άπόψεως ήμερομηνίας. Συμπίπτουν όμως στο έξης σημείο, που είναι και το βασικό για την εξέγηση της προελεύσεως και της σημασίας τους: στο ότι διακοιουν τρείς κυρίως μέρες, τις όποιες ακολουθεί άμέσως η Σαρακοστή ή μάλλον η Μεγάλη Νηστεία. Αυτή η διαπίστωση, γενική για όλους τους λαούς και όλες τις θρησκείες, θα μάς επιτρέψει να καταλάβουμε πώς γεννήθηκαν η απόκριες και πώς το άνθρωπιο πνεύμα ήχη στο να δημιουργήσει με την φαντασία του τον Καρνάβαλο, το παράξενο αυτό όν, που ίσαμε χθές άκόμα έπαιζε τον ρόλο βασιλέως της απόκριας και που την τελευταία ήμέρα της γιορτής θαβόταν στο χάμα, καίόταν ή πετιόταν στη θάλασσα.

Σήμερα, η συγκριτική θρησκειολογία, της όποιας τμήμα είναι η λαογραφία, μάς επιτρέπει να βεβαιώσουμε πώς τα Καρναβάλια άποτελούν την κατ' έθεϊαν συνέχεια μιάς μεγάλης Ρωμαϊκής λαϊκής γιορτής, των «Saturnalia» που κι' αυτή πάλι είχε σχέση με τα Έλληνικά «Κρόνια», το έβραϊκό «Πουριμ» και άλλα παλαιότερα άκόμα και γι' αυτό άγνωστα σε μάς λαϊκά γιορτάσια.

Είναι πολλά τα στοιχεία έκείνα που μάς πείθουν ότι το Καρναβάλι δεν άποτελεί παρά μιά επιβίωση των «Saturnalia», της μεγάλης γιορτής που δινόταν προς τιμήν του Κρόνου, μά που στην πραγματικότητα ήταν ή κατ' έξοχην γιορτή της άνοιξεως και της σποράς, ή μεγαλειότερη δηλαδή γιορτή της πρωτόγονης ανθρωπότητας για την όποια φυσικά δε μπορούσε να υπάρξει μεγαλύτερο γεγονός από τον έρχομό της άνοιξεως, της βλαστήσεως, της φύσεως και της άναπαγωγής των ζώων.

Από τις περιγραφές διαφόρων Έλλήνων και Ρωμαίων συγγραφέων έχουμε μιά ιδέα του τί ήταν τα «Saturnalia» της μεταγενέστερης εποχής όποτε φυσικά είχαν χάσει τον άγνο πρωτόγονο τους χαρακτήρα. Από ώρισμένες όμως πληροφορίες μπορούμε να σχηματίσουμε μιάν ιδέα των πρωτόγονων «Saturnalia» και να δούμε πώς ή πανάρχαια γιορτή μοιάζει με τα Καρναβάλια μας.

Τα «Saturnalia» της κλασσικής Ρωμαϊκής εποχής έτελούντο τον Δεκέμβριο είναι όμως βεβαιωμένο ότι στην πρω-

τόγονη εποχή ή γιορτή αυτή συνέπιπτε τον Φεβρουάριο ή τον Μάρτιο, την ίδια δηλαδή εποχή που πέφτουν κι' ή δικές μας απόκριες. Κατά πάσαν δε πιθανότητα την έναρξη της γιορτής, στα πρωτόγονα χρόνια, την ώριζεν ή εμφάνιση του πρώτου χελιδονιού, πράγμα που μάς πείθει ότι τα «Saturnalia», και έπομένως τα σημερινά μας Καρναβάλια, είναι ή κατ' έξοχην γιορτή του έρχομού της άνοιξεως.

Αν εξετάσουμε τα Καρναβάλια όπως συνήθίζουν να τα γιορτάζουν στην Ισπανία, την Γαλλία και την Ιταλία, τις χώρες δηλαδή που υπέστησαν περισσότερο από τις άλλες την επίδραση του Ρωμαϊκού πολιτισμού, θα βρούμε πάμπολλα συγγενικά στοιχεία με τα «Saturnalia».

Είναι γνωστό ότι ό σημερινός λαϊκός έορτασμός περιλαμβάνει κυρίως ένα φανταστικό όν, τον Καρνάβαλο, μιά τερατώδη μορφή που ένσαρκώνει την ίδια την ιδέα της γιορτής, που βασιλεύει καθ' όλην την εποχή της Απόκριας και που την τελευταία ήμέρα καταστρέφεται, συμβολίζοντας έτσι το τέλος της χαρούμενης αυτής εποχής των Καρναβαλιών.

Αυτή λοιπόν ή φανταστική και γελοία μορφή του Καρνάβαλου, του Βασιληά της Απόκριας, υπήρχε και στα πρωτόγονα «Saturnalia», με την διαφορά ότι τότε έπρόκειτο για έναν άληθινό ζωντανό άνθρωπο.

Πράγματι, όταν έφθανε ή εποχή της λαϊκής αυτής γιορτής, οι Ρωμαίοι διάλεγαν έναν άνθρωπο ό όποιος θα ένεσάρκωνε τον Κρονο, ή μάλλον όπως συνέβαινε στην πραγματικότητα και όχι στο όνομα, το πνεύμα του Σπορου. Η έκλογή του ανθρώπου αυτού γινόταν κατά πολύ διαφορετικούς τρόπους σύμφωνα με τον βαθμό εξέλιξεως του πολιτισμού.

Στα πολύ παλιά χρόνια, όποτε ό κόσμος βρισκόταν σε ήμιαγρία άκόμα κατάσταση, ό Βασιληάς αυτός των «Saturnalia», ό πρόδρομος του σημερινού μας Καρνάβαλου, δεν ήταν άλλος από τον ίδιο τον Ίερέα-Βασιληά της φυλής που γιόρταζε. Αργότερα, και για λόγους που θα δούμε παρακάτω, τον αντικατέστησε ό γιός του στην έφημερη βασιλεία της γιορτής, κι' άκόμα άργότερα, στην ιστορική πιά εποχή των Ρωμαίων, τον Κρόνο ένεσάρκωνε ένας αλχμάλωτος πολέμου ή ένας κοινός κακούργος.

Όταν έφθανε ή εποχή των «Saturnalia», ό προσωρινός αυτός Βασιληάς ρύθμιζε τα της γιορτής, έκαμνε ότι του κάπιζε, γλεντούσε, άπολάμβανε όλα τα

άγαθά, χαιρόταν, αν ήθελε, όλες τις κοπέλλες της φυλής. Μά ή πρόσκαιρή του αυτή βασιλεία είχε τραγικό τέλος: γιατί το τέλος των «Saturnalia» περιελάμβανε τη σφαγή του ανθρώπου που ένεσάρκωνε τον Κρόνο.

Τό έθιμο αυτό της ανθρωποθυσίας που είναι πανάρχαιο και πού, όπως φαίνεται, ή πρωτόγονη νοοτροπία το θεωρούσε μοναδικό για την έξασφάλιση μιάς καλής έσοδειας, έπιζει και στα σημερινά καρναβάλια: ό αντικαταστατήρας τον ζωντανό άνθρωπο των «Saturnalia», ψεύτικος Καρνάβαλος, άφου βασιλεύει καθ' όλην την διάρκεια της Απόκριας, άλλού κρύβεται, άλλού καίεται και άλλού πετιέται στη θάλασσα, δηλαδή πάντως θανατώνεται άνάμεσα στη χαρά των έορταστών που τώρα είναι έτοιμοι να άντιμετωπίσουν τη Μεγάλη Νηστεία.

Άλλο σπουδαίο συστατικό της σημερινής μας απόκριας είναι το μεγάλο γλέντι, το όποιο περιλαμβάνει φυσικά και μεγάλη σεξουαλική έλευθερία. Είναι γνωστό πώς σε πολλές χώρες, όπου επικρατούν πατριαρχικές άκόμα συνήθειες, για τις Απόκριες δημιουργείται κάποια έλευθερία, που στο διάστημά της, οι άντρες κλείνουν τα μάτια τους για τα όλισθήματα των γυναικών τους, κι' οι γυναίκες για τα παρατράγους των άνδρων. Γενικότερα δε ή Απόκριες θεωρούνται σαν έποχή έξαιρετικά κατάλληλη για τόν έρωτα.

Ετσι, και στο σημείο του άναβρίσκουμε τη συγγένεια των Καρναβαλιών με τα «Saturnalia». Πράγματι, είναι γνωστόν ότι ή παλιά Ρωμαϊκή αυτή γιορτή ήταν ή πιο όργιαστική απ' όλες τις αρχαίες τελετές, που καμιά τους δεν διακρινόταν για τη μεγάλη της σεμνοτυφία. Κατά τον έορτασμό των «Saturnalia» άπόλυτη έλευθερία επικρατούσε για τις σχέσεις των δύο φύλων. Καί όχι μόνον αυτό. Ήταν κανόν μάλιστα να εκδίδονται ή γυναίκες στον πρώτον τυχόντα, και κάθε σχετική άρνηση μπορούσε να έχη τα πιο δυσάρεστα άποτελέσματα. Άκόμα ό πρόσκαιρος «βασιληάς» της γιορτής έδικαιούτο να διδάξη τη χαρά της άγάπης σε όλες τις παρθένες, που θεωρούσαν το πράγμα σαν μεγάλη τιμή τους, άφου φαντάζονται πως έζητούντο στον έρωτα από τον ίδιο τον Κρόνο, τον μεγάλο θεό. Γενικώς δε τα όργια που έτελούντο δημοσία ήταν τέτοια που ή λέξις «Saturnalia» έχει περάσει σε πολλές σημερινές γλώσσες με την έννοια των πλέον καταπληκτικών όργιων και διαστροφών που μπορεί να συλλάβη ό άνθρωπος νοός.

Άκόμα, μπορούμε ν' άναγάγουμε στα «Saturnalia» το έθιμο των προσωπίδων που τόσο πέραση έχουν στα σημερινά μας καρναβάλια, καθώς και των μεταμφιέσεων. Ό ίδιος ό πρόσκαιρος «βασιληάς» των Saturnalia» έμφανιζόταν σχεδόν κατά κανόνα με τεραστία μάσκα, κι' όλοι οι έορταστές έπεδιδόντο στα όργια τους με το πρόσωπο καλυμμένο.

Τό έθιμο αυτό των θρησκευτικών όργιων που συναντιέται σε όλους τους αρχαίους λαούς, άνεξαιρέτως, και σε όλες τις πανάρχαιες θρησκείες—έλευσίνα μυστήρια, Βακχείες, γιορτές της Άφροδίτης Κύπρινδος, Κρόνια, Saturnalia, Διονύσια και άπειράριθμα άλλα όργιαστικά γιορτάσια—τό έδημιούργησε ή πρωτόγονη φαντασία, πειόμενη από τα δυο πρωταρχικά ένστικτα του ανθρώπου: το ένστικτο της αυτοσυντηρήσεως και το ένστικτο της άναπαγωγής. Με την πρωτόγονη νοοτροπία κατά την όποια μπορεί κανένας ν' άναγκάσει τη φύση να μιμηθί τις ανθρώπινες πράξεις, οι πρωτόγονοι άνθρωποι όργιαζαν για ν' άναγκάσουν έτσι και την φύση να γονιμοποιηθί

και να δώση πλούσιους καρπούς, που αποτελούν το πρωταρχικό στοιχείο για την συντήρηση των ανθρώπων. Ίκανοποιούσαν δε έτσι το ένστικτο της αυτοσυντήρησης, ικανοποιούσαν ταυτοχρόνως και το ένστικτο της αναπαραγωγής που κατά βάθος ταυτίζεται με το προηγούμενο ένστικτο.

Μά υπάρχει και ένα άλλο σημείο επαφής μεταξύ του σημερινού μας Καρναβαλιού και των Ρωμαϊκών «Saturnalia». Πράγματι οι Ρωμαίοι χωρικοί, μετά την οργιαστική περίοδο της γιορτής, μεταπηδούσαν σε μιάν εποχή συγκρατήσεως των φυσιολογικών όρων: έτρωγαν ελάχιστα, δούλευαν συνεχώς και απέφευγαν κάθε σεξουαλική επαφή. Κατά τον ίδιο τρόπο, κατά τον οποίο πιστεύεται ότι, τα όργια των «Saturnalia» δεν είχαν άλλο σκοπό παρά να διευκολύνουν την γονιμοποίηση της φύσεως, έτσι φαίνεται, πως η περίοδος άποχής που ακολουθούσε έγινετο για να διευκολύνη το φύτεμα των διαφόρων σπόρων. Κι' όπως τα «Saturnalia» έδημιούργησαν τις σημερινές απόκριες, έτσι και η περίοδος άποχής που ακολουθούσε, μετά την οργιαστική γιορτή των «Saturnalia», έδημιούργησε τη Μεγάλη Σαρακοστή που αρχίζει την Καθαρή Δευτέρα, την επομένη δηλαδή της τελευταίας ημέρας της απόκριας. Έτσι, υπάρχει και μιά ακόμα απόδειξη της καταγωγής των Καρναβαλιών από τα «Saturnalia», που κι' αυτά κατάγονται από άλλες λαϊκές γιορτές, των οποίων την αρχή πρέπει ν' αναζητήσουμε στην έντελώς πρωτόγονη και μοναδική τότε γιορτή του έρχομού της άνοιξεως, της αναγεννήσεως της φύσεως, της νίκης της ζωής πάνω στον θάνατο.

Αναφορικά με τα διάφορα έθιμα περί θανατώσεως του Καρνάβαλου, μπορώ ν' αναφέρω μιά τελετή την οποίαν ο φίλος μου κ. Ε. Α. Τύλτον είδε στα 1895 στην Πύλο της Ελλάδος. Την παραμονή της πρώτης ημέρας της ελληνικής σαρακοστής, που έκείνο τον χρόνο άρχιζε στις 25 Φεβρουαρίου, ο όχλος γυρνούσε στους δρόμους ένα φέρετρο στο οποίο ήταν βαλμένο ένα άνδρεϊκελο με μιά γελοία προσωπίδα. Από μπροστά πήγαινε ένας ψευτόπαπας με μεγάλη άσπρη γενειάδα. Άλλοι μασκάρδες συνόδευαν το φέρετρο, ενώ μπροστά από την συνοδεία πήγαιναν δυο δαδοϋχοι. Η συνοδεία προχωρούσε σιγανά υπό τους μελαγχολικούς ήχους μιάς φλογέρας και ενός ταμπούρου. Η συνοδεία σταμάτησε στην πλατεία του χωριού όπου είχε συγκεντρωθή όλος σχεδόν ο πληθυσμός. Στη μέση της πλατείας άναψαν τότε μιά μεγάλη φωτιά, γύρω από την οποία άρχισε ο ψευτόπαπας να χορεύη έναν τρελλό χορό υπό τους ήχους της ίδιας μουσικής. Όταν ο χορός του έφθασε στο πιο τρελλό σημείο, ο ψευτόπαπας έβαλε φωτιά στο άνδρεϊκελο, κι' ενώ ύψωνονταν οι φλόγες, αυτός έξακολουθούσε τον τρελλό χορό του ρίχνοντας από καιρό σε καιρό τα ψεύτικα μαλλιά και τα ψεύτικα γένεια του στο καίυμενο άνδρεϊκελο για να αναζωογονήση την φωτιά. Το έθιμο τούτο της θανατώσεως του Καρνάβαλου, που ύπήρχε ακόμα στην Ελλάδα πρό 40 χρόνων, δεν ξέρω αν εξακολουθώ ύφιστάμενο.

Παράλληλα μ' αυτό το περίεργο έθιμο της Έλληνικής υπαίθρου, συναντούμε σε όλες σχεδόν τις χώρες όπου εκδηλώθηκε κατά καιρούς ο ρωμαϊκός πολιτισμός παρόμοια έθιμα θανατώσεως του Καρνάβαλου, με διάφορες φυσικά κατά τόπους παραλλαγές. Στην Ιταλία, π.χ. όπου τα Καρναβάλια προσλαμβάνουν πραγματικά μιά παλλαϊκή μορφή, η θανάτωση του Καρνάβαλου δεν γίνεται με τον διά πυρός θάνατο όπως στην Ελλάδα, αλλά με άπλη ταφή, την οποία συνοδεύουν αλλόκοτες λιτανείες. Για τις λιτανείες αυτές έχει δημιουργηθή ολόκληρο ζήτημα ως προς την έρμηνεία τους. Οι λιτανείες αυτές αποτελούνται από διαφόρους φθόγγους ολότελα ακατάληπτους, που δεν μπορούν όμως παρά να είναι τα παρεφθαρμένα άπομεινάρια μιάς πανάρχαιας άγνωστης γλώσσας. Όποτε οι λιτανείες αυτές είναι κάτι που μάς άπέμεινε από τα λειτουργικά άσματα των «Saturnalia», του «Πουρίμ», των «Κρονίων» και πρό πάντων της μεγάλης εκείνης πρωτόγονης γιορτής της άνοιξεως από την οποία κατάγονται όλες οι άλλες συναφείς γιορτές και μαζί μ' αυτές και τα δικά μας Καρναβάλια. Παρ' όλες όμως τις προσάψεις, από τη φθογγολογία των λιτανειών αυτών οι ειδικοί γλωσσολόγοι δεν κατόρθωσαν να βγάλουν αρκετά συμπεράσματα ώστε να δημιουργήσουν ένα έστω και στοιχειώδες αλφάβητο και γλωσσάριο της πρωτόγονης γλώσσας στην οποία ήταν συνταγμένα τα λειτουργικά άσματα που μάς έφθασαν παρεφθαρμένα υπό την μορφή άκατανοήτων σήμερα «λιτανειών του Καρνάβαλου».

Σε τελειωτική ανάλυση μπορούμε να πούμε πως το όνομα «Καρνάβαλος», που για μάς δεν έχει πιά καμιά σημασία, εκάλυπτε και καλύπτει ακόμα ένα πανάρχαιο πνεύμα του φυτικού κόσμου. Στο πρωτόγονο στάδιο της ανθρωπότητας, όταν οι άνθρωποι ζούσαν μαζεύοντας καρπούς και κυνηγώντας ζώα, η ανάγκη της εξασφαλίσεως τροφής τους άνάγκαζε να βλέπουν στα ζώα και στα φυτά υπάρξεις, στις οποίες ήταν θρονασμένη μιά ψυχή. Ένα τέτοιο φυτικό πνεύμα, ή μάλλον αυτό το ίδιο το πνεύμα του φυτικού κόσμου φαίνεται να είναι ο προπάτωρ του Καρνάβαλου, που από μιάς άπόψεως συγγενεύει, αν δεν ταυτίζεται ολότελα, με το πνεύμα του Μάη, που έδημιούργησε τόσα έθιμα στη λαογραφία όλων των έθνων: μαγιόξυλα, μαγιοστέφανα κτλ. Τόσο ο Μάης όσο και ο Καρνάβαλος είναι επιβιώσεις του πνεύματος του φυτικού κόσμου, πνεύματος που φυσικά είναι ένα δημιούργημα της πρωτόγονης φαντασίας, που ήλπιζε με τις διάφορες αυτές τελετές να εξασφαλίξη μιά καλή έσοδα. Των τελετών λοιπόν αυτών άπομεινάρια είναι κι' η απόκριες που έμεις οι πολιτισμένοι άνθρωποι τις γιορτάζουμε με τον ίδιο φανατισμό που έδειχναν, για άλλους όμως λόγους, οι πρόγονοί μας...

Sir JAMES GEORGE FRAZER

Πρότανης του Πανεπιστημίου του Έδιμβούργου. Έπίτιμος Πρότανης των Πανεπιστημίων Όξφόρδης και Καίμπριτζ. Έπίτιμος μέλος 60 Άκαδημιών και Έπιστημονικών, Φιλολογικών και Καλλιτεχνικών Έταιριών.

Copyright περιοδικού «ΑΘΗΝΑΙ».

ΜΙΚΡΕΣ

ΙΣΤΟΡΙΕΣ

Ο ΚΟΥΝΕΛΟΣ

Μου είχαν χαρίσει, έκείνες τις μέρες, μιά ωραία κουνέλα της Άγκύρας. Μέσα στο κατάσπρο, άπαλότατο, σά μετάξι, μαλλί της, που την έντυνε, όπως δεν έντυσε ποτέ το πλουσιότερο γουναρικό μιά κοκέττα κυρία, ήταν αληθινή αξιέραστη.

Στο σπίτι μου είχα, από καιρό, ένα άλλο ζευγάρι κουνέλια. Οι δύο σύζυγοι ήταν τόσο αγαπημένοι, είχαν τέτοιες τρυφερότητες, τέτοιες μικρές, χαριτωμένες φροντίδες μεταξύ τους, που έλεγες, πως τίποτα δε θα ήταν άξιο να ταραξή την αγάπη τους. Δεν ξέρω τι έλεγαν άναμεταξύ τους, όταν φιλιόντουσαν, στόμα με στόμα, οι δυο αγαπημένοι. Είμαι βέβαιος, όμως, πως έκείνη το έλεγε:

— Ποτέ μου δεν θα γυρίσω να κυτάξω άλλον άντρα, αγαπημένο μου.

Σε λατρεύω.

Κ' έκείνος της άπαντούσε:

— Είσαι ή όμορφότερη κουνέλα του κόσμου, αγάπη μου.

Όλη ή καρδιά μου είναι δική σου. Θα σού είμαι πιστός, ως τον τάφο.

Μά όταν ή καινούργια κουνέλα ήρθε στο σπίτι, ή άλλη την κύτταξε με κακό μάτι. Ίσως έπειδι ή ξερε, πως οι άντρες είναι άπιστοι, φοβήθηκε μήπως της κλέψει την ευτυχία της. Ο αγαπημένος της, όμως, ούτε γύρισε καθόλου να κυτάξη την ξένη. Μά παίζεις με τη ζήλεια; Έκείνη ένα πρωί, που είδε την ξένη να τριγυρίζη έξω από τη φωλιά τους, πε-

τάχτηκε έξω και ώρμησε να την ξεσχίση με τα δόντια της. Άλλά και ο αγαπημένος της δεν της φέρθηκε ευγενικά. Ξεχνώντας κάθε ήπιτισμό, ώρμησε κι' αυτός να την κατασπαράξη. Έτσι την κυνήγησαν και οι δύο μαζί και την έδιωξαν μακριά απ' την ερωτική τους φωλιά.

Έπειτα γύρισαν και οι δύο μαζί στο σπιτάκι τους. Έκείνη, με χίλια χάδια, δεν ήξερε πως να το δείξη την εύγνωμοσύνη της, για την πίστη και την άφοσίωση που της είχε δείξει. Είχε βεβαιωθεί πιά, πως ο καλός της την αγαπούσε πιστά και ειλικρινά. Τι άλλη άπόδειξη μπορούσε να έπιθυμή; Για την αγάπη της, είχε φερθεί τόσο πρόστυχα, με την άλλη, όπως δε φέρθηκε ποτέ ένας κούνελος σε μιά κουνέλα. Κ' έκείνος πάλι κύτταξε την αγαπημένη του στα μάτια, με τη μουσούδα του κολλημένη στη μουσούδα της, σά να της έλεγε:

— Τι νόμισες; Πίστεψες ποτέ σου, πως θα με θαμπώσουν τα κάλλη μιάς ξένης γυναίκας; Ό,τι έχω έσένα στον κόσμο δεν έχω καμμιάν άλλην. Πές μου να την κάνω κομμάτια και θα την κυλίσω νεκρή στα πόδια σου.

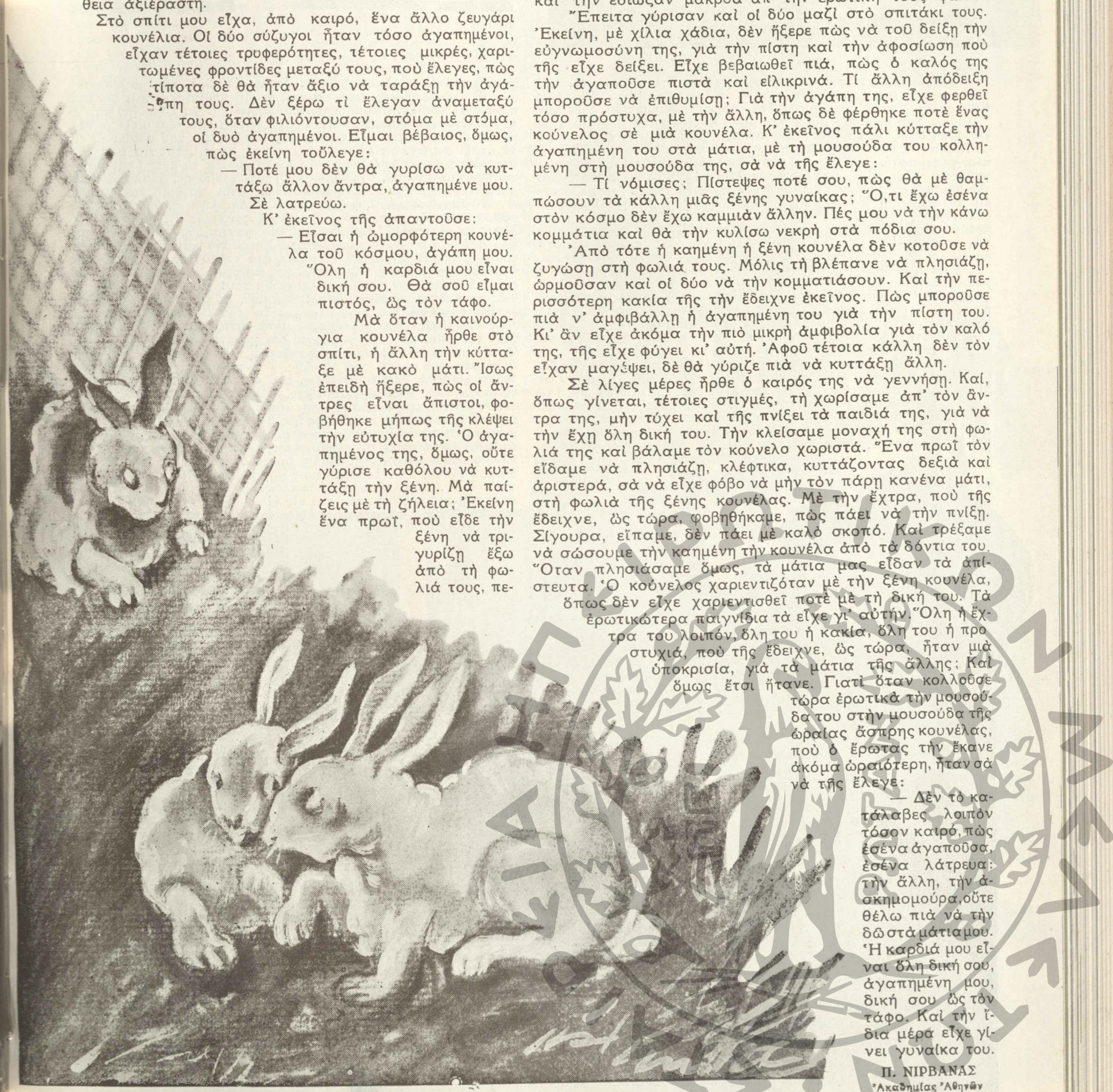
Από τότε ή καμένη ή ξένη κουνέλα δεν κοιτούσε να ζυγώσει στη φωλιά τους. Μόλις τη βλέπανε να πλησιάζη, ώρμούσαν και οι δύο να την κομματιάσουν. Και την περισσότερο κακία της την έδειχνε έκείνος. Πώς μπορούσε πιά ν' άμφιβάλλη ή αγαπημένη του για την πίστη του. Κι' αν είχε ακόμα την πιο μικρή άμφιβολία για τον καλό της, της είχε φύγει κι' αυτή. Άφου τέτοια κάλλη δεν τον είχαν μαγέψει, δε θα γύριζε πιά να κυττάξη άλλη.

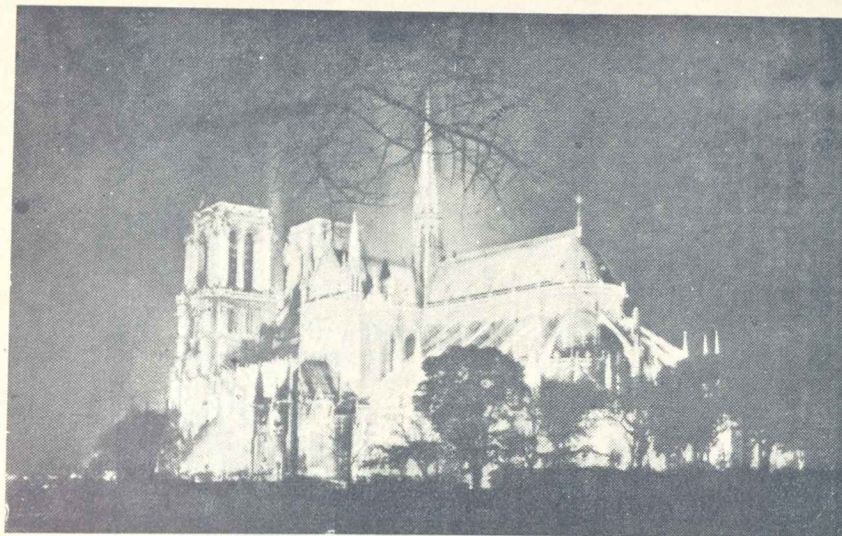
Σε λίγες μέρες ήρθε ο καιρός της να γεννήση. Και, όπως γίνεται, τέτοιες στιγμές, τη χαρίσαμε απ' τον άντρα της, μην τύχει και της πνίξει τα παιδιά της, για να την έχη δλη δική του. Την κλείσαμε μοναχή της στη φωλιά της και βάλαμε τον κούνελο χωριστά. Ένα πρωί τον είδαμε να πλησιάζη, κλέφτικα, κυττάζοντας δεξιά και άριστερά, σά να είχε φόβο να μην τον πάρη κανένα μάτι, στη φωλιά της ξένης κουνέλας. Με την έχτρα, που της έδειχνε, ως τώρα, φοβηθήκαμε, πως πάει να την πνίξη. Σίγουρα, είπαμε, δεν πάει με καλό σκοπό. Και τρέξαμε να σώσουμε την καμένη την κουνέλα από τα δόντια του. Όταν πλησιάσαμε όμως, τα μάτια μας είδαν τα άπίστευτα. Ο κούνελος χαριεντιζόταν με την ξένη κουνέλα, όπως δεν είχε χαριεντισθεί ποτέ με τη δική του. Τα ερωτικότερα παιχνίδια τα είχε γι' αυτήν. Όλη ή έχτρα του λοιπόν, δλη του ή κακία, δλη του ή πρόστυχία, που της έδειχνε, ως τώρα, ήταν μιά ύποκρισία, για τα μάτια της άλλης; Και όμως έτσι ήταν. Γιατί όταν κολλούσε τώρα ερωτικά την μουσούδα του στη μουσούδα της ώραιας άσπρης κουνέλας, που ο έρωτας την έκανε ακόμα ωραιότερη, ήταν σά να της έλεγε:

— Δεν το κατόλαβες; Λοιπόν τόσον καιρό, πως έσένα αγαπούσα, έσένα λατρεύα; Την άλλη, την άσκημοσύνη, ούτε θέλω πιά να την δω στα μάτια μου. Η καρδιά μου είναι δλη δική σου, αγαπημένη μου, δική σου ως τον τάφο. Και την ίδια μέρα είχε γίνει γυναίκα του.

Π. ΝΙΡΒΑΝΑΣ

Άκαδημίας Άθηνων

ΤΟ ΠΑΡΙΣΙ

24

ΣΕ ΩΡΕΣ

Σκεφθήτε ένα μεγάλο βουνό! Άς πούμε τον Όλυμπο. Και πάρτε μόνος σας μία άξίνα για να το κατεδαφίσετε. Γίνεται; Βέβαια όχι. Για να γκρεμιστή ένα τόσο μεγάλο βουνό, σαν τον Όλυμπο, από έναν άνθρωπο και μόνο θα χρειασθούν χίλια χρόνια, ίσως-ίσως και πολύ περισσότερα. Έτσι συμβαίνει και με το Παρίσι. Ένας άνθρωπος με την πέννα του δε μπορεί να το περιγράψει ποτέ. Για τον απλούστατο λόγο: το Παρίσι δεν περιγράφεται. Είναι μία...άπεραντούπολις με δλη την κυριολεξία, την οποία κανείς δεν είναι δυνατόν να περιγράψει. Άλλωστε—και αυτή είναι η γνώμη όλων όσοι έζησαν μήνες ή και χρόνια στο Παρίσι, στην πόλιν αυτή του φωτός και της χλιδής, του πλούτου και του έγκληματος, της μόδας και του άπαχισμού, των εκπλήξεων και του «παζουρλισμού» — δε μπόρεσε ποτέ κανείς να την μάθι τέλεια. Δεν την ξέρουν ούτε οι Παριζιάνοι.

Είναι λοιπόν τόλμημα, συγχωρούμενον μόνον εις ένα...δημοσιογράφο, που δεν υποχωρεί μπροστά σε τίποτα, ή περιγραφή του Παρισιού από τον υποφαινόμενον, ό οποίος βιαστικά, πέρασε από πό Παρίσι, πηγαίνοντας στο Λονδίνο για τους γάμους της Μαρίνας, έμεινε λίγες μέρες και έφυγε με τον...καύμο ότι είδε το «γλυκό» και το «μέλι» και δεν πρόφθασε να πάρη λιγάκι ούτε με το δαχτυλάκι του!

Είπαμε όμως: ό δημοσιογράφος είναι τολμηρός. Νομίζει πως αυτός έχει το Θεού το χάρισμα να τά βλέπη όλα, μέσα σε λίγα λεπτά, και—αν επιτρέπετε—σε λίγα δευτερόλεπτα. Άς επιχειρήσουμε να κάνουμε λοιπόν την... απόπειρα της περιγραφής.

Φθάνουμε βράδυ στο σταθμό της Λυών. Ένας τεράστιος σε έκταση και μήκος μαύρος θόλος. Γραμμές, σίδερρα, βαγόνια, μηχανές, φυλάκια, γραφεία, φωτά, κόσμος, υπάλληλοι, φύλακες, «πορτέρ», καροτσάκια, σύγχυσις, θόρυβος, βουητό. Μέσα σ' όλα αυτά όμως, παραδόξως και περιέργως, επικρατεί το πνεύμα της οργάνωσης. Νομίζεις ότι θα συνθλιβής και θα τά χάσης. Πνί-

γεται προκαταβολικώς από...άπελπισία δια την μέλλουσαν—κατά τους φόβους σου—να σου συμβή περιπέτεια και δεν σου συμβαίνει τίποτε. Ένας «πορτέρ» αρκεί για να εύρεθής, παρ' όλον εκείνο τον θόρυβο και τον τρόπο που σου «έμποιεί» το όλο πελώριο και παμμέγεθες του συγκροτήματος του σταθμού, εις το...ταξί σου! Νά το Παρίσι! Τό έχεις τώρα μπροστά σου. Μυστηριώδες, όπως από τα παιδικά σου χρόνια τό έχει δημιουργήσει ή φαντασία σου, έγκληματικό ή περιπετειώδες, αναλόγως των μυθιστορημάτων που έχεις διαβάσει στην παιδική σου ηλικία.

Δρόμοι φωτεινοί, φαρδείς. Σπίτια επιβλητικά, ογκώδη, αλλά μαύρα. Μαγαζιά πάμφωτα. Ρεκλάμες φωτεινές. Κινήσις όχι μεγάλη. Μεγάλη, άλλ' όχι εκείνη που φανταζόσουν. Περνάς διπλα από μία μεγάλη γέφυρα του Σηκουάνα και, προς στιγμήν, νομίζεις πως βλέπεις εκεί επάνω, στο τελευταίο άγκωνάρι της γεφύρας, τον Ιαβέρη των «Αθλίων», σκεπτικό, μυστηριώδη, συνωφρωμένο με τον «ποδηρή» μανδύα του! Είναι ένας... πλανόδιος ρακενδύτος ανθρωπάκος! Θέε μου, τί απογοητεύσαι! Όλο εκείνο τό μεγαλειό των περιγραφών του Βίκτωρος Ουγκώ με τους «Αθλίους» του κατέπεσε μετά πατάγου! Έν τούτοις. Ή διψα της θέας και της γνώσεως δεν χάνεται από την ψυχή σου. Άνοίγεις τά ματια σου περισσότερο και «έντεινεις» την προσοχή σου πιδ πολύ για να δής, ν' αντίληφθής, να κρίνής! Άς τρέχει το ταξί. Άς διασχίζεις, που και που, δρόμους λίγο σκοτεινούς...άλλά Άθήνα. Κυττάξεις, έρευνάς με τό βλέμμα, έκπληττεσαι και συγκρίνεις, απογοητεύεσαι ή θαυμάζεις. Έως να φθάσης στο ξενοδοχείον σου έχεις ήδη βγάλει ένα πρόχειρο συμπέρασμα. Τό Παρίσι είναι παμμέγιστο, μυστηριώδες, άπροσδιόριστο άλλ' όχι όπως σου τό είχαν περιγράψει ή τό είχες φαντασθή. Είναι κι' αυτό μία πόλις. Πόλις όμοια σαν την δική μας, την Άθήνα, άλλ' εις τό είκοσαπλάσιον ή πεντηκονταπλάσιον εις έκτασιν ίσως, εις πληθυσμόν άσφαλώς, εις κίνησιν, εις θόρυβον, εις καταστήματα, εις κέντρα και εις χίλια άλλα «εις», που δεν είναι δυνατόν βέβαια να γραφούν έδω τώρα άμέσως και προχείρως...

Δεκέμβριος και δεν είναι έν τούτοις κακός όπως ό Ιανουάριος των Άθηνών. Τό πρωτό, αυτό τουλάχιστον που περιγράφω, είναι ψυχμάσιο. Γκρίζος ό ουρανός αλλά όχι βαρύς. Ή ήμέρα, τό χρώμα του φωτός, ή άτμόσφαιρα, όλα έχουν μία γλυκειά έλαφρότητα. Ένα ξεκουραστικό και εύχριστο συνίστημα σου γεννούν όλα δσα βλέπεις και τό Παρίσι άρ-

χίζει και σου γίνεται συμπαθητικό και αγαπητό. Ή έντυπώσις της νύχτας, που παρ' όλignon να τό βγάλης ίδιο με την... Άθήνα, φεύγουν. Όταν σε λίγο βρεθήκαμε στην «άβενύ ντε Σάν-Έλιζέ» άλλαξαν άκόμη περισσότερο και υπέρ του Παρισιού ή πρωτιές έντυπώσις μας. Βρισκόμαστε στην «άορτή» της νέας έντυπώσις μας. Μερικά λεπτά του Παρισιού. Ή! Ήτουάλ», της καρδιάς άρχίζει πραγματικά να σου Έδω πλέον τό Παρίσι άρχίζει πραγματικά να σου επιβάλλεται. Είναι Παρίσι. Όπως τό φαντάσθηκες και όπως σου τό περιέγραψαν. Μεγάλο, άπέραντο, επιβλητικό, άγανές, κοσμοπολιτικό, διεθνές. Ζαλί-ζεσαι! Τά χάνεις!

Άρχίζουμε να βαδίζουμε. Χρειάζεται ειδική περιγραφή για τον τρόπο που έχει ρυθμισθή ή κίνησις στο Παρίσι. Όπως χρειάζεται και ειδική περιγραφή για την τάξη που έπικρατεί εις όλα του, για την καθαριότητα των δρόμων του, για τους πολιτισμένους αστυφύλακές του και για τον ρυθμό και την οργάνωσι της καθημερινής ζωής του. Άποφασίζουμε να κάνουμε ένα μικρό ταξίδάκι με τό περίφημο «Μετρό» του, τον θαυμάσιο και καταπληκτικό ήλεκτρικό σιδηρόδρομο, ό οποίος διασχίζει όλόκληρο τό Παρίσι υπό την γήν και εις πολλά σημεία και υπό τον Σηκουάνα! Άλλο θαύμα έδω και άλλη έκπληξις. Μόλις βρεθής στον πρώτο σταθμό του «Μετρό» καταλαβαίνεις γιατί επί της επιφανείας του Παρισιού δεν γίνεται εκείνος ό συνωστισμός που φανταζόσουν ότι θα έβλεπες, δεδομένου ότι τό Παρίσι έχει σήμερα άνω των όκτώ εκατομμυρίων κατοίκους. Διότι ή μεγαλύτερα κίνησις και ή πραγματικώς συνωστισμός γίνεται υπό την επιφάνειαν του Παρισιού.

Σου λένε: «Μ' ένα εισιτήριο μπορείς να κυκλοφορής υπό τό Παρομές του «Μετρό». Μπορείς δηλαδή να κυκλοφορής όμοιως με τον ήμέρα μ' ένα και τό αυτό εισιτήριο. Σου χαρίζουν όμως κάτι τό όποιον δεν γίνεται. Διότι ή υπόγειος άτμόσφαιρα είναι πνιγηρά. Πολλοί σταθμοί είναι ύγροι και τά ύπόστεγά τους στάζουν ύγρασία. Δε μπορείς να μείνης περισσότερο της ώρας. Αισθάνεσαι—όταν μάλιστα είσαι και άσυνήθιστος—την ανάγκη να εύρεθής τό γρηγορότερο στην επιφάνεια και ν' άναπνεύσης τον καθαρό και ζωογόνο άέρα του καθαρού δρόμου του Παρισιού.

Άλλά τό μεσημέρι φθάνει και τό Παρίσι τώρα γίνεται ζωηρότερο. Ή κίνησις εις τους δρόμους φουντώνει. Αυτοκίνητα, λεωφορεία, ταξί, άνθρωποι, όλοι κινούνται με ταχύτητα δεκαπλάσιαν εκείνης που άναπτύσσουν οι Άθηναίοι στους δρόμους και ή όποία φαίνεται «ίλιγγιώδης» εις τους έπαρχιώτας που βλέπουν την Άθήνα για πρώτη φορά.

Στό Παρίσι, τό μόνο πράγμα που δεν είναι πρόβλημα είναι τό: «που θα φάς». Στην Άθήνα πολλές φορές, ιδίως τά βράδια, άκούς πολλούς να λένε: «Πού θα φάμε άπόψε; Πρόβλημα καταντά κι' αυτό το φαί!» Στο Παρίσι δεν είναι τό ίδιο. Έχει χιλίων ειδών «ρεστοράν» ή «ρεστοράν-μπάρ» καμωμένα για όλα άνεξαιρέτως τά γούστα. Θέλεις να φας πολυτελώς και με μουσική; Άμέσως έχεις μπροστά σου τό κατάλληλο ρεστοράν. Θέλεις να φας ήσυχα και χωρίς θόρυβο; Κοντά σου

εὐρίσκονται ἄπειρα τὰ «ρεστωρὰν» τοῦ γούστου σου. Θέλεις πρώτοντας να δοκιμάσης καὶ λίγη... Παριζιάννα; Εὐκόλο. Σὺ τὸ πρῶτο καφε-μπάρ εὐρίσκοντο ἀπ' ἐξῆς καθιστομένης ἄπειρες χαριτωμένες γυναίκες ποὶ εἶνε πρόθυμες νὰ σε συντροφεύουν στὸ τραπέζι σου. Μπορεῖς, λοιπόν, να περάσῃς τὸ μεσημέρι σου καὶ— ἀν βέλῃς καὶ τὸ ἀπόγευμά σου—ὅπως σ' ἀρέσει καὶ ἀναλόγως τῆς διαθέσεώς σου καὶ τοῦ...βαλάντιου σου.

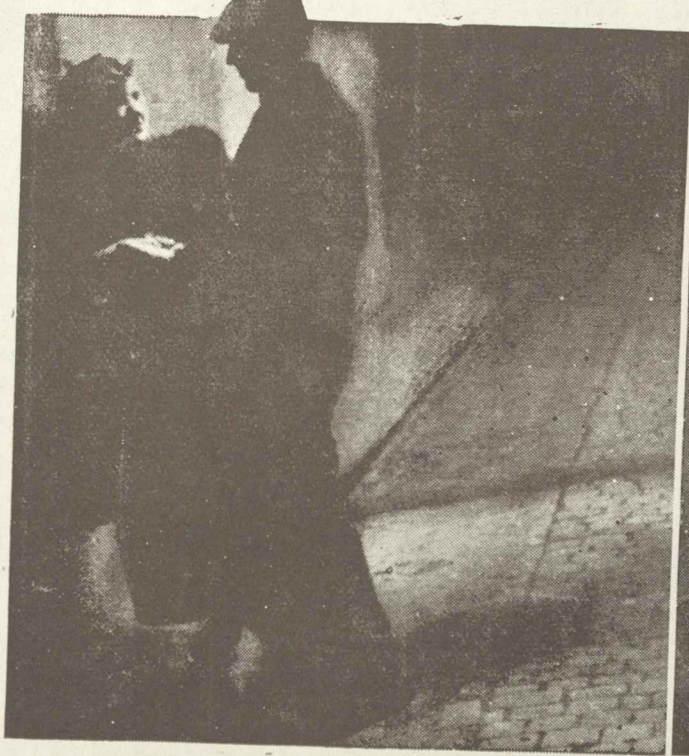
Στις τρεις το απόγευμα το Παρίσι έχει την όψη που έχει η 'Αθήνα στις έξι ή έξημιση το βράδυ. Είναι φωτισμένο και η κίνησή του φθάνει εις το ζενίθ. Οι πάμφωτοι δρόμοι. Τα άπέραντα καταστήματα. Οι φωτεινές ρεκλάμες που έναλάσσουν χρωματισμούς και σχέδια. Οι μεγάλες και πλούσιες στολισμένες και κατάφωτες προθήκες. Τα άναριθμητα κατά τετράδας εις έκτασιν χιλιόμετρων, κινούμενα ταξί. Τα πλήθη του κόσμου που βαδίζουν με το ρυθμό του καθορίζουν οι πόλμοι. Τα μεγάλα κέντρα που είναι άναριθμητα και που κυκλώνουν όλους τους δρόμους του άρχιζουν από την πλατεία της 'Οπερας και τα άλλα που σκορπίζονται έως την θαυμαστή πλατεία της 'Ομονοίας μαζί με την διανοιμένη 'άβενυ ντέ Σάν-Ελιζέ' έως την 'Ετουάνα', είναι όραμα άσυλληπτου μαγευτικότητας. Είναι κάτι το άφανταστο και το άσύλληπτο. Κάτι το άληθώς έπιβλητικό. Είναι το σήμα της μεγαλοπρέπειας. Είναι ο σταυρός που σέ πείθει ότι το Παρίσι είναι το κέντρο του κόσμου — ο 'μπαρόκ' — και του συγχρόνου πολιτισμού. Σ' αυτές τις δρες νιώθεις γιατί όλος ο κόσμος τρελλάνεται να ζή στο Παρίσι. Γιατί είναι το φώς, το λούσο, η χλιδή, η θαλπωρή, η έκπληξις, το σίκ, η γυναικεία, η μουσική, ο χορός, η μόδα, ο πλούτος, όλα βαλμένα με τέχνη, με μπρίο, με γούστο. Και μαγευμένα, ξετρελλωμένους, γοητευμένους, βλέποντας ότι το θέαμα υπερβάλλει πλέον την φαντασία σου, λές: τώρα μάλιστα, αυτό είναι Παρίσι. 'Αέζει να ζήση κανείς λίγες ώρες μέσα σ' αυτή τη 'δίνυ' της ζωής, η όποια κινείται ανά άστραπή, με τα φτερά της εὐτυχίας και του όνειρου.

Και τώρα το βράδυ στο «Καζινό-ντ-ε-Παρί».
Είνε ένα παλιό όσο και ονομαστό κέντρο. 'Εδώ έχει βασιλεύσει η Ζοζέ-φίνα Μπιαίκερ. 'Εδώ έχει δοξασθή η Μιστιγκέτ. 'Εδώ σφουρητάται το γλέντι, το τραγούδι, ο χορός και σκορπίζεται κατόπιν σ' όλο το Παρίσι και από το Παρίσι σ' όλο τον κόσμο. Καταπληκτικά πράγματα δεν βλέπει κανείς. Μία επιθεώρησης σάν τις δικές μας. Και μπορεί να πω —προς τιμήν των μας. Θέατρο παλιό. Καθίσματα παλιά. Λιμπρεσσόρια — όχι καλύτερη απ' τις δικές και η... συζητήσις. Κόσμος πάσης φύσεως και... ποιότητος. Το εισιτήριο πανάκριβο. 'Επιθεώρησας με 100 δραχμές το εισιτήριο; Δέν θά πατούσε κανείς. 'Εδώ, επειδή δαίσιον, το εισιτήριο πληρώνεται χωρίς αντίληψη και το θέατρο κάθε βράδυ είνε λέττον. 'Εγγυλλές θλές, όμως, και όχι Παριζιάνες. Σώματα φτιαγμένα γιά να... τραβούν τον κόσμο. 'Κέρλες μιά φορά. Τά σκηνικά θαυμάσια. 'Ο φωτισμός υπέροχος. 'Αζίζε το κόπο να δη κανείς το «Καζινό» όταν θά περάση από το Παρίσι.

Μετά τὸ θέατρο, ἂν δὲν
εἶσαι κουρασμένος ἀπὸ τὴς
ἐντυπώσεως τῆς ἡμέρας καὶ
τῆς νύχτας, μπορεῖς νὰ πε-
ράσῃς λίγες ὥρες ἀκόμη εὐ-
χάριστες στὴν Μονμάρτη ἢ
στὸ Μὸν-Παρνάς. Εἶνε δυὸ
συνοικίες πού μοιάζουν σάν
δυὸ μεγάλες φίλες πού κτυ-
ποῦνται μεταξύ τους. Ἀγώ-
νίζονται οἱ καταστηματα-
ρχαὶ νὰ τραβήξουν περισσό-
τερο κόσμο. Ἰδίως δὲ τοὺς
ξένους. Τὸ Παρίσι ζῇ μ' ἓνα
σκοπὸ. Νὰ ξεπαραδιάξῃ τοὺς
ξένους. Ὁ Παριζιάνος φερ-
μάρει τὸν ξένο ὅπως ὁ κυνη-
γὸς τὸν λαγὸ. Μόλις τὸν δῇ,
τὸν ζυγίζει, καὶ ἀρχίζει τὴν
ἐπιθεσί. Ἡ νίκη εἶνε ἐκ τῶν
προτέρων δική του. Πρῶτον
διότι ἀρίζει νὰ φάῃ κανεὶς τὰ
λεπτά του στὸ Παρίσι. Καὶ
δεύτερον διότι ὅλοι ὅσοι
φθάνουν στὸ Παρίσι ἔχουν
ἀποφασίσει νὰ «κοποῦν». Γι'
αὐτὸ ὁ Παριζιάνος μὲ τὴν
Παριζιάνα μαδοῦνε τοὺς ξέ-
νους σάν κοττόπουλα.

ΑΥΤΟΣ ΕΙΝΕ Η ΠΡΟΧΕΙΡΗΣ
ΕΝΤΥΠΩΣΕΙΣ ΕΝΟΣ ΤΑΞΙΔΙΩΤΟΥ
ΠΟΥ ΜΠΟΡΕΙ ΝΑ ΞΗΛΗ ΒΙΑ-
ΣΤΙΚΑ 24 ΩΡΕΣ ΣΤΟ ΞΑΚΟΥ-
ΣΜΕΝΟ ΚΑΙ ΘΝΕΙΡΕΥΤΟ ΠΑΡΙΣΙ.

N. Π. ΕΥΣΤΡΑΤΙΟΥ

Απορριγμένη

Αὐτὸ τὸ παιδί εἶχε κι' ἡ Κωσταντινιά ἡ Ζήναινα, ἡ χήρα μάνα. Ἄλλη γέννα δὲν ἔκανε ἀπὸ τὸ Στεφανὶ της. Τὸν βύζαζε, τὸν κανέκανε, τὸν βαργόμισε, τὸν ἀνάστησε, τὸν μεγάλωσε, τὸν ἔκαμε δάδεκα χρονῶν παλληκαράκι, μὴ χαρά. Πήγαινε στὸ σκολεῖο τοῦ Διονυσιάδη, πρῶτος καὶ καλύτερος· ἔλεγε στὴ Φανεραμένην τὸ Κυριε-
λέησον με μὴ γλυκεῖα φωνὴν αὐτοῦ Ἄγγελο· ἔπαιζε μετὰ τὰ γειτονόπουλα στὸ πλάτωμα, φρόνιμα, χωρὶς νὰ μαλῶνῃ με κανένα, ἐνῶ ἡ μάνα του, πλέκοντας τὸ σκορτσούνι της, τὸν ἐκαμάρωνε ἀπὸ τὸ παρασῆναι. Κι' ὅλοι εἶχαν νὰ κάμουν μετὰ τὴν προκοπὴ, τὴ φρονιμάδα, τὴ γλύκα καὶ τὴν ὁμορφιά αὐτοῦ τοῦ παιδιοῦ.

— Νά σοῦ ζήση, κυρά-Κωσταντινιά! ὁ Στεφανῆς σου, τῆς ἔλεγαν, νά σοῦ κάμῃ τὰ καλά γεράματα!..

— Ἀμὴν! νά δώσῃ ὁ Θεός, ἀπαντοῦσε κείνη.

Μά ήταν τόσο σίγουρη πώς ο Στεφανής θα της ζούσε! Ήν μπορούσε ποτές, στασίτου κόσμου που λένε, νά πάη τίποτα ξνα παιδι που δέν τοῦ πόνεσε μιὰ φορὰ οὔτε τὸ κεφάλι! Φτού, φτού, νά μὴ βασκαοῇ! τί γερό, τί ὕγιον ποὺ ἦτανε!

Κι' ἄξαφνα ἀπὸ τῆς ἀρρωστήτη! Μὰ ἔτσι, στὰ καλὰ-καθούμενα. Χωρὶς νὰ ψυχρωθῇ, χωρὶς νὰ ζεσταθῇ, χωρὶς νὰ φάη τίποτα ἐνάντιον, χωρὶς νὰ κάμῃ ἢ νὰ λάβῃ τὸ παραμικρό. Κοιμήθηκε, ποῦ λές, καλὰ-καλοῦταικα,—ἐνὰ Σαββατόβραδο, προπαραμονὴ τοῦ Ἀγίου Λουκός,—καὶ ξύπνησε μὲ κόψα. Οὔτε νὰ σηκώσῃ κεφάλι, τέτοιο κακό! Στέρνει ἀμέσως ἡ μάννα του γιὰ τὸ γιаторὶ τὸ Στουπάθη. «Πλευρὶτης!» τῆς λέει.

«Πλευριτής!» έτσι μονοκοπανιά;! «Έλα, Χριστέ καὶ Παναγιά μου!» σταυροκοπιέται. «Έ, καμμιά βολά, υποβόσκει, τῆς κάνει ὁ γιαντρός. «Συφορά μου!» Ἀμὴ τῶρα!»

“Ε, τώρα τίποτα. Μην κάνεις έτσι, θά τον γιάνουν. Δέν ήταν πάλι τοῦ θανάτου ἀπὸ ἕναν πλευρήτη! Μιά, δυὸ βδομάδες καὶ θά σὴν σωθῇ. Δὲ βαρύνσαι, σ’ αὐτὴ τὴν ἡλικία! Περδὶκι θᾶναι σὲ δυὸ βδομάδες! Μπᾶ, καὶ σὲ λιγότερο.

Ἡ πράξις μέσῳ τῆς ἀγάπης τῆς, χαμογελάει. Μπορεῖ ποτέ νά πάθῃ τίποτα ὁ Στεφανῆς ἀπὸ ἕναν πλευριτῆ; Περιπεμονία εἶχε ὁ Νταντὶς τῆς κυρὰ-Στάθας, ἐκεῖνο τὸ χλωμὸ παιδάκι, ἡ τοίγγλα, κι' ἔγινε καλά σὲ λίγες μέρες. Ὁχι ὁ Στεφανῆς, ὁ παῖδαρος, ὁ σιδερένιος!

Μά ποῦ! Πρὶν περάσουν οἱ δυὸ βδομάδες, ὁ πλευρί-

της τὸν ἔριξε κι' αὐτὸν σὲ περι-
πλεμονία. Καὶ πέρασαν ἡμέρες χα-
ρίς νὰ γίνη κανά. Τί κι' ἂν δὲν
πέθανε; τί κι' ἂν ψευτοσηκώθηκε
ἀπὸ τὸ κρεβάτι; τί κι' ἂν κατέ-
βηκε μιὰ μέρα καὶ στὸ πλάτωμα
ἢ πῆγε μιὰν ἄλλη καὶ στὴν ἐκκλησιά; Οὔτε νὰ φάη,
οὔτε νὰ παίξῃ οὔτε νὰ γελᾷ, οὔτε νὰ τραγουδῇ,
οὔτε νὰ ψάλλῃ, οὔτε νὰ διαβάσῃ δὲν εἶχε πιά ὄρεσι. Τοῦ
ἔμεινε μιὰ λιμόκαψα, μιὰ κρυφοδαγκιανιάρα, ποὺ τὸν
ἔτρωγε νύχτα-μέρα, τὸν ἔλυε, τοῦκοβε τὰ ἵπτατα, τὸ
χρῶμα, τὴ χαρά, ὅλα!.. Ὑστερα, ἡ λιμόκαψα δυνάμωσε
κι' ὁ Στεφανῆς, ὁ μισὸς ἀπ' τὴν ἀδυναμία, ξανάπεσε.
Ἦταν φανερό, τῷ βλέπαν καὶ τὸ κρυφὸ λεγάν ὅλοι: ἡ πε-
ριπλεμονία ἐκέλευε τὸν ἔριξε σὲ φτισή. Τόσο ποὺ κι' ὁ
γιατρός ἀναγκάστηκε νὰ τὸ πῇ τῆς μάννας του:

— Ζήναινά μου, τὸ παιδί σου δὲν εἶναι καλὰ. Πρέπει νάλλάξῃ ἄερα.

Τὸ παιδί της, καλέ, τὸ παιδί της;... Τί της ἔλεγαν τώρα: Εἶδε κι' ἔπαθε νὰ το πιστέψῃ, νὰ τὸ παραδεχθῇ, νὰ τ' ἀποφασίσῃ. "Ε, δὲν ἦταν καὶ τόσο εὐκόλο γιὰ μιὰ γυναῖκα μονάχῃ, γιὰ μιὰ χίρα ὅπως νὰ πῆς φτωχιά, πού δὲν εἶχε ἄλλο εἰσόδημα ἀπὸ κάτι λίγα νοίκια. Τί νὰ κάμῃ ὅμως, τάπορσισε. Καὶ ξεσηκώθηκε, καὶ κοκκώλωσε τὸ Στεφανή, καὶ τὸν ἔβαλε σὲ μιὰ καρρότσα καὶ τὸν πήγε στὸ χωριό, τὸ Κασσάτρυ, σ' ἓνα σπιτάκι πού της παραχώρησε, ὁ κύρ Λίγερως, ὁ κομπάρως της.

Τίποτα! τοῦ κακοῦ!

Τίποτα! τοῦ κακοῦ!

Στενοχωριόταν κιόλας στο χωριό, στην ερημία, στη νύκτα. Καλύτερα στη χώρα. Ή μάννα του τοῦ ἑσπερεν το κρεβάτι κοντά στο κλειστό παράθυρο καί μπορούσε ἀπ' τὰ τέγγια νά βλέπῃ το πλάτωμα, τὰ γειτονόπουλα πού ἔπαιζαν, τούς διαβάτες, τὰλογα καί πέρα τὰκρο-γιάλι, το λιμάνι, τὰ βαπόρια καί τὰ καράβια πού μπα-νοβγαιναν, τίς βάρκες πού βολτάριζαν καί τή θάλασσα πού ἀπλωνόταν ναλάζια ὡς τάντικρυνα βουνά.

— Μάννα! πάμε στη χώρα! πάμε στο σπιτάκι μας!
Έδω δε μπορώ. Θά πεθάνω!

— Χριστός καὶ Παναγία!!... Καλά, παιδάκι μου, πάμε...
Κι' ἔμεινε εἶδε κι' ἀπόειδε. ἡ κυρὰ-Κωσταντινιά, παρα-

Κι' άμα είδε κι' άποείσε η κυρά-ηρωστάντσα, παρά-
κάλεσε τόν κουμπάρο της να της στείλει τήν καρρόσα.
Και νά! Τόση χαρά αίστάνθηκε ό Στεφανής, όταν ξα-
ναβρήκε όσα ήξερε και νοσταλγούσε, πού άμέσως ξε-
γύρισε και, μιά δυό-τρεις μέρες, ήταν σάν καλά. "Επειτα

δμως ξανακύλησε. 'Η μάννα φώναξε πάλι το Στουπάθη. Κι' ο γιατρός σήκωσε τους ώμους του σκληρά:

— Τι νά σοῦ κάμω τώρα;... Γιατί δὲν ἀκοῦς;... 'Επρεπε νά τὸν ἀφήσης στὸ χωριό!...

— Θά πέθαινε, ντεττόρο μου, θά μοῦ πέθαινε κεῖ-πέρα!...

— Καὶ σοῦ φαίνεται πὼς ἐδῶ θά ζήσῃ;

— 'Ας πεθάνῃ!.. Θά πεθάνῃ κάνε στὸ σπῖτι του! 'Οχι σ' ἕνα ξένο καλυβάσιτο, στὴν ἐρημία!...

— 'Ετσι τῶπε. 'Απο τὴ φύρις της πού θύμωσε ὁ για-τρός γιατί τὸν παράκουσε. Εἶδεμὴ κάθε ἄλλο πίστευε πὼς μπορούσε νά πεθάνῃ ὁ Στεφανῆς της ἀπὸ μιὰ λιμό-καψα ἢ καὶ μιὰ κάψα!.. 'Ἦταν ἀπὸ τὴ μεγάλη ἀρρώ-στεια. Τὴ γλύτωσε, μὰ τοῦ εἶχε μείνει αὐτὴ ἡ ντεμπολέ-τσα, αὐτὴ ἡ ἀδυναμία. Οὔτε θερμὴ εἶχε, οὔτε φτιση, δόξα σοι ὁ Θεός. Τὶ χτικιάρης ὁ Στεφανῆς της; νὰ ἡ ὥρα!

Μὰ ποῦ! 'Ο Στεφανῆς ὅλο κι' ἀδυνατίζε... Εἶχε πε-ράσει ὁ χειμώνας, εἶχε περάσει καὶ τὸ καλοκαίρι, εἶχαν ἀρχίσει τὰ πρωτοβόρδια, πλησίαζε καὶ τοῦ 'Αγίου Λου-κός. Κι' ὁ Στεφανῆς στὸ κρεβάτι, νὰ βλέπῃ τὸ πλάτωμα καὶ τὴ θάλασσα καὶ νὰ ρέβῃ, νὰ λυώνῃ ἀπὸ μέρα σὲ μέρα. Κι' ἦρθε καιρὸς πού ἡ δόλια μάννα τὸ πίστεψε γιὰ δυνατό καὶ τὸ φοβήθηκε.

«'Αλήθεια; ἔλεγε. 'Αλήθεια θά μοῦ πεθάνῃ;»

Κι' ἔγινε τότε σάν τρελλή.

— 'Εκραξε ὅλους τοὺς γιατροὺς τῆς χώρας, καὶ τίς γιά-τρισσες, καὶ τοὺς κομπογιαννίτες, καὶ τίς μάϊσες ἀκόμα. "Εκαμε χίλια γιατρικά, γιατροσόφια, ξόρκια καὶ μάγια. Τὸν ἴδιον καιρὸ ἔκανε καὶ θεοτικά κι' ὑστερα, ἀπελπι-σμένη ἀπὸ τάχα, — ἀπορπισμένη ὅπως τῶλεγε, — ἀφο-σιώθηκε σ' αὐτὰ καὶ μόνο. "Ο,τι ἔκανε ὁ Θεός! "Εφερε στὸ σπῖτι τοῦ 'Αγίου τὸ Χέρι, ἔφερε φυλαχτὰ καὶ λείψανα, τὸ Τίμιον Ξύλο, ὡς καὶ τὸ δαχτυλὸ τοῦ 'Αη-Γιάννη τοῦ Πρόδρομου, πού τῶγε ὁ παπᾶ-Σαράντης. "Εκαμε τάματα σὲ δεκά ἐκκλησιῆς καὶ σὲ δέκα θαματοουργεῖς εἰκόνες: λαμπάδες ἴσαμε τὸ μπόι τοῦ παιδιοῦ, κι' ἀσημένια καν-τήλια ἀκοίμητα, μὲ τὸ λάδι τῆς χρονιάς τους. Πῆγε ξυ-πόλυτη στὸ μακρινὸ ξωκλήσι τοῦ 'Αγίου Στέφανου, νὰ παρακαλέσῃ τὴ Χάρη του μηνίπως κι' ἔκανε τὸ θάμα γιὰ τὸ μικρὸ συνονόματο. Καὶ μέρα παρά μέρα καλοῦσε

τὸν παπᾶ τῆς Φανερωμένης, τὸν ἐνορίτη, νὰ τὸν σταυ-ρώνη, νὰ τὸν ἀγιάζῃ.

— 'Ο παπᾶς ἦταν πιά ὁ γιατρός. 'Ο Στουπάθης κ' οἱ ἄλλοι ντεττόροι εἶχαν πάψει τίς βιζιτές τους. 'Ο παπᾶς τῆς εἶχε πολυστέψει. Καὶ συχνά, ἀφοῦ τέλειωνε τὸν ἀγία-σμό, τὴν παράκληση, τὴν εὐχή κι' ὁ μικρὸς ἀρρωστος, ναρκωμένος ἀπὸ τὸ λιβάνι, κοιμόταν, ἡ κυρὰ Κωσταντι-νιά τὸν ἔπαιρνε στὴν τραπεζαρία νὰ τοῦ δώσῃ τὸν καφέ. "Εκεῖ ὁ γιατρός γινόταν πνευματικός. Κλαίγοντας, ἡ μάννα τοῦλεγε τὸν πόνο, τὸ φόβο καὶ τὴν ὀρπίδα της: Τί ἄλλο εἶχε στὸν κόσμο ἀπὸ κείνο τὸ παιδί; Γι' οὗτὸ δὲν πί-στευε ποτέ πὼς ὁ Θεός, ὁ μεγάλος καὶ δίκαιος, θάκανε τὸ ἄδικο νὰ τῆς τὸ πάρῃ. "Ω, ποτέ!

Μὰ ὁ παπᾶς πού ἤξερε καλὰ τὴν κατάσταση τοῦ παιδιοῦ καί, μολονότι τὰ ζητοῦσε μὲ τίς εὐχές του καθε-μέρα, δὲν πίστευε πολὺ στὰ θάματα, ἤθελε νὰ προετοι-μάσῃ τὴ δόλια μάννα. Καὶ τῆς ἔλεγε τὰ συνηθισμένα:

— 'Ανεξιχνίαστοι αἱ βουλαὶ τοῦ 'Υψίστου, κυρὰ-Κω-σταντινιά μου! Πού θά πῇ πὼς κρεμόμαστε ὅλοι ἀπὸ τὸ Θεό καὶ πρέπει νὰ ὑποταζόμαστε στὸ θελήματά του.

— 'Η μάννα, πού καταλάβαινε, θύμωνε τότες, ἀγρίευε: — Παπᾶ-Στέλιο! τοῦ φώναζε. Παπᾶ-Στέλιο! "Αν μοῦ πεθάνῃ τοῦτο τὸ παιδί, δὲν ὑπάρχει Θεός! Εἶναι ψέμματα οὐλα!

— Εὐλογημένη μου... δοκιμάζε νὰ τὴ μερώσῃ ὁ παπᾶς.

Τὸν ἔκοβε πιὸ ἄγρια:

— 'Ακοῦς τί σοῦ λέω; "Αν πεθάνῃ ὁ Στεφανῆς, δὲ ματαπιστεύω οὔτε σὲ Θεό, οὔτε σὲ τίποτα! Νὰ κλείσετε τίς 'Εκκλησιῆς σας καὶ νὰ πᾶτε νὰ γίνετε σκαφτιάδες, ψαράδες, φάβροι, μακελαράτοι, ὅ,τι θέλετε! Καὶ νὰ μᾶς

ἀφήντε ἡσυχους νὰ γεννιόμαστε, νὰ ζοῦμε, νὰ παντρευό-μαστε καὶ νὰ πεθαίνουμε χωρὶς τὴ βοήθεια σας!

— Μὴ βλαστημᾶς, εὐλογημένη!...

— 'Εκεῖνο πού σοῦ λέω! "Αν μοῦ πεθάνῃ τοῦτο τὸ παιδί, δὲν ὑπάρχει Θεός, δὲν ὑπάρχει τίποτα!

Κι' ἦρθε μέρα, — συμφορὰ της καὶ μαυρίλα της, — πού τὸ εἶδε μὲ τὰ μάτια της.

Σχεδὸν στὸ χρόνο, ἀνήμερα τοῦ "Αη-Λουκός, ὁ Στε-φανῆς ξεψύχησε στὴν ἀγκαλιά της σάν τὸ πουλάκι.

Κι' ἡ δόλια μάννα... κράτησε τὸ λόγο της:

— 'Επαψε νὰ πιστεύῃ πὼς ὑπάρχει Θεός.

Οὔτε σ' 'Εκκλησιᾷ ξαναπάτησε, οὔτε παπᾶ ξαναφώ-ναζε στὸ σπῖτι της, οὔτε τάμα ἔκαμε, οὔτε παράκληση, οὔτε ἀγιασμό, οὔτε προσευχή. "Ενα μνημόσυνο μόνο, γιὰ τὸν τύπο καὶ γιὰ τὸν κόσμο, κι' ἔπειτα τίποτα...

Κι' ὁ παπᾶ-Στέλιος; Τὴ φοβήθηκε! Ναί, ὁ παπᾶ-Στέ-λιος φοβήθηκε αὐτὴ τὴ μάννα πού ὁ Θεός, ὁ Θεός του, τῆς εἶχε κάνει τέτοιο ἄδικο. Τὴ φοβήθηκε σὰ νάφταιγε λίγο κι' αὐτὸς ὁ ἴδιος. Δὲν εἶχε μοῦτρα νὰ τὴν ἰδῇ, δὲν εἶχε στόμα νὰ τῆς μιλήσῃ. Καὶ τὴν ἀπόφευγε κι' αὐτὸς ὅπως τὸν ἀπόφευγε κι' ἐκείνη.

— 'Η μάννα εἶχε κλειστῇ στὸ μαῦρο της σπῖτι. Δὲν ἔβλεπε, δὲ δεχόταν, δὲ μιλοῦσε μὲ κανένα. Μαυροντυ-μένη, μπαμπουλωμένη, χλωμή, βουβή, ἀδάκρυτη, στὸ μαῦρο σπῖτι σάν ἡσκίος, σὰ στοιχειό. Μονάχη, ὀλομόναχη.

— 'Ετσι πέρασαν μῆνες. Κι' ἦρθε ἡ παραμονὴ τῶν Φώ-των κι' ὁ παπᾶ-Στέλιος βγήκε μὲ τὴν ἀγιαστούρα του.

— «Θά κάμω τὸ ἀττάρυβο νὰ πάω καὶ στὴ Ζήναινα» μοῦ φαίνεται πὼς εἶναι καιρός, ἔλεγε στὸν ἑαυτὸ του. Μπήκε στὸ σπῖτι. "Αγίασε πρῶτα στὸ κάτω, πού καθόταν ἄλλη οἰκογένεια κι' ἀπὸ κεῖ, μὲ φόβο καὶ μὲ τρόμο, τράβηξε πρὸς τὴ σκάλα τοῦ ἀπάνου.

Τὸν ἄκουσε ἡ κυρὰ-Κωσταντινιά καὶ πετάχτηκε στὸ κεφαλόσκαλο. Μαυροντυμένη, μπαμπουλωμένη, ἀδάκρυτη, πιὸ χλωμή κι' ἀπὸ τὸ συνειθισμένο, μὰ ὄχι πιὸ βουβή:

— Ποῖος εἶναι; ρώτησε δυνατὰ, ἄγρια.

— "Αγιασμός! ἀποκρίθηκε γλυκὰ ὁ παπᾶς ἀπὸ τὰ πρῶτα σκαλιά.

Εἶχε σταματήσει. Πίσω του τὸ παπαδοπαιδί, μὲ τὸν ἀσημένιο σῖγλο, γεμάτον ἀγίασμα κι' ἀσημένια λεφτά.

— "Α! ἔκαμε ἡ κυρὰ-Κωσταντινιά σὰ νὰ ξαφνια-στηκε. Τοῦ λόγου σου εἶσαι, παπᾶ-Στέλιο; Μοῦ κακο-φαίνεται πολὺ, μὰ... ξαστόχησης πὼς ἔχω κορέττο;

— Δὲν ἔχει νὰ κάμῃ... ὁ ἀγιασμός, νὰ σὲ χαρῶ... πρᾶμμα τοῦ Θεοῦ...

— "Οχι, νὰ σὲ χαρῶ κι' ἐγώ... δὲ δέχομαι, δὲν ἀγιά-ζω!.. Εἶμαι ἀπορπισμένη!...

— Μὰ γιατί, κυρὰ-Κωσταντινιά μου, γιατί!.. Τὸ παιδί σου βρίσκεται ὀλοένα ψηλά...

— "Εγνοία σου κι' ἐγὼ τὸ ξέρω πού βρίσκεται τὸ παιδί μου. "Ασε τὸ παιδί μου ἐκεῖ πού βρίσκεται κι' ἄσε με καὶ μένα ἐδῶ-πᾶ πού βρίσκουμαι, ἐρημ κι' ἀπορπισμένη!...

— Τὸ παιδί σου εἶναι τώρα "Αγγελος στὸν Παράδεισο!...

— "Αλλοῦ, παπᾶ μου, ἐφοῦνα!.. Δὲ ματαπιστεύω γιατρό, δὲ ματαπιστεύω παπᾶ, δὲ ματαπιστεύω Θεό! Δὲ σοῦ εἶπα πὼς, ἂ μοῦ πεθάνῃ τὸ παιδί μου, δὲν ὑπάρχει Θεός; Λοιπὸν μοῦ πέθανε! Θεός δὲν ὑπάρχει! Παπᾶς κι' ἀγιασμός δὲ μοῦ χρειάζεται! "Αμε στὸ καλό!

Τὰ εἶπε στριγγὰ, μὲ μιὰ φωνὴ ξεκούρδια, ἀπὸ τὸν καιρὸ, θάλεγε, πούχε νὰ τὴ μεταχειριστῇ. Καὶ μὲ τὸν τελευταῖο λόγο, μπήκε μέσα καὶ βρόντηξε τὴν πόρτα.

— "Ο παπᾶς σήκωσε τοὺς ὤμους καὶ σταυροκατήθηκε. Πᾶμε! εἶπε σιγὰ στὸ παπαδοπαιδί.

Καθὼς γύρισε νὰ κατεβῇ, εἶδε τὴ νοικοκυρὰ τοῦ κά-του καὶ τὴν κόρη της, πού ἄκουσαν τίς φωνές καὶ βγή-κανε στὴν πόρτα της.

— Βουρλίστηκε ἡ κακομοῖρα ἡ Ζήναινα! τοὺς εἶπε μὲ σῖγτο βαθύ. "Ε, δὲν ἔχει κι' ἄδικο... Γιὰ φαντάσου!...

Καὶ φεύγοντας ὁ διωγμένος, — σκυφτό, ταπεινόμενο κι' αὐτὸ, ἀκολουθοῦσε τὸ παπαδοπαιδί μὲ τὸ σῖγλο, — μουρμούριζε γιὰ μιὰ ἱκανοποίηση μπροστὰ στὸν κόσμο.

— Εἶπεν ἄφρων ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ οὐκ ἔστι Θεός...

Οἱ μῆνες, τὰ χρόνια περνοῦσαν.

— "Ας τὴ τὴ δυστυχισμένη, ἄς τὴ τὴν ἀπορπισμένη!..» ἔλεγε ὁ παπᾶ-Στέλιος στὸν ἑαυτὸ του κάθε φορὰ πού τὴ θυμόταν.

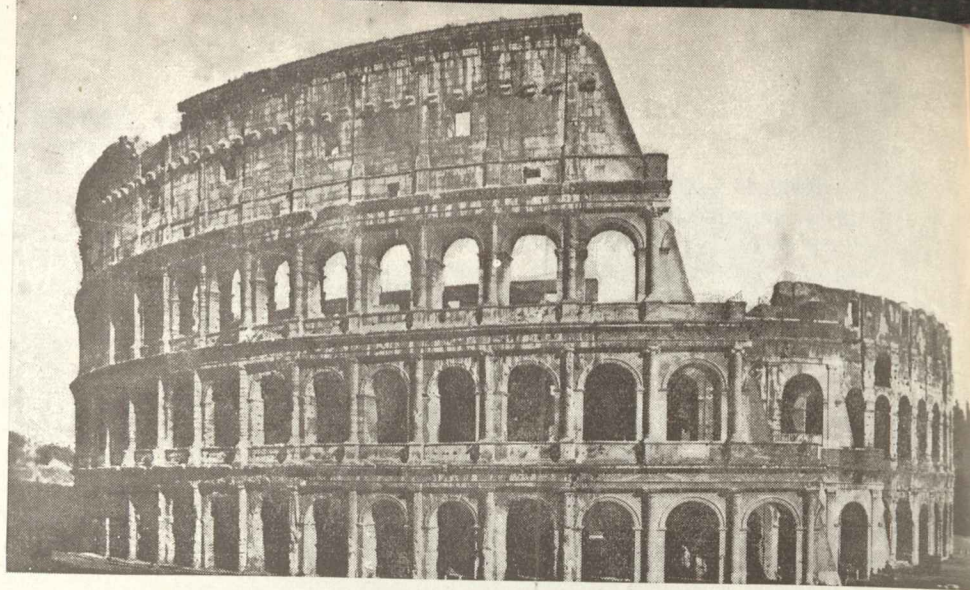
Κι' ἡ ἀπορπισμένη ζοῦσε πάντα κατάκλειστη στὸ μαῦρο της σπῖτι, μονάχη, ὀλομόναχη, χωρὶς γιατρό, χωρὶς παπᾶ, χωρὶς Θεό...

ΕΝΤΥΠΩΣΕΙΣ

ΑΠΟ ΜΙΑ ΤΕΛΕΥΤΑΙΑ ΕΠΙΣΚΕΨΗ

ΡΩΜΗ

Η ΜΕΛΑΓΧΟΛΙΚΗ ΠΡΟΤΕΥΟΥΣΑ

Ἡ Ρώμη, ἡ ἱστορική καὶ Αἰωνία πόλις, σ' αὐτὸν πού γιὰ πρώτη φορὰ τὴν ἐπισκέπτεται δίνει τὴν ἐντύπωση μιᾶς ἀτμοσφαιρᾶς ἀνάκατης ἀπὸ κατὶ τὸ πολὺ βαρὺ, τὸ μελαγχολικὸ καὶ τὸ υπερβολικὰ σοβαρὸ. Σὰν ἔχῃ κανεὶς γνωρίσει τὴν Βιέννην, τὸ Βερολίνο, τὸ Παρίσι καὶ συγκρίνῃ τὶς ἐντυπώσεις πού ἔχει ἀπὸ τὶς τρεῖς αὐτὲς Εὐρωπαϊκὰς πρωτεύουσας μὲ τὴν Ρώμην δὲ βρίσκει τίποτε τὸ κοινὸν μὲ τὴν Ἰταλικὴν πρωτεύουσα. Κι' οἱ τρεῖς πρωτεύουσες πού ἀναφέραμε εἶναι πόλεις πού μαζὶ μὲ τὰ πράγματα πού ἔχει νὰ μᾶς κανεὶς καὶ νὰ σπουδάσῃ, μπορεῖ νὰ ποικίλλῃ τὸν καιρὸ πού εὐχάριστα μὲ χιλίες δυὸ διασκεδάσεις. Μὰ τὸ τελευταῖο αὐτὸ στοιχεῖο λείπει ὁλότελα ἀπ' τὴ Ρώμην.

Πρὶν χρόνια, ὁ Κάιζερ σὲ μιὰ προσπάθειά του νὰ κἀνὴν τὸ Βερολίνο ἀξιο νὰ συναγωνισθῇ τὸ Παρίσι στὴν κίνησι τῶν ξένων καὶ στὴν χάρι, ἔφτιαξε γιὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην τὸ καλλίτερο ντάνσιγκ τῆς Εὐρώπης πού ἀκόμη καὶ σήμερα εἶναι πολὺ γνωστὸ μὲ τὸ ὄνομα «Παλαί ντὲ Ντάνς». Δὲν πέρασε ὅμως καὶ πολὺς καιρὸς κι' ὁ Κάιζερ ἀντελήφθη πὼς, παρ' ὅλες τὶς προσπάθειές του, τὸ περίφημο ντάνσιγκ πού ἔφτιαξε δὲ μπορούσε οὐτὲ νὰ προσελκύσῃ κόσμο οὐτὲ νὰ τὸνώσῃ τὴν νυχτερινὴ ζωὴ τοῦ Βερολίνου. Μὴ γνωρίζοντας πὺ νὰ ἀποδώσῃ τὴν ἀποτυχίαν αὐτὴν ἔδωσε ἐντολὴν στὸν Διευθυντὴ τῆς Ἀστυνομίας νὰ διαπραγματευθῇ ὅσο-ὅσο τὴν μετᾶλλῃσι εἰκοσι γαλλίδων ἀριστῶν ἀπὸ τὸ Παρίσι, πρᾶγμα πού ἔγινε ἀμέσως, ἐλπίζοντας πὺς μὲ αὐτὸ θὰ ἐτονώνετο καὶ θὰ ἐπετύγχανε τελικὰ ἡ προσπάθειά του. Δὲν πέρασε ὅμως καὶ πάλι πολὺς καιρὸς κι' ὁ Κάιζερ ἀπελπίσθη τελειῶς κι' ἐγκατέλειψε τὴν προσπάθειά του, βεβαιωθεὶς πὺς μὲ τεχνικὰ μέσα δὲ μπορεῖ ν' ἀλλάξῃ κανεὶς τὸν χαρακτῆρα, τὸ ρυθμὸ καὶ τὴν ἀτμόσφαιρα μιᾶς πόλεως.

Ἔτσι κι' ἡ Ρώμη εἶχε καὶ ἐξακολουθεῖ νὰ ἔχῃ τὸν ἰδιότυπὸ τῆς χαρακτῆρα, τὸν μελαγχολικὸ καὶ βαρὺ αὐτὸν χαρακτῆρα, πού παρ' ὅλα τὰ ἔργα ἐξωραϊσμοῦ καὶ τῆς φασιστικῆς προσπάθειας, δὲ μπόρεσε νὰ ἀποβάλῃ. Γι' αὐτὸ κι' ὁ ξένος, ἂν δὲν ἐξέρῃ τί πρέπει νὰ ἐπισκεφθῇ καὶ τί νὰ θαυμάσῃ ἀπὸ τὴν Αἰωνία αὐτὴ πόλιν καὶ περιορισθῇ μόνο στὶς γενικὲς ἐξωτερικὲς ἐντυπώσεις, θὰ μείνῃ μὲ τὸ συναίσθημα πὺς εἶδε μιὰ πόλιν μελαγχολικὴ, σοβαρὴ, βαρειά, μιὰ πόλιν παπᾶδων, πού κάθε μακρόχρονη σ' αὐτὴν διαμονήν του δὲ θὰ μπορούσε νὰ τοῦ ἦταν εὐχάριστη.

Τὸ συναίσθημα αὐτὸ τὸ πρωτοέννοιωσα σάν, γιὰ πρώτη φορὰ, πρὶν ἀπὸ ἕνα χρόνο, ἐπισκέφτηκα τὴ Ρώμην. Στὸ δεύτερο ὅμως, πρὶν δυὸ μῆνες, ταξίδι μου πού μοῦ ἐδόθη ἡ εὐκαιρία νὰ ἰδῶ ἐκεῖνα πού δὲν εἶδα στὸ πρῶτο μου ταξίδι, ἡ ἐντύπωσίν μου ἄλλαξαν ἐντελῶς. Ἡ συντελεσθεῖσα ἀναγέννησις τῆς ἱστορικῆς πόλεως ἀπὸ τὸ φασιστικὸ καθεστῶς, εἶναι τεραστία.

Χωρὶς νὰ κοπιάσῃ κανεὶς, βλέπει παντοῦ τὶς ἐκδηλώσεις μιᾶς νέας ζωῆς, μιᾶς τάξεως, ἐνὸς καινούργιου ρυθμοῦ.

Πρῶτα-πρῶτα ἐκεῖνο πού ἀντιλαμβάνεται ὁ νέος ἐπισκέπτης, εἶναι ἡ θαυμασιὰς ὀργανωμένη κυκλοφορία τῶν αὐτοκινήτων. Παρ' ὅλο πὺ τὰ αὐτοκίνητα διασχίζουν τοὺς δρόμους τῆς Ρώμης μὲ μεγάλῃ ταχύτητά—δὲν ὑπάρχει νόμος περιοριστικὸς τῆς ταχύτητος—κι' οἱ δρόμοι ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον εἶναι στενοὶ καὶ μὲ πολλὰς στροφές, τὰ δυστυχήματα εἶναι σπανιώτατα. Πὺ ὀφείλεται αὐτό; Στὴν ἐπιδειξίοντα βέβαια τῶν ὁδηγῶν, ἀλλὰ

πρὸ παντὸς στὴν ἀφαντάτως καλὰ ὀργανωμένην ὑπηρεσίαν τῆς τροχαίας κινήσεως. Χωρὶς βέβαια νὰ θέλωμε ἐμεῖς νὰ κατηγορήσωμε τοὺς δικούς μας σῶφες, δταν συγκρίνῃ κανεὶς τὴν κίνησιν τῆς Ρώμης, πού εἶναι πὺ δύσκολη ἀπὸ τὴν κίνησιν τοῦ Παρισιοῦ, λόγῳ τοῦ ἀκανόνιστου τῶν ὁδῶν, μὲ τὴν κίνησιν τῶν Ἀθηνῶν, τὸ πού γεννᾶται ἀμέσως τὸ συναίσθημα, πὺς ἂν ἔτρεχαν τὰ αὐτοκίνητα στὰς Ἀθήνας μὲ τὴν ἱλιγγιώδη ταχύτητα πού τρέχουν στὴ Ρώμην, θὰ εἶχαμε, δὲν ξέρω κι' ἐγὼ, πόσες συγκρούσεις καὶ δυστυχήματα!

Ἐνα ἄλλο πὺ ξενίζει τὸν νέο ἐπισκέπτη κι' δταν μάλιστα ὁ ἐπισκέπτης αὐτὸς εἶναι... ρωμῆος ἀκόμα περισσότερο, εἶναι ἡ ἔλλειψις καφενείων! Στὴ Ρώμην δὲν ὑπάρχουν καφενεῖα γιὰτὶ, ἀπλοῦστατα, δὲν ὑπάρχουν καφενοβόιοι! Ὅλοτελα ἀντίθετα ἀπ' τὸ Παρίσι, πού ὅλοι του οἱ δρόμοι εἶναι μπάρ, καφενεῖα καὶ ρεστωράν, στὴν Αἰωνία πόλιν, τὰ καφέ-μπαρ εἶναι ἐλάχιστα. Σὲ λίγους μόνο ἀριστοκρατικοὺς δρόμους, πού βρίσκονται γύρω ἀπὸ τὴν Βίλλα Μποργκέζε, ὑπάρχουν μερικά ζαχαροπλαστεία, στὰ ὁποῖα μαζεύεται ἡ καλὴ τάξις τῆς Ρώμης γιὰ νὰ πάρῃ τὸ μεσημέρι τὸ δρεκτικό τῆς καὶ τὸ ἀπόγευμα τὸ τσάι τῆς. Κι' ἐκεῖ μόνο, ὅπως ἄλλωστε εἶναι φυσικὸ, μπορεῖ νὰ δῇ κανεὶς ὠραῖες σιλουέτες Ρωμαίων γυναικῶν μὲ τὰ ὑψηλόκορμα ἀναστήματα καὶ τὴ λεπτὴ χάρι τῆς πρωτευουσινίκης φινέτσας.

Ἀξιωματικοὶ τοῦ ἱππικοῦ κι' ἀμαζόνες, ὕστερα ἀπὸ τὸ περὶατὸ τους κατὰ μήκος τῆς Βίλλας Μποργκέζε, φασίστες ἀριστοκρατικῆς καταγωγῆς καὶ κυρίες τῆς καλλιτέρας τάξεως μαζεύονται στὰ τέσσερα πέντε αὐτὰ ζαχαροπλαστεία, κι' ἐκεῖ περνᾶνε τὴν ὥρα τους... συζητῶντας ἥρεμα καὶ σοβαρὰ, ἐνῶ τὰ «καμπάρ», τὰ «αμερικάνο», τὰ «βερμιού» καὶ καμμιά φορὰ τὰ «πόρτο-φίλι» διαδέχονται τὸ ἕνα τὸ ἄλλο.

Σὲ ὅλες τὶς ἐκδηλώσεις τῆς, ἡ Ρώμη ἔχει κατὰ τὸ ἀριστοκρατικὸ καὶ τὸ ἐπιβάλλον. Μοῦ φαίνεται πὺς οἱ εὐγενέστεροι κάτοικοι ὅλων τῶν Εὐρωπαϊκῶν πρωτευουσῶν δὲ θὰ μπορούσαν νὰ παραβληθῶν μὲ αὐτοὺς τῆς Ρώμης. Ἡ εὐγένεια καὶ ἡ προθυμία τους γιὰ νὰ σᾶς ἐξυπηρετήσουν φτάνει στὸ ἄκρον ἄκρον. Μὰ ἡ προθυμία αὐτὴ δὲν περιορίζεται μόνο στοὺς κατοίκους. Ἡ προθυμία τῶν ὁργάνων τῆς τάξεως εἶναι κατὰ τὴν ἀπάνταστο. Στὰ Δημόσια καταστήματα, Ὑπουργεῖα, Δημαρχεῖα καὶ τὰ λοιπὰ κανεὶς συνωστισμὸς ἀπ' ἑξῶς. Ὁ ξένος μπαίνει ἐλεύθερα, φθάνει σὲ ὅποιο γραφεῖο θέλει, ἀναγγέλλεται ἀπὸ τὸν κλητῆρα καὶ εἰσάγεται ἀμέσως. Κι' αὐτὸ βέβαια γιὰ μᾶς τοὺς «Ἕλληνας» εἶναι τὸ πὺ ἀκατανόητο ἀπ' ὅλα! Ἐπ' ἡγίαντα τακτικὰ στὸ Ὑπουργεῖο τοῦ Τύπου καὶ τῆς Προπαγάνδας, πὺ εἶναι ἕνα νέο ὕπουργεῖο μὲ ὕπουργὸ τὸν νεαρὸ γαμβρὸ τοῦ Μουσολίνι κόμητα Τσιάνο, κι' ἔφθανε χωρὶς νὰ δειξῶ οὐτε ταυτῆτητα, οὐτε τίποτε ἄλλο ἵσως μὲ τὸ ὑπουργικὸ γραφεῖο ἡ σὲ ὁποιοδὴποτε ἄλλο γραφεῖο ἤθελα.

Τὸ ἴδιο φαινόμενο, γιὰ τὴν ἀκρίβεια, εἶχα παρατηρήσει καὶ στὴν Ἀγκυρά. Κι' ἐκεῖ ἐμπαινα σὲ πολιτικὸ γραφεῖο τοῦ πρωθυπουργοῦ Ἰσμέτ πασᾶ καὶ στὰ διάφορα Ὑπουργεῖα χωρὶς καμμιά διατύπωση. Καμμιά δυσκολία στὴν εἴσοδο κι' ἀντίθετα ἡ μεγαλύτερα προθυμία στὸ νὰ σᾶς παρασχεθοῦν ταχύτερα κι' εὐκολώτερα ἡ πληροφορίες καὶ τὰ στοιχεῖα πού σᾶς ἐνδιαφέρουν.

Σήμερα ἡ νέα Ρώμη ἀναπνέει μέσα στὴν παλιὰ πόλιν, κι' ἡ παλιὰ πόλις μέσα στὴν νέα. Αὐτὸ κατ' ὀρθῶς ὁ Μουσολίνι. Ὅταν ἔκαμε μιὰ μεγάλῃ ἐπιτροπὴ γιὰ νὰ καταλήξῃ σὲ ὀρισμένα συμπεράσματα, ἂν δηλαδὴ θὰ ἔπρεπε νὰ γίνουν τὰ νέα ἔργα ἐξωραϊσμοῦ ἐντὸς τῆς ἀρχαίας πόλεως ἢ ἐκτὸς αὐτῆς, ἐπροτίμησε μιὰ μέση λύσι: νὰ ἐλευθερώσῃ τοὺς ἱστορικοὺς θησαυροὺς τῶν διαφόρων μνημείων ἀπὸ τὰ διάφορα παράσιτα οἰκοδομήματα πού εἶχαν μὲ τὴν πάροδο τῶν αἰώνων ἐπικαθῆσαι ἐπ' αὐτῶν, καὶ νὰ ἐλευθερώσῃ ὅσον τὸ δυνατόν περισσότερο τὴν κυκλοφορίαν ἀπὸ τὶς γραμμὰς τῶν διαφόρων τροχιοδρόμων, ἀντικαθιστῶντας τὴν συγκοινωνία μὲ αὐτοκίνητα. Μὲ τὸν τρόπον αὐτὸν ἀπελευθερώθησαν ἀπὸ ὅλα τὰ παράσιτα τῶν τῶν Μαυσωλείων τοῦ Αὐγούστου, τὸ Μνημεῖον τοῦ Μαρκελλοῦ, τὸ Καπιτώλιον, τὸ Πάνθεον καὶ τὰ ἱστορικὰ αὐτὰ μνημεῖα ἀνέκτησαν ξανά, ὅσο βέβαια ἦταν δυνατό καὶ κατορθωτὸ, τὴν ἀρχικὴν τοὺς ἀγύλην καὶ τὴν ἀρχικὴν τοὺς μεγαλοπρέπειαν.

Ἀπελευθερώθησαν ἐπίσης τὰ Ἀνάκτορα τοῦ Τραϊανοῦ, τὸ Ἀνάκτορον τῶν Ἱπποτῶν τῆς Ρόδου, πού μετὰ τὴν κατεδάφιαν τῶν παραπλευρῶν οἰκῶν, ἐνώθηκε μὲ τὸ Φόρουμ καὶ τὴν Ἀγορὰ τοῦ Τραϊανοῦ καὶ ξαναπῆραν πάλιν τὸ ἀρχαῖο μεγαλεῖο τοὺς ἡ Ταρπύτα Πέτρα, τὸ Θέατρον τοῦ Μαρκελλοῦ, ὁ Τάφος τοῦ Σκιπίωνος καὶ πολλὰ ἄλλα ἱστορικὰ μνημεῖα.

Ἐκτὸς ὅμως ἀπὸ τὰ ἔργα αὐτὰ, πὺ, σημειωτέον συνεχίζονται ἀκόμα, ἀνοίχθηκαν νέες ἀρτηρίες ὁδῶν ἐπὶ τῶν ἱχνῶν τῶν παλαιῶν, σὲ τρόπο πὺ ἀποκατεστάθηκαν τελειῶς αἱ λεωφόροι

Φόρα τοῦ Αὐγούστου, τοῦ Τραϊανοῦ, ἡ Λάργκο Ἀργεντίνα, ἡ Βία ντὶ Ἱμπέρο.

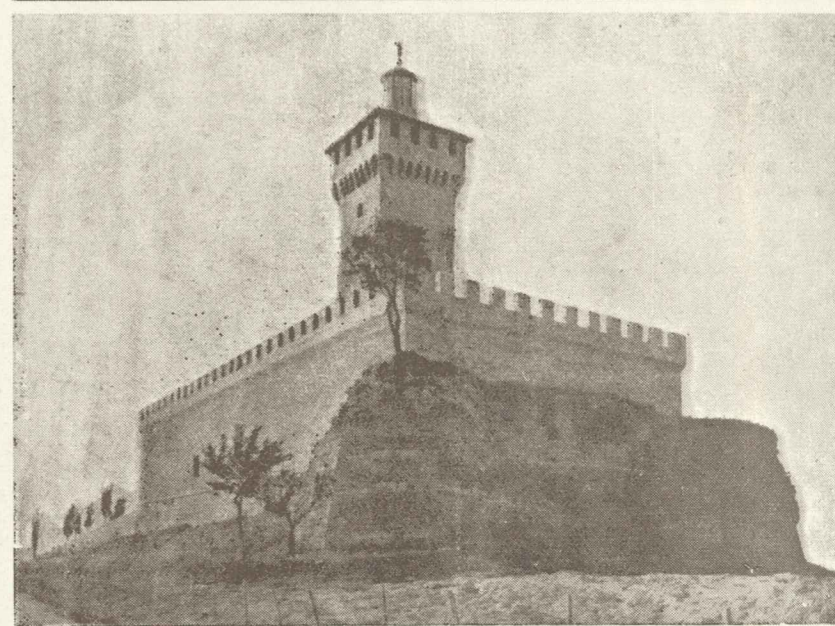
Μεγάλῃ σημασίᾳ ἔδωσαν ἐπίσης ὁ φασισμὸς στὴν ἀνέγερσιν τῶν νέων δημοσίων ἱδρυμάτων. Ὅλα τὰ νέα κτίρια τῶν διαφόρων ὑπηρεσιῶν πού ἀνηγέρθησαν, κατασκευάσθηκαν μὲ ἰδιαίτερη ἐπιμέλεια. Τὸ νέο Ὑπουργεῖο τοῦ Συντεχνικοῦ Κράτους στὴ Βία Βιτόριο Βενέτο, κυριαρχεῖ μὲ τὸν ὄγκο καὶ τὴ θαυμασίαν ἀρχιτεκτονικὴν τοῦ ἀνάμεσά σὲ ὅλα τὰ ἄλλα κτίρια τῆς κεντρικῆς αὐτῆς λεωφόρου. Ἡ Ρώμη ἔχει σήμερον 1.100.000 κατοίκους ἐναντὶ 691.000 πού εἶχε στὰ 1921. Τὸ ρεῦμα αὐτὸ τοῦ «οὐρμπανισμοῦ» αὐξήθηκε τὸν τελευταῖο αὐτὸν καιρὸ τόσο ἐπικίνδυνα, ὥστε ἀναγκάσθηκαν νὰ λάβουν δραστήρια μέτρα γιὰ τὴν περιστολὴν του. Ὅπως οὐδέποτε ὅμως παρέμεινε πάντα ἡ ἀνάγκη νὰ στεγασθῇ ὁ νέος αὐτὸς πληθυσμὸς τῶν 400.000 ἀνθρώπων πού προσέτεθῃ ἀπὸ τὸ 1921. Κατασκευάσθηκαν λοιπὸν τεράστιες πολυκατοικίες ἔξω ἀπὸ τὸ παλαιὸ ἀρχιτεκτονικὸ σχέδιο τῆς πόλεως καὶ ἔτσι τὸ ζήτημα τῆς στέγης ἐλύθη τελειῶς.

Ὁ φασισμὸς δὲν ἐπεχείρησε ν' ἀλλάξῃ τίποτε ἀπὸ τὴν παλιὰ μελαγχολικὴν μορφήν τῆς πόλεως. Ὅλες οἱ προσπαθεῖες τοῦ ἐστράφησαν μόνο εἰς τὸ πὺς νὰ ἀναστηλωθοῦν καὶ νὰ φανοῦν σὲ ὅλη τὴν παλαιὰ λαμπρότητά τους οἱ ἱστορικοὶ θησαυροὶ τῆς.

Ἔτσι γιὰ τὸν ξένο, ὅπως εἶπαμε καὶ παραπάνω, ἡ Ρώμη δὲν εἶναι πόλις διασκεδάσεως, μὰ πόλις μελέτης. Οἱ θησαυροὶ τοῦ Βατικανοῦ συμπληροῦν τὰ ὑπάρχοντα ἀρχαία μνημεῖα, δὲν πρέπει δὲ νὰ θεωρηθῇ υπερβολικὸν ἂν πῇ κανεὶς πὺς μόνο γιὰ μιὰ λεπτομερὴ ἐπίσκεψιν τοῦ τεραστίου αὐτοῦ μουσεῖου, χρειάζεται ἀρκετὲς ἑβδομάδες!

Ἡ καλλιτεχνικὴ κίνησις τῆς Ρώμης, τόσο αὐτὴ τοῦ σοβαροῦ ὅσο καὶ αὐτὴ τοῦ ἐλαφροῦ θεάτρου, εἶναι πολὺ κατὰ τὴν αὐτῆς πὺ παρατηρεῖται στὸ Μιλάνο. Ἡ νυχτερινὴ ζωὴ τῆς πόλεως, ἐν ἀντιθέσει κι' αὐτὴ πρὸς ὅλες τὶς ἄλλες εὐρωπαϊκὲς πρωτεύουσες, εἶναι σχεδὸν μηδαμινὴ. Οἱ Ρωμαῖοι καὶ οἱ Ρωμαῖες δὲν ἐκνευθοῦν, δὲν βγαίνουν ἀπὸ τὰ σπίτια τους. Ἐνα ἡ δύο καμπάρ πολυτελείας ὑπάρχουν μόνο, μὰ κι' αὐτῶν ἀκόμα ἡ πελατεῖα ἀποτελεῖται ἀπὸ ξένους. Ἐξαιρετικὸς σ' ἕνα ἐστιατόριο, τὴν περίφημην «Οὐλπία», μαζεύονται κάπου-κάπου οἱ Ρωμαῖοι. Ἐχει ἕνα ἐντελῶς τοπικὸν χαρακτῆρα ἡ συγκέντρωσις στὰ ὑπόγεια τῆς «Οὐλπίας», πού βρίσκεται στὸν χῶρο, κοντὰ στὸ ἀρχαῖο Φόρουμ, πού στοὺς πρώτους χρόνους τοῦ Χριστιανισμοῦ βρισκότανε μιὰ ἀπὸ τὶς ἀπειράριθμες χριστιανικὲς ἐκκλησίες. Ἐκεῖ στὰ ὑγρὰ ὑπόγεια τῆς «Οὐλπίας», ἀνάμεσά σὲ κοινὸ ἀποτελούμενο ἀπὸ τὴν πὺ ἀριστοκρατικὴν τάξιν, ἀπὸ φασίστες, ἀπὸ ἐκκεντρικὲς Ἀμερικανίδες κι' ἀπὸ κουρασμένους ἀπὸ τὶς ἑρωτικὲς περιπέτειάς τους Παριζιάνες, μπορεῖ κανεὶς ν' ἀκούσῃ μιὰ ὀρχήστρα ἀπὸ κιθάρας πού παίζει μὲ πολὺ τέχνη μὰ καὶ μὲ χειρότερη ἀκόμα μελαγχολία καὶ ρωμαντισμὸ, πού εἶναι ἄλλωστε τὰ δυὸ γνώριμα στοιχεῖα τῆς ἀτμοσφαιρᾶς τῆς Αἰωνίας πόλεως!..

Σ. Κ. ΤΡΑΥΛΟΣ

Δυὸ ἀπόψεις τῆς Rocca de la Kaminata, τῆς πατρικῆς οἰκίας τοῦ Ἱταλοῦ Δικτάτορος Μπενίτο Μουσολίνι εἰς τὸ χωρίον Πρεντάπιο. Ἀνω, ὅπως ἦτο δταν ὁ Μουσολίνι ἔκατοκεῖ εἰς αὐτὴν κατὰ τὴν νεανικὴν του ἡλικίαν. Κάτω, ὅπως διερρυθμίσθη σήμερον χρησιμεύουσα ὡς κατοικία τῆς οἰκογενείας του.—Κάτω: Ἡ νέα λεωφόρος Βία ντὶ Ἱμπέρο καὶ εἰς τὸ βάθος τὸ μνημεῖον τοῦ Ἀγνώστου Στρατιώτου.

* Ἀνω: Τὸ Κολοσσαῖον
Κάτω: Ἀποψὶς τῆς πλατείας Ναβόνα.

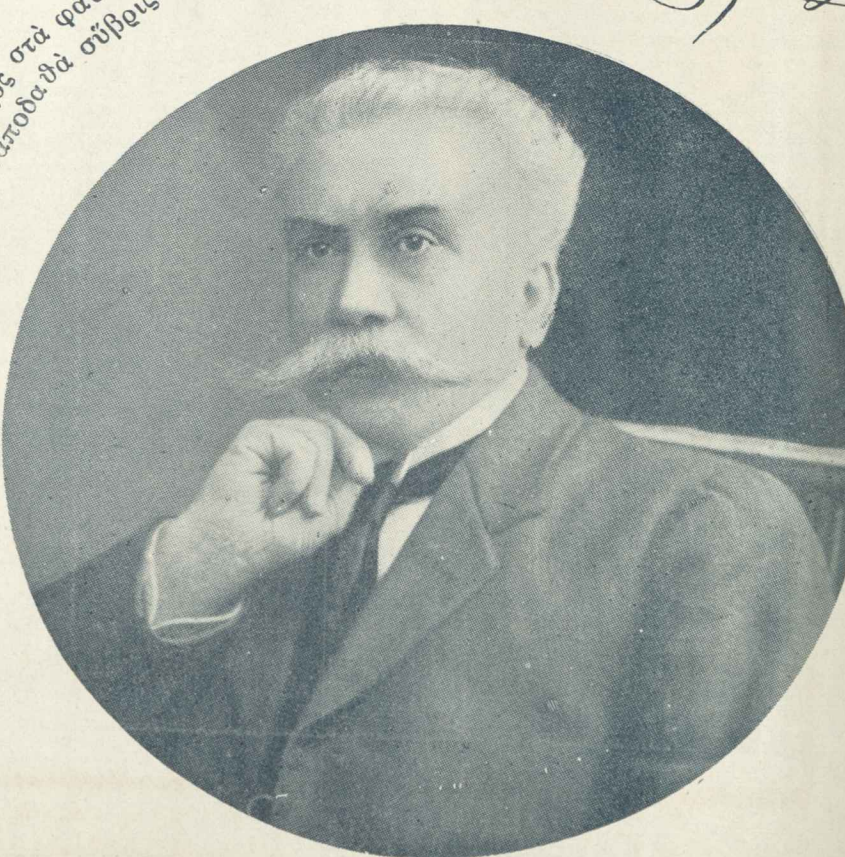
ΕΠΙΓΡΑΜΜΑΤΑ

ΟΙ ΔΥΟ ΦΑΡΟΙ
Αὐτοὶ εἶνε οἱ φάροι τῶν λαῶν σὺς σκοτεινὰς ἡμέρας,
Ὁ Μουσολίνι καὶ ὁ Κεμάλ, ποιμένες καὶ πατέρες!

ΕΙΣ ΤΟΥΣ ΦΟΙΤΗΤΑΣ
Τὰ μάγουλά σας βάρουνε κόκκινο χρῶμ' οἱ Σβόλοι,
Μ' ἀποσβολώσατέ τους σφίς, με στάχτη καί... μ' ἀσβόλη!..

ΕΙΣ ΤΙΣΤΟΔΙΚΗΝ ΠΡΩΗΝ ΔΙΚΗΓΟΡΟΝ
Καὶ γὰρ νῦν τοὺς ἐκδικηθῆς σ' ἐκάναν... προτοδίκην!
Ζυγίζοντες οἱ δυστυχεῖς πελάται σου με φρίκην,
Σὲ τιποτικὴν οἱ διστοχέας πρὸς ἐκάναν... προτοδίκην!

ΕΙΣ ΑΠΙΣΤΟΝ
Ἐφιστάς ἔξῃς κἀνέρωκος σὲ φαῖλα αὐτὰ μας ἦθθ.
Ἄλλοι, ἐπ' ὄνου ἀνταποδοθὰ σύβριζαν τὰ πλήθη!..

Γεώργιος Θεοτοκίης

ΕΙΣ ΤΟΝ ΝΕΟΝ ΠΡΟΕΔΡΟΝ ΤΩΝ
Μὲ πρόεδρον φρενίστηρον θὰ γιάνουν οἱ καῦμένοι.
Κοὶ μαλλιαροὶ κοὶ κατσαροὶ μαζὺ κοὶ κουρεμένοι!..

ΕΙΣ ΓΛΩΣΣΟΥΝ
Χτέες εἶδα τὴν εἰκόνα σου τόσο ἑξαφνα μπροστά μου,
Καὶ τόσο σούμωαζε, ποὺ εὐθὺς ἐβούλωσα... ταῦτιά μου!

ΕΙΣ Τῆς ἡθικῆς διδάσκεις καὶ γράφεις εὐαγγέλια.
Μὰ ἐκεῖνοι ποὺ σὲ ξέρουν, ξεραίνονται... ἀπ' τὰ γέλοια.

ΕΙΣ ΤΟ ΤΡΑΓΟΥΔΙ
ὦ, θεῖο τραγοῦδι, μόνο ἐσὺ στὴ γῇ δὲ θάποθάνης.
Κέναν ἀλήτη κανατὰν ἀθάνατο τὸν κάνεις!

ΕΙΣ ΤΟ ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΙΟΝ
Θαυμάσιον ὡς κτίριον! Τὸ μόνον ποὺ χρειάζεται,
Εἶνε ἓνας Κρόμβελ τοῦ λαοῦ κῆνα... ἐνοικιάζεται!..

ΕΙΣ ΚΑΠΟΙΟΝ
Εὐχρὺς σὲ λόγια, εὐρύτερος σὲ σχέδια, ὡσὰν Σατάν,
Μεινύτερον τὸν στόμαχον, εὐρύτερον Εὐρύταν!..

ΓΛΥΦΤΕΣ
Γλύφουν μισθοὺς καὶ κόκκαλα, γλύφουν καὶ τὴν Ἑλλάδα,
Καὶ γὰρ νὰ γλύφουν πάντοτε, χτίζοντε στή.. Γλυφάδα.

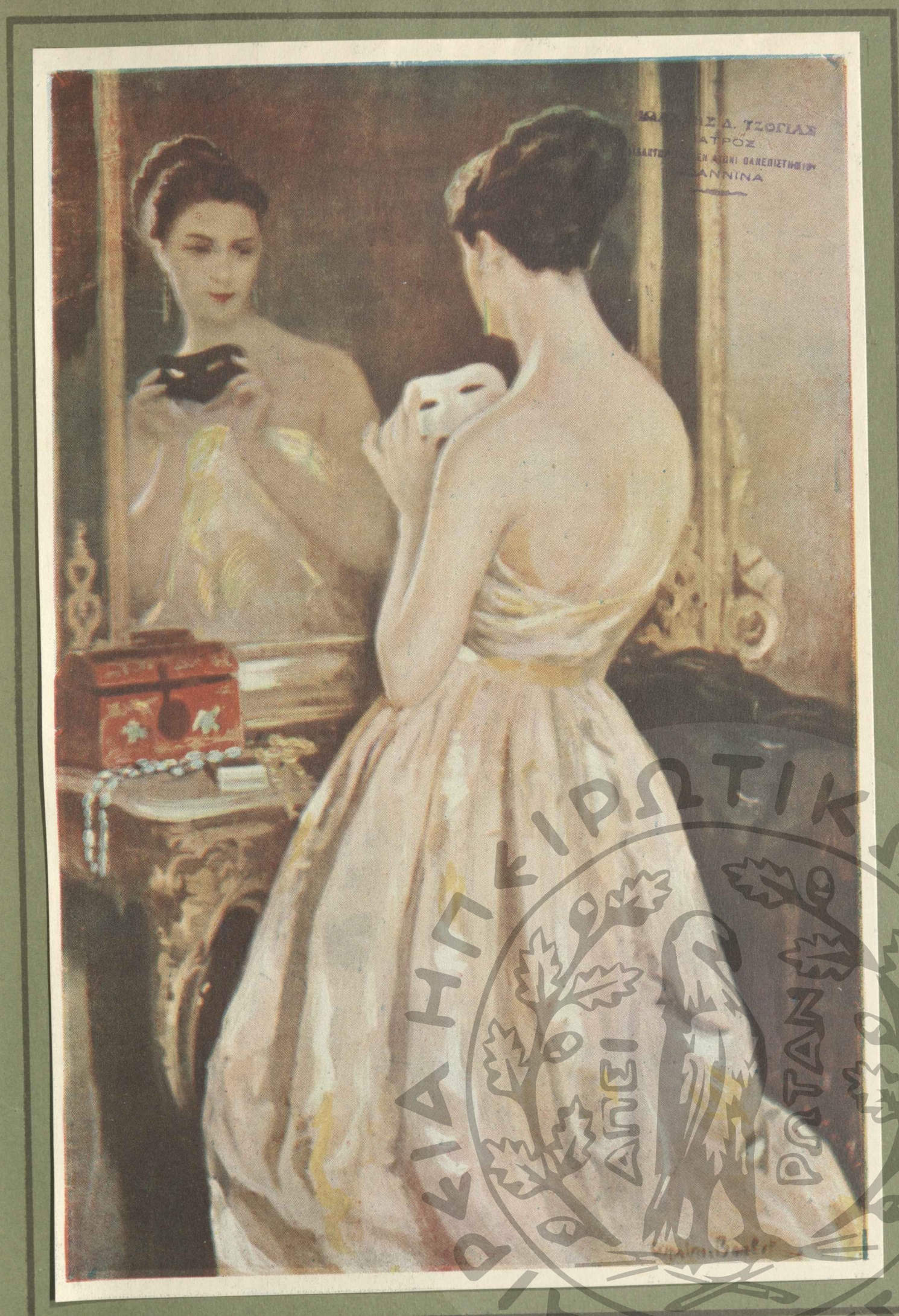
ΕΙΣ ΦΘΟΝΕΡΟΝ ΚΡΙΤΙΚΟΝ
Τοὺς μὲν νεκροὺς μας συγγραφεῖς, καὶ μέτριους, ἀνυψώνεις,
Τοὺς δὲ μεγάλους ζωντανούς μεμπάθεια βαραθρώνεις...

ΕΙΣ ΦΙΛΑΡΕΣΚΟΝ
Ἄν θέλετε νᾶνε' ἐλαφρὸ τὸ χῶμα, ποὺ κοιμάται,
Στὴν πλάκα μὴ διαβάσετε τὰ χρόνια της, διαβάται!..

ΕΙΣ ΧΑΡΤΟΠΑΙΚΤΗΝ
Γιὰ δέτε! Καὶ τὸ μνημὰ του πῶς μοιάζει ὅταν τραπέζι!
Τὴ νύχτα, ὅταν βρυκόλακας σηκώνεται καί... παίζει.

ΕΙΣ ΜΑΛΛΙΑΡΟΝ
Γράφεις πολλὰ μ' ἀχτένιστα καὶ δίχως ὕφος κέννοια
Ἐχεις καὶ γένεια καὶ μαλλιά. Λείπουν μυαλὰ καὶ χτένια!..

ΕΙΣ ΕΝΤΙΜΟΝ ΑΔΕΛΦΟΝ
Πέντε διέπραξε κλοπὰς! Ἀλλά, γιὰ τὴν τιμὴ του,
Νομίμως ἐσφαξε προχτὲς τὴ δύστηνη ἀδελφὴ του!..

Ἡ ΤΟΥΑΛΕΤΤΑ ΓΙΑ ΤΟ ΜΠΑΛ-ΜΑΣΚΕ
ΤΟΥ ΓΑΛΛΟΥ ΖΟΓΡΑΦΟΥ CYPRIAN BOULET
ΑΘΗΝΑΙ

ΑΓΡΙΟΧΟΙΡΩΝ ΣΤΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ

Λένε ότι τα όψιμα πάθη είναι τα πιο σφοδρά, τα πιο κυριαρχικά. Την ακρίβεια του αξιώματος αυτού τη διεπίστωσα προσωπικώς από το πάθος του κυνηγιού που με κατέλαβε, άξαφνα, τώρα που, όπως ο Δάντης, βρίσκομαι κι' εγώ «νέλ μέτζο ντέλ καμίν» της ζωής μου. Μ' απορρόφησε ολόκληρον. Δε σκέπτομαι παρά κυνήγι, δεν όνειρεύομαι παρά κυνήγι, δε σχεδιάζω παρά κυνηγετικές έξορμήσεις. Αντιθέτως προς τους στρατιωτικούς που περί τις δυσμές της ζωής τους κρεμοούν το ξίφος τους και παίρνουν στο χέρι την πέννα για να γράψουν τ' απομνημονεύματά τους, εγώ, που όλη μου τη ζωή δεν είχα κρατήσει στο χέρι παρά την πέννα, ξεκρέμασα τώρα το δπλο και άρχισα νέα σταδιοδρομία. Καί όμως αν ήταν κάτι που, λογικώς, δεν θάπρεπε να με είχε κατακτήσει είχε αυτό ακριβώς: το πάθος του κυνηγιού. Νεώτερος όταν ήμουν, πολύ σπανίως έβγαινα σε κυνήγι. Ήμουν άθλιος κυνηγός και για να μπορέσω να σκοτώσω ένα πουλί έπρεπε να μεσολαβήσουν, απαραίτητως, τρία πράγματα: να θελήσει το πουλί να καθήσει κάπου, να είναι σε μικρή απόσταση από το δπλο μου, και, τρίτο, να με περιμένει να το σκοπεύσω... Άλλ' ανεξάρτητα από αυτό, έστερούμην του κυριωτέρου προσόντος ενός κυνηγού: δεν ήμουν πεζοπόρος. Ή πεζοπορία ούτε μου άρεσε, ούτε ήταν δυνατή στον οργανισμό μου. Την απέφευγα όσο ο ληστής το καταδιωκτικό απόσπασμα. Σήμερα πεζοπορώ επί ολόκληρης και συνεχείς ώρες, αλλά για το κυνήγι μόνο. Άλλοιώς ούτε να με πληρώνατε...

Μην περιμένετε να σας δώσω την εξήγηση του ψιμου αυτού κυνηγετικού πάθους μου. Το ίδιο των παθών είναι να μην ύπακούουν σε καμμία λογική, να μην έχουν καμμία εξήγηση. Ή πρόθεσί μου άλλως τε δεν είναι να κάμω έδω την ψυχολογική ανατομία του πάθους. Ή πρόθεσί μου είναι να σας διηγηθώ ένα κυνήγι αγριοχοίρων που έκανα τελευταία στην Μακεδονία.

Γιατί ως κυνηγός έχω κάνει... ραγδαία εξέλιξι. Δεν άρκομαι πιά σε τσιροπούλια, μολονότι εξακολουθώ πάντα να είμαι ένας άθλιος κυνηγός. Οι φιλοδοξίες μου φούντωσαν μαζί με το πάθος μου και δεν έχουν πιά όρια. Είναι κρίμα ότι... Ήρακλης έσκότωσε τον λέοντα της Νεμέας, τον μοναδικό λέοντα της Ελλάδος, γιατί άλλοιως θά ανελάμβανα εγώ αυτόν τον άθλο. Θά μου πητε ότι μπορώ, αν θέλω, να πάω στην Άφρική, όπου υπάρχουν ακόμα λεοντάρια. Το ξέρω, αλλά «ού παντός πλείν»... στην Άφρική, ίδως όταν έχη κανείς ένα από τα πιο ξεπεσμένα νομίσματα του κόσμου στην τσέπη του.

Ή Ελλάς, στην οποία είμαι αναγκασμένος να περιορίζω την Ικανοποίησι του κυνηγετικού μου πάθους δεν έχει ως «άγρια θηρία» παρά μόνο αγριοχοίρους. Ή

αγριότης των είναι, βέβαια, σχετική. Πολύ σχετική μάλιστα, αν θέλετε. Το θήραμα αυτό όχι μόνο δεν κατασπαράζει τον άνθρωπο αλλά ούτε και το επιτίθεται, εκτός μόνο όταν πληγωθή και ο άνθρωπος βρεθή πολύ πολύ κοντά, απέναντί του. Άλλά και τότε ακόμα ο κυνηγός μπορεί να το αποφύγει πολύ εύκολα, παραμερίζοντας λίγο την στιγμή που έρχεται κατεπάνω του σαν βολίδα, όπως παραμερίζει ο ταυρομάχος όταν ο ταύρος το επιτίθεται. Ός τόσο είναι το πιο «χοντρό κυνήγι», όπως λένε στην κυνηγετική γλώσσα την οποία τώρα μιλώ, που υπάρχει στην Ελλάδα. Ωφείλα στον έαυτό μου να το κάνω. Καί το έκανα.

Το κυνήγι αυτό έλαβε χώρα στα ύψοματα του Καμπιρλί, στην Μακεδονία. Τα ύψοματα αυτά, που χωρίζονται μεταξύ τους από βαθύτατες και συνεχείς χαράδρες και που είναι σκεπασμένα από πυκνότατα δάση δρυών και δρυών, εύρισκονται βορείως του Κιλίκι, αντίκρυ ακριβώς από την όροσειρά του Μπέλες, όπου είναι ή έλληνοβουλγαρική μεθόριος.

Το κυνήγι του αγριοχοίρου δεν απαιτεί μόνο τη μακρυνή αυτή μετακίνησι. Χρειάζεται ολόκληρη όργάνωσι, την συγκέντρωσι ολόκληρου όμιλου κυνηγών και χωρικών—των τελευταίων αυτών για την «παγάννα» και ή διάρκειά του είναι πολλών ημερών.

Το κυνήγι στο όποιον εγώ συμμετέσχον είχε όργανωθή από τους φίλους μου κυνηγούς αδελφούς Βογιατσή, καπνεμπόρους του Κιλίκι, οι όποιοι το κάνουν κάθε χρόνο, συνεκέντρωγε έξη «τουφέκια» και άλλους έξη χωρικούς, και διήρκεσε επί μία εβδομάδα. Επί μία εβδομάδα οι δώδεκα άνθρωποι που αποτελούσαμε τον κυνηγετικό αυτό όμιλο ζήσαμε στα ύψοματα του Καμπιρλί χωρίς καμμία απολύτως έπαφή με τον κόσμο και τον πολιτισμό: μόνοι, ελεύθεροι, άφρόντιδοι, πρωτόγονοι. Είχαμε εγκατασταθεί σ' έγκαταλειμμένες—τώρα τον χειμώνα—τοσπάνικες καλύβες, καμωμένες από άχυρο, κωνικές το σχήμα και όμοιες με τις «κάζες» των μαύρων της Άφρικής. Περιττό, βέβαια, να πω ότι

στις καλύβες αυτές όχι μόνο δεν υπήρχε το παραμικρότερο έπιπλο, ούτε το παραμικρότερο σκεύος, ούτε το παραμικρότερο σκαμνί, αλλά ούτε και ξύλινο ακόμα πάτωμα. Κοιμώμαστε στο χῶμα, ὅλοι στὸν γύρο, καθόμαστε και τρώγαμε σταυροπόδι, ἀναρτούσαμε τὰ ὅπλα μας καὶ τὰ ροῦχά μας σὲ κρεμάστρες καμωμένες ἀπὸ κομμάτια κλαριῶν ῥηγμένα στὸν ἀχυρένιο τοῖχο τοῦ καλυβιοῦ μας καὶ ἦταν ἀδύνατο νὰ σταθοῦμε μέσα σ' αὐτὸ ὄρθιοι, γιατί ὁ καπνὸς τῆς φωτιάς ποὺ ἐκαίσαμε γιὰ νὰ ζεσταίνωμαστε, μὴ ἔχοντας ἀπὸ ποῦ νὰ φύγῃ, σχημάτιζε ἕνα διαρκὲς καὶ συμπαγὲς γαλάζιο στρώμα μέσα στὸ καλύβι, ἕνα μέτρο πάνω ἀπὸ τὰ κεφάλια μας. Ἡ φωτιὰ αὐτὴ, τὴν ὁποία διατηρούσαμε ἄσβεστη ἡμέρα καὶ νύχτα, ὅπως οἱ Βεστάλες τῆς Ρώμης τὴ δική τους, καὶ τὴν ὁποία τροφοδοτούσαμε μὲ μεγάλα κούτσουρα, δρυῶν δὲν χρησίμευε μόνο γιὰ τὴν θέρμανσί μας. Χρησίμευε καὶ γιὰ τὸν φωτισμὸ μας ὅπως καὶ γιὰ τὴν παρασκευὴ τοῦ φαγητοῦ μας καὶ τοῦ πρωῒνου μας ροφήματος. Ἡ ἔλλειψις χώρου, κυρίως ὅμως τὸ δριμύ κρύο ποὺ ἔμπαινε ἀπὸ τὸ ἀνοιγμα τοῦ καλυβιοῦ καὶ ἀπὸ τοὺς ἀχυρένιους τοῖχους μᾶς κρατοῦσε κολλημένους, σχεδόν, στὴ μεγάλη φωτιὰ ὅλες τὶς ὥρες ποὺ περνούσαμε στὸ καλύβι μας, δηλαδή ἀπὸ τὸ σούρουπο ἕως τὸ ξημέρωμα. Ἡ ἀναλαμπὴ τῆς μᾶς ἔψηνε κυριολεκτικῶς καὶ ἡ κάπνια τῆς μᾶς πότιζε ὀλόκληρους. Ἡ θερμότης τῆς ὁμως δὲν ἀπλώνονταν σ' ὅλο τὸ καλύβι κι' οὔτε κἀν σ' ὅλο μας τὸ σῶμα. Ἡμᾶστε σὰν φρυγανιές, οἱ ὁποῖες ξεροψήνονται ἀπὸ τὴ μιά πλευρὰ ἢ, ἂν προτιμᾶτε τὴν παρομοίωσι, σὰν ἄνθρωποι—σάντουιτς: πακεταρισμένοι μεταξὺ ἑνὸς στρώματος ἀφόρητης ζέστης καὶ ἑνὸς στρώματος διαπεραστικοῦ κρύου. Τὴ νύχτα, ὅταν ξαπλώνωμαστε νὰ κοιμηθοῦμε, εἶχα τὸ αἶσθημα ὅτι τὰ πόδια μου ἄγγιζαν τοὺς τροπικοὺς καὶ τὸ κεφάλι μου τὸν πόλο—τόσο τεραστίᾳ ἦταν ἡ διαφορὰ θερμοκρασίας μεταξὺ τῶν δύο μου ἁκρῶν...

Ἡ ζωὴ μας ἐξ ἄλλου στὴν καλύβη αὐτὴν ἦταν, ὅπως εἶπα, ἐντελὼς πρωτόγονη. Κοιμώμαστε ντυμένοι ὅπως στρατιῶτες σὲ ἐκστρατεία καὶ οἱ σχέσεις μας μὲ τὸ νερὸ καθ' ὅλη τὴν ἑβδομάδα ὑπῆρξαν πολὺ περιορισμένες καὶ πολὺ... ἐπιπόλαιες, ὅχι μόνο γιατί δὲν εἶχαμε ποῦ νὰ πλυθοῦμε ἀλλὰ καὶ γιατί τὸ νερὸ ποὺ διαθέταμε—καὶ ποῦ ἕνας ἀπὸ τοὺς χωριάτες μας πήγαινε νὰ τὸ φέρῃ ἀπὸ μιά βρύσιμιτὴ ὥρα μακριὰ—δὲν

Ἀνω: Οἱ τοσπίνικες καλύβες—ὅμοιες μὲ «κάσες» τῶν «νέγρων»—τῶν ὡμαμάτων τοῦ Καμπιρλί, στὴ Μακεδονία, μὲ τὴν πρωῒνη πᾶχνη.

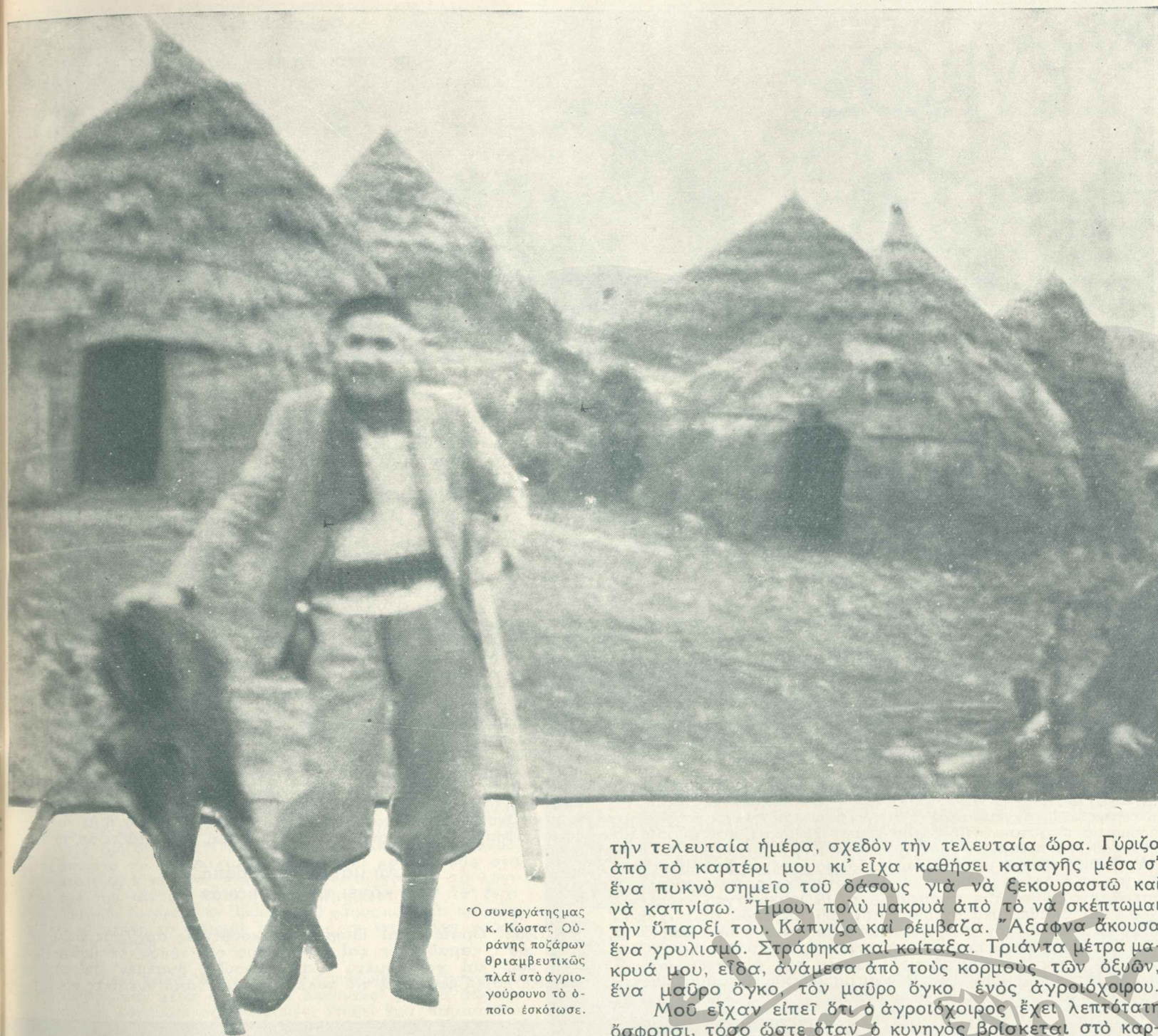
Κάτω: Ὁ ἥρωας καὶ... τὸ θῶμα τῆς κυνηγετικῆς ἐκδρομῆς: τὸ ἀγριογούρουνο.

μποροῦσε ποτὲ νὰ εἶναι ἄφθονο. Ἡ καθαριότης μας, ἐπομένως δὲν ἦταν... ὑποδειγματική. Τὸ ἴδιο καὶ ἡ καθαριότης τῶν σκευῶν μέσα στὰ ὁποῖα ἐτοιμάζαμε τὸ φαγητό μας, ἐτρώγαμε καὶ πίναμε. Συνέβαινε ἔτσι τὸ τσάι μας νὰ μυρίζῃ φασουλᾶδα καὶ νὰ ἔχῃ ἕνα ἐπίστρωμα λίπους ἢ τὸ νερὸ ποὺ ἐπίναμε νὰ μυρίζῃ πότε κρασί καὶ πότε τσάι—ἀλλ' αὐτὰ ἦσαν πράγματα στὰ ὁποῖα κανεὶς συνηθίζει... Ἰδίως ὅταν δὲν μπορεῖ νὰ κάνῃ διαφορετικά.

Ὅπως οἱ ἄλλοι δὲν χαλοῦσαν τὸ κέφι μας καὶ δὲν ἐλάττωναν κατὰ τίποτα τὴν εὐχαρίστησι ποὺ νοιώθαμε ζώντας αὐτὴ τὴν ἀπλὴ καὶ ἀφρόντιδῃ ζωὴ μέσα στὸν κατακάθαρο ἀέρα καὶ τὴν ξεκουραστικὴ ἡρεμία τοῦ βουνοῦ.

Ἐγώ, ποῦ μέσα στίς πόλεις, παρ' ὅσα μᾶς προσφέρουν, δὲν ἔπαψα ποτὲ νὰ σέρνω μιά ἀγιάτρευτρη πλῆξι, ἐκεῖ ἀπάνω εἶχα γίνῃ ἕνας ἄλλος ἄνθρωπος, μὲ μιά καινούργια προσωπικότητα: ὅλη ἡμερία, ἀπλότητα καὶ μακαριότητα. Καθόμουν σταυροπόδι μπροστὰ στὴ μεγάλη φωτιὰ, ἐτοίμαζα μόνος μου τὸν καφέ μου στὴ χόβολη καὶ κάπνιζα μακάρια σὰν ἀνατολίτης περιμένοντας τὸ ξημέρωμα.

Τὸ πρωῒ, ἐνῶ ἡ πᾶχνη, σκληρὴ ἀκόμα ἀπὸ τὸ νυκτερινὸ κρύο καὶ ὅμοια μὲ λεπτὸ στρώμα χιονιοῦ, σκέπαζε τὸ βουνό, φεύγαμε γιὰ τὸ κυνήγι, τὸ περίφημο κυνήγι τοῦ ἀγριοχόιρου. Τὸ θέαμα ποὺ ἀπλώνονταν στὰ μάτια μας ἦταν ἐξάισιο. Βλέπαμε πεδιάδες, κοιμισμένες ἀκόμα, πάνω ἀπὸ τίς ὁποῖες ἦταν τεντωμένο ἕνα σεντόνι ὀμίχλης, χωριὰ σκαρφαλωμένα σὲ πλαγιές ποὺ ἔμοιαζαν μὲ κοπάδια ἄσπρων προβάτων, τὸ λαμπύρισμα τῆς μακρινῆς λίμνης τοῦ Μπουτκόβου στίς πρώτες ἀκτίνες τοῦ ἡλίου, τὰ ρουμάνια τῶν ὀξυῶν καὶ τῶν δρυῶν τῶν ὁποίων τὰ φυλλώματα, ξεραμένα ἀπὸ τὸν χειμῶνα, εἶχαν πυρρεὲς ἀποχρώσεις, καὶ μακριὰ ἀντίκρου μας, τὴν ἐπιβλητικὴ ὄροσειρὰ τοῦ Μπέλες ποὺ μᾶς ἔστελνε τὸν κρύο καὶ κατακάθαρο ἀέρα τῶν χιονισμένων κορυφῶν του. Ἀλλὰ, ὅπως ὁ ἄνθρωπος ἐκεῖνος ποῦ, εὐρεθεὶς σὲ μιά ἐκκλησία ὅπου ὅλο τὸ ἀκροατήριό ἐκκλαιο ἀπὸ τὸ συγκινητικὸ κήρυγμα τοῦ ἱεροκήρυκά της, παρέμεινε, μόνος αὐτός, ἀπαθὴς γιατί, ὅπως δικαιολογήθηκε σὲ μιά ἐρώτησι ποῦ τοῦ ἔκαναν, «ἦταν... ἀπὸ ἄλλη ἐνορία», ἔτσι κι' ἐμεῖς ἐμέναμε ψυχροὶ ἐμπρὸς στὸ ἐξάισιο πανόραμα, ὅπως καὶ στὸ μεγαλεῖο τῶν χειμωνιάτικων δασῶν τὰ ὁποῖα, λίγο

Ὁ συνεργάτης μας κ. Κώστας Οὐράνης ποζάρων θριαμβευτικῶς πλάι στὸ ἀγριογούρουνο τὸ ὁποῖο ἐσκότωσε.

ἀργότερα, διασχίζαμε. Τὸ βλέμμα μας, ἡ ἀκοή μας, ἡ προσοχή μας, ἡ σκέψις μας, οἱ ὀμιλίες μας, ὅλα σ' ἕνα ἔτειναν, ἕνα καὶ μόνο ἀφοροῦσαν: τοὺς ἀγριοχόιρους.

Ἐπὶ μιά ἑβδομάδα τοὺς ἀναζητούσαμε μὲ τὴν ἐπιμονὴ καὶ ὑπομονὴ ποὺ ἀναζητοῦν τοὺς χαμένους ἐξερευνητὲς τοῦ Πόλοῦ ἢ τῶν παρθένων δασῶν τῆς Ἀφρικῆς. Ἐπὶ μιά ἑβδομάδα περπάτησα ὅσο ποτὲ σ' ὀλόκληρη τὴν πλανηθῆκαμε μέσα σὲ σιωπηλὰ δάση, στήσαμε ἕνα πληθὸς καρτέρια, περιήλθαμε ὅλη τὴν περιοχὴ τοῦ Καμπιρλί.

Ἐπὶ μιά ἑβδομάδα οἱ χωρικοὶ ποὺ ἔκαναν τὴν παγὰνα γέμισαν τὴ βαθειὰ σιγὴ τῶν χαραδρῶν, τῶν πλαγιῶν καὶ τῶν κορυφῶν μὲ τὶς ἄγριες φωνές τους, τοὺς τρυφεκισμούς των, τὶς ὑλακὲς τῶν σκυλιῶν τους. Ἐπὶ μιά ἑβδομάδα ἐλπίσαμε τὴν ἐμφάνισι τῶν ἀγριοχοίρων, ὅπως ἄλλοι ἐλπίζουν σ' ἕνα θαῦμα. Τὰ ὅπλα ὁμως ποὺ ἐφέραμε, τὰ πιστόλια ποὺ μερικοὶ εἶχαν στὴ μέση τους «γιὰ νὰ τοὺς ἀποτελεώσουν», τὰ μαχαίρια ποὺ μερικοὶ ἄλλοι ἔφεραν στὰ παπούσια τους «γιὰ νὰ τοὺς καρφώσουν» ἐὰν ἐτύχαινε νὰ βρεθοῦν σῶμα πρὸς σῶμα μὲ αὐτούς, δὲν ἐχρησιμοποιήθηκαν. Οἱ ἀγριοχόιροι ἔφευγαν, φασματῶδεις ἐνώπιόν μας, ὅπως οἱ Ρῶσοι πρὸ τοῦ Μεγάλου Ναπολέοντος. Βλέπαμε παντοῦ, νωπὰ, τὰ ἀχνάρια τους, ἀλλὰ τοὺς ἴδιους ποτέ...

Τὸ θαῦμα ὁμως ἔρχεται, ὅπως εἶπε κάποιος, τὴ στιγμὴ ποῦ τὸ ἐλπίζει καὶ ποῦ τὸ περιμένει κανεὶς λιγότερο. Ἔτσι καὶ σὲ μένα ἐνεφανίσθη ὁ ἀγριοχόιρος. Ἦταν

τὴν τελευταία ἡμέρα, σχεδὸν τὴν τελευταία ὥρα. Γύριζα ἀπὸ τὸ καρτέρι μου κι' εἶχα καθήσει καταγῆς μέσα σ' ἕνα πυκνὸ σημεῖο τοῦ δάσους γιὰ νὰ ξεκουρασθῶ καὶ νὰ καπνίσω. Ἦμουν πολὺ μακριὰ ἀπὸ τὸ νὰ σκέπτομαι τὴν ὑπαρξί του. Κάπνιζα καὶ ρέμβαζα. Ἀξάφνα ἄκουσα ἕνα γρυλισμὸ. Στράφηκα καὶ κοίταξα. Τριάντα μέτρα μακριὰ μου, εἶδα, ἀνάμεσα ἀπὸ τοὺς κορμούς τῶν ὀξυῶν, ἕνα μαῦρο ὄγκο, τὸν μαῦρο ὄγκο ἑνὸς ἀγριοχόιρου.

Μοῦ εἶχαν εἰπεῖ ὅτι ὁ ἀγριοχόιρος ἔχει λεπτότατη ὀσφρησι, τόσο ὥστε ὅταν ὁ κυνηγὸς βρίσκεται στὸ καρτέρι δὲν πρέπει οὔτε νὰ καπνίξῃ, γιατί αὐτὸ ἀρκεῖ γιὰ νὰ διώξῃ τὸν ἀγριοχόιρο ἀπὸ μακριὰ. Μοῦ εἶχαν ἀκόμα εἰπεῖ ὅτι ἔχει πολὺ λεπτὴ ἀκοή καὶ, τέλος, πολὺ δυνατὴ ὄρασι. Φαίνεται ὅτι ὁ ἀγριοχόιρος ποὺ εἶχα ἀπέναντί μου ἐστερεῖτο ὀλῶν αὐτῶν γιατί, μὲ τὴ μουσοῦδα του σκυμένη στὸ χῶμα, βόσκοῦσε σὰν ἕνα κοινότατο ἡμερὸ γουροῦνι. Μοῦ ἔδωσε ἐπομένως ὄλον τὸν καιρὸ νὰ τὸν σκοπεύσω καὶ νὰ τοῦ φυτέψω μιά σφαῖρα στὰ πλευρά, ἢ ὁποῖα τὸν ἔκανε ν' ἀναπηδήσῃ καὶ νὰ πᾶῃ νὰ κυλιστῇ στὸ χῶμα λίγα μέτρα πιο πέρα...

Δὲν ὑπῆρχε φυσικὰ, καμμία σκοπευτικὴ δεινότης σ' αὐτό. Δὲν θὰ ἦμουν ὁμως... πραγματικὸς κυνηγὸς ἂν, ὅταν οἱ σύντροφοί μου, ἀφοῦ μὲ συνεχάρησαν ἐνθερμα, μ' ἐρώτησαν ὑπὸ ποῖες περιστάσεις σκότωσα τὸν ἀγριοχόιρο, δὲν στόλιζα κάπως—ἐπὶ τὸ κολακευτικώτερο γιὰ μένα—τὸ πρᾶγμα. Τοὺς ἐξήγησα λοιπὸν ὅτι εἶχα κτυπήσει τὸν ἀγριοχόιρο τὴ στιγμὴ ποῦ τὸν εἶδα νὰ περνᾷ μακριὰ μου «σὰν ἀστραπή».

—Μωρὲ μπράβο! Ἐκαναν ἔκθαμβοι. Καὶ τὸν πήρες ἀμέσως μὲ τὴ πρώτη σφαῖρα:

—Ζήτημα τύχης... ἔκανα μετριοφρόνως.

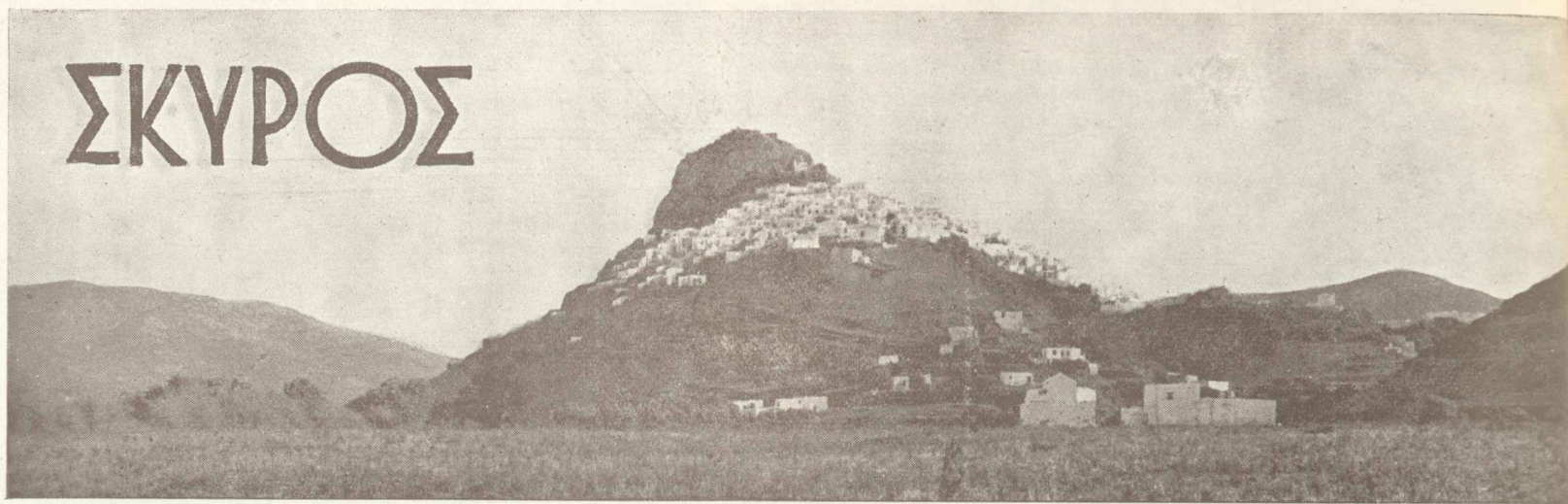
—Τί τύχης! Δὲ λές πὼς εἶσαι σπουδαῖο «τουφέκι»;

Καὶ μᾶς τὸ ἔκρυβε...

Εὐτυχῶς ὅτι, ὅπως εἶπα, ἦταν ἡ τελευταία ἡμέρα, ἡ τελευταία ὥρα τῆς κυνηγετικῆς μας ἐκδρομῆς κι' ἔτσι χωριστήκαμε χωρὶς νὰ τοὺς δοθῇ ἡ εὐκαιρία νὰ ἴδουν καὶ μὲ τὰ μάτια τοὺς πόσο, πράγματι, «σπουδαῖο τουφέκι» εἶμαι...

ΚΩΣΤΑΣ ΟΥΡΑΝΗΣ

ΣΚΥΡΟΣ

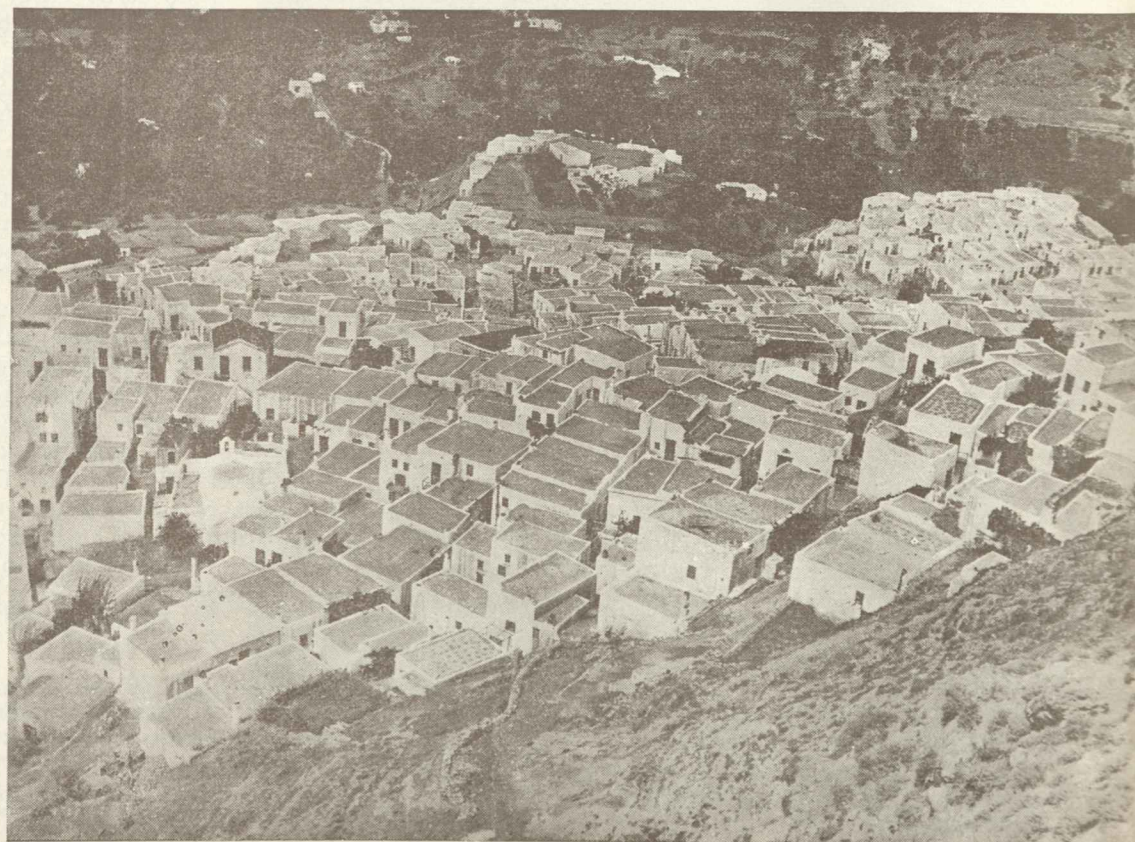

Σκύρος, ή λευκή νύφη των Σποράδων, το νησί με το γραφικό χαρακτήρα και το έντονο τοπικό χρώμα, που έγινε της μόδας τα τελευταία χρόνια, όπως ή Μύκονος κι' άλλα νησιά του Αιγαίου. "Αν όμως ή επίδραση του νεοπολιτισμού έκανε τ' άλλα νησιά να χάσουν με τον καιρό, άλλα λίγο, άλλα περισσότερο κάτι από την αρχική τους φυσιογνωμία, ή Σκύρος, ως τα σήμερα τη διατηρεί ολόκαθαρη κι' αμόλυντη, μ' όλο που στη γη πατάει κάθε λογής κόσμος, Έλληνες και ξένοι, κοσμικοί και καλλιτέχνες, άνθρωποι σόμπ και άπλοϊ άστοι που τους τραβάει ή δροσιά και ή άγνωστη χάρη του νησιού με τις φανερές και τις κρύφιες όμορφίες του.

Εκείνοι που τις χαίρονται περισσότερο είναι οι ζωγράφοι, γιατί, όδηγημένοι από την έσωτερική φυσιολατρική τους δίψα, με τον ένστικτο πόθο της ανακαλύψεως κάθε όμορφιάς, εκεί που την διαισθύνονται, δεν άργούν, ν' αποτυπώσουν στο μουςαμά ή στο χαρτί τις πιο άπιστευτες σε ποικιλία έντυπώπει τους από την ιδιόρρυθμη έδαφική πολυμορφία του τόπου, με τους πλαστικούς λόφους και τις πράσινες κοιλάδες, από το ολόασπρο δράμα των κυβιστικών σπιτιών, που μοιάζουν με τετράγωνα λευκά κουτιά έτοιμα να κατακυλλίσουν σαν χιονάτος καταρράκτης κάτω άπ' το σκληρό βράχο του Κάστρου, προς τη μπλαβή άβυσσο ενός άπέραντου κόλπου, όπου καθρεφτίζονται όλ' οι ίριδισμοί των όρών σαν μέσα σε πολύχρωμο πρισματικό κύπελλο.

Ξεμπαρκάροντας στη Λιναριά, το επίνειο της Σκύρου, ό ταξιδιώτης δέ βλέπει τίποτα τό εξαιρετικό να του κεντρίξη την περιέργεια ή την προσοχή. "Υστερά όμως από λίγα χιλιόμετρα δρόμο με τ' αυτόκινητο, άνάμεσ' από χτήματα και περιβόλια, έτσι καθώς άνηφορίζει προς τις βραχώδεις στροφές άπ' όπου το μάτι βυθίζεται σε μι' ατέλειωτη θάλασσα που ψαλιδίζει παίζοντας τα πιο άφρόλουστα κεντρίδια στις άκτές, αντικρύζει άριστέρα, στο βάθος της απόστασης, το θεώρατο δγκο ενός βράχου όπου ακαθόριστα σχεδιάζονται του Κάστρου τά τείχη κι' όπου κάτ' άπ' αυτόν φυτρώνουν κάτι σκόρπια λευκά σπιτάκια, ίδια με ειρηνικές σημαίες στην απόκρημνη κατηφορία. Κάτω από τα κρσπεδά του τό μαβι πέταλο του άνοιχτού κόλπου διαγράφεται τελειώνοντας σε κάτι μακρυνούς άνεμόμλους, με τά φτερά τους άνοιγμένα στον άέρα, ενώ πιο κεί άλλες άσπρόφτερες νεράιδες της θάλασσας, οι γοργές ψαροπούλες χαράζουν με τον μπάτη τό γαλάζιο κρύσταλλο.

"Όταν θβάνουμε πιά στο «Χωριό», προβάλλει μπρός μας ένα πανόραμα άπίστευτο, μιá καταπληκτικά άσπιλη άσπροπολιτεία κρεμασμένη στο βράχο, με τά παράξενα σπίτια της σφιγχοχτισμένα τώνα πλάϊ στ' άλλο, σαν σφιχταγκαλιασμένα, που μās κοιτάζουν μέσ' από τ' άμέτρητα μαύρα ματάκια τους, τ' άμέτρητά τους παραθύρια, άγέρωχα μαζί και ταπεινά, κοντινά μαζί κι' άπόκοσμα, σαν άλήθειες και σαν παραμύθια, σαν πέτρινα μαζί και σαν χαρτένια ή σαν μπαμπακερά, τόσο μά τόσο έκτυφλωτικής λευκότητας, που λές πώς είναι τάχα σύννεφο ή χιόνι, ή σμάρι πυκνό από άσπροούλια που πέτρωσαν εκεί ψηλά, μά και κάποια ίσως διακοσμητική φανταστική σκηνογραφία, φιαγμένη από τον πιο νεωτεριστή, τον πιο ιδιόρρυθμο και τολμηρό ζωγράφο. "Όμως, καθώς άνηφορίζεις τά στενά καλντεριμωμένα καντουνακια και οι πρόσχαρες Σκυριανές σε χαιρετούν χαμογελώντας, άλλες γρηές νέθοντας τη ρόκα τους έξω από τά σκαλιστά πορτόνια, άλλες νιές γαϊτανοφύδες, με τις γραφικές τους φορεσιές, στο πλαίσιο του παραθύρου, σαν κορινθισμένες Τζιζόντες, βεβαιώνεσαι πώς βρίσκεσαι σε μιá όμορφη πραγματικότητα κι' όχι σε πολιτεία φανταστική. Μιά ματιά στο έσωτερικό των

σπιτιών σου άποκαλύπτει μιá ξέχωρη νότα γούστου τοπικού και νοικοκυρασώνης που δεν την συναντάς άλλου. Στη γωνιά τό μεγάλο τζάκι, ή λεγόμενη «σιτά» με τ' άπαντά ξυλοσκάλιστα ράφια, όπου άραδιασμένα ποζάρουνε κάθε είδους γυαλικά και τζοβαίρικά, κληρονομιά από παπούδες και γιαγιάδες. Πολύχρωμα πιάτα με χαρωπά πλουμήδια, ροδίτικα, βενέτικα, δαμασκιά, άξια να στολίσουνε μουσείο. Βάζα, κανατάκια όμοιόμορφα κρεμασμένα σε σειρά πάνω στον τοίχο της χτιστής παραστίας. Δεξιά κι' άριστερά της «σιτάς», άλλα μακρυνά ράφια φορτωμένα από πλουμιστές σκουτέλες, από χρυσοσκάλιστα γλυκοδοχεία φερμένα από μακρυνά ταξίδια σε χρόνια περασμένα, από χιωτικούς μαστραπάδες κι' από μεγάλους κεσέδες λουλουδάτους. Τό διάκοσμο των τοίχων συμπληρώνει μιá ή δυό σειρές από «χαρανιά», χάλκινα μεγάλα πιάτα κρεμασμένα γραμμή, καθώς και τά «σινιά», είδος ταιριά τεράστια, με διάφορα σχέδια χαραγμένα, που λαμποκοπών δελεαστικά στο μισοσκόταδο της κάμαρας. Στο βάθος όρθώνεται τό σαν παλιά νταντέλλα ξυλοσκάλιστο χώρισμα με τους σταμνοστάτες, τά θολωτά πορτάκια και τη στενή σκάλα που σε άνεβάζει στο εύρύχωρο πατάρι όπου είναι στημένο τό κρεβάτι. Δεν άντέχεις στον πειρασμό τέτοιας πρωτότυπης έσωτερικής σπιτίσιος όμορφιάς, γι' αυτό πρόθυμα και περιέργα περνάς τό κατώφλι με τη δικαιολογία του ξένου ταξιδιώτη ή του έρευνητή που πηγαίνει να γνωρίση ή να μελετήσει τά «περίεργα του τόπου. Κάθεσαι στα χαμηλά σκαλιστά καρεκλάκια, περιεργάζεσαι λαϊμαργα τά παλιά σκυριανά κεντήματα, τ' άσημικά, τά έργα της τοπικής λαϊκής τέχνης κι' άνοιγεις πρόσχαρη κουβέντα με τη νοικοκυρά ή με κανένα λιοψημένο λεβεντιό που στάθηκε και σε κοιτάζει άπ' τό δρόμο:

«με τη μαβιά του βράκα
που κάνει τράκα τράκα»

Πόσες ώραιες και ιδιόρρυθμες κουβέντες άρχίζουμε μαζί τους, πόσες παραδόσεις και πόσα έθιμα του τόπου δέ μαθαίνουμε, μαζί και χαριτωμένα λιανοτράγουδα, βγαλμέν' άπ' τη άπλοϊκή λαϊκή ψυχή, τά πιο πολλά γραμμέν' από γυναίκες που

Έχουν πιο πολύ άνεπτυγμένο και καλλιεργημένο από τους άντρες τό ποιητικό αίσθητήριο.

«Μαργιόλου γυιέ τά μάτια σου
δταν τά χαμηλώνεις
δταν τά παίζεις και γελάς
τό νού μου παλαβώνεις.

Μαργιόλου γυιέ τά λόγια σου
με κάνουν κι' άγαπού σε,
όλημερίς με λόγου σου
και πάλι άποθυμού σε.

Δε θέλω γώ παράδεισο
δε θέλω γώ ν' άγιάσω
μόν θέλω τό κορμάκι σου
να τό σφιχταγκαλιάσω».

Άλλά μήπως δεν καταγίνονται και με τά γιατροσόφια οι Σκυριανοί;

"Όταν δαγκώση τον άνθρωπο τό σκουληκομάμουνο είδος χοντρό φτερωτό μερμηγγι, τό σώμα πρίζεται σε φοβερό βαθμό και κινδυνεύει να πάθη από δξύτατη δηλητηρίαση. Τότε γιά να σωθή από τό θάνατο, άφού άνάψουνε τό φούρνο, (που τό λένε φόρνες) κι' άφού τον άφίσουν κάπως να κρυσώση, βάζουν μέσα τον άνθρωπο έσπλωμένο σε μιá σανίδα, άφίνοντας έξω μόνο τό κεφάλι του. Με τον πολών ιδρώτα που χύνει ό έρρωστος βγαίνει καθώς πιστεύουν και τό δηλητήριο άπ' τό σκουληκομάμουνο κι' έτσι ό έτοιμοθάνατος εανάρχεται στη ζωή. Γι' αυτούς όμως που, είτε τσιμπημένοι άπ' τό σκουληκομάμουνο, είτε ψημμένοι ζωντανοί άπ' τη μεγάλη θερμοκρασία, πηγαίνουν άεμολόγητοι στον άλλο κόσμο, δεν μās βερβαιώνει κανείς. Οι άγαθοί Σκυριανοί εφαρμόζουν πάντα με πίστη τό «γιατροσόφι» τους κι' άς γίνη ότ' είναι βέλημα Θεού.

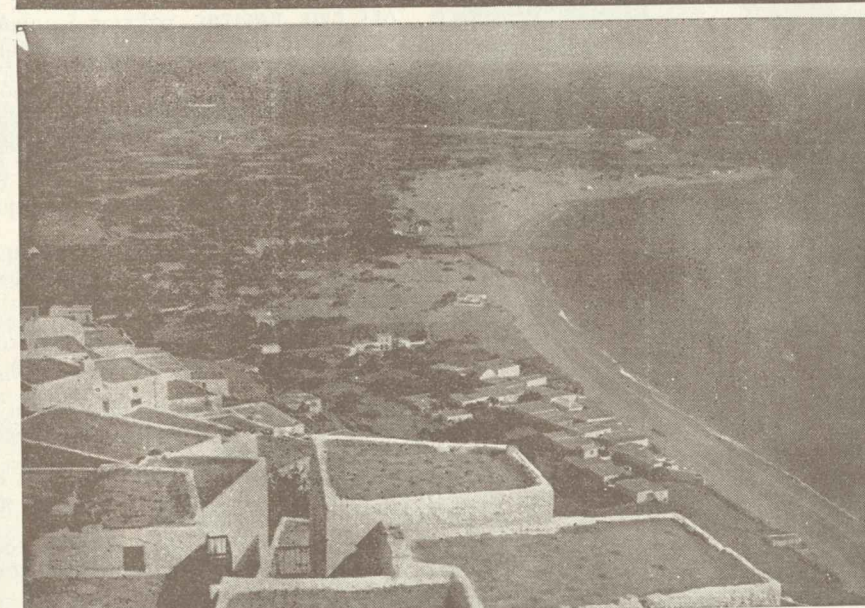
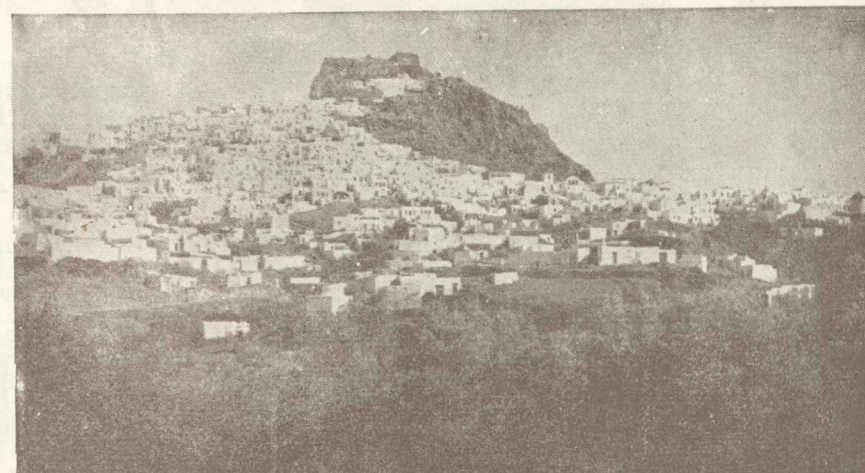
Άνηφορίζοντας όλο και περισσότερο άπαντάς εκκλησοόλες βυζαντινές, ολάσπρες, σφιγχοδεμένες με τά σπίτια, πουχουν παράξενα όνόματα όπως, Παναγία ή Κυρά Ψωμού, ή Κυρά Κουκτσού, έπειδή τους πηγαίνουν τάματα ψωμιά και κουκιά. Η άρχοντοπαναγιά ή Παναγιά του Τσελεπή, κι' άλλες άκόμη. Πηγαίνεις προς τ' ανατολικά κατά τον Παλιόπυργο, βλέπεις εκεί κοντά στημένο τό άγαλμα του Μπουρά, του Άγγλου ποιητή που με τό άέτιο βλέμμα του ξεπερνάει τά πέλαγα και τους όρίζοντες, άνενίζοντας προς κάποιο άδόμακρο, άπιαστο κι' άνέγκιχτο Ιδανικό. Εκεί καθισμένος στα στρογγυλά πέτρινα πεζούλια, άφνεις και συ τό λογισμό σου σαν τον άητό ή να γκρεμίζεται μέσ' άπ' έναν ήδονικόν λιγγο στην άβυσσο του χάους και των καιρών, ή να πέρνη τό φύσημά του προς τη πανύψηλη κορφή του Κάστρου.

Εκεί ψηλά κάτω από τά έρειπωμένα τείχη όπου κατάφευγαν μέσα σ' αυτά οι Σκυριανοί γιά να σωθούν άπ' τις κουρσάρικες έπιδρομές, στέκει ένα παμπάλαιο κι' ώραίο μοναστήρι με ψηλά κελλιά, παράξενα καμπαναργιά και τρούλους, άπ' όπου τό θέαμα προς την άκραμίδωτη κάτω πολιτεία άλλάζει ολότελα δψη, δείχνοντας τώρα τη Σκύρο στην κατοπή της, σχεδιασμένη σε άπειρόγραμμα τετραγωνικά σχήματα, σε πολυσύνθετα συμπλέγματα άσπρων γραμμών όπου μαυρίζουνε άνάμεσα τους οι στρωμένες με «μελάγγι», είδος άόδρο πετρόχωμα, ίδιες ταρατσές, στέγες των σπιτιών.

Η σκέψη πάλι από δώ πάνω γυρίζει σ' άλαργινούς καιρούς, στις Ιστορίες, στους θρύλους και στα παραμύθια. Μπροστά σου ζωντανεύει ό Άχιλλέας, ντυμένος γυναικεία, άγνωρίστος άνάμεσα στις κόρες του βασιληά Λυκομήδη, που τον έκρυψε στο παλάτι του, γιά να μην πάει στον πόλεμο της Τροίας, κατά τό θέλημα της μάνας του, της Θέτιδας, που φοβήθηκε τον χρσμό του μαντείου γιά τη ζωή του άντρείου της παιδιού. "Όμως ό πανούργος Όδυσσέας πήγε τάχα μου σαν πρσματούχης στο παλάτι του Λυκομήδη, πουλώντας με τά στολίδια και τά πανικά μαζί και πολεμικά όπλα. Οι βασιλοπούλες, έξελογισμένες σαν γυναίκες που ήταν από τις λυμπίστες πρσμάτειες, δεν χόρταιναν να τις κοιτάζουν, ενώ ό Άχιλλέας με τό πρώτο έδειξε την προτίμησή του στα όπλα. Έτσι, χωρίς να τό θέλη, προώθηκε μόνος του στον Όδυσσέα, που τον ξεσήκωσε και τον έφερε να πολεμήση με τους Έλληνες.

Οι αιώνες έφεραν με τό πέρασμά τους κάθε λογής φυλές στη Σκύρο: Άθηναίους, Μακεδόνες, Βενετούς, Τούρκους που άλλοι λίγο, άλλοι πολύ έχάρηκαν την όμορφιά της. Έτσι τώρα κι' έμεις δικαιωματικά και χωρίς φόβο να μās την κλέψη κανέναν κουρσάρος ή κατακτητής τρυάμε ευτυχισμένοι σαν έραστές την άπλη κι' αμόλυντη ψυχή της, την ίδια με κείνη του άξέβγαλτου κοριτσιού που, διατηρώντας την παρθενική του χάρη, αλχηματίζει τη σκέψη, την ξεκουράζει και την απολυτρώνει από τά θροροποιά βάρη της μεγάλης πολιτείας.

ΑΘΗΝΑ ΤΑΡΣΟΥΛΗ

Εναντι και
άνω: Διάφο-
ρες γραφικές
άπόψεις του
ώρατου νη-
σιού των Βο-
ρείων Σπο-
ράδων παρ-
μένες από α-
εροπλάνο. —
Κάτω: Σκί-
σο, της κ.
Άθηνας Ταρ-
σούλη, που
δείχνει τό έ-
σωτερικό
Σκυριανού
σπιτιού με τό
τζάκι και τά
«τζοβαίρικά»

Καμιά φωτογραφία!

ΜΙΑ ΜΑΤΙΑ ΣΤΑ ΥΠΑΙΘΡΙΑ ΑΤΕΛΙΕ ΤΗΣ

“Αν καμιά φορά νοιώθετε πλήξη και άνια και δεν βρίσκεται τίποτε το ενδιαφέρον για να διασκεδάσετε τον εαυτό σας, σάς συνιστούμε μια μικρή βόλτα ως τον Κήπο του Κλαυθμώνος. Εκεί, όπως ξέρετε βέβαια, είναι εγκατεστημένα επίσημως τα υπαίθρια φωτογραφεία των Αθηνών, έτοιμα εις πάσαν στιγμήν να προσφέρουν την στιγμιαία αποθανάτισιν σε όσους βιάζονται ν’ απεικονίσουν τον εαυτόν τους σε πέντε λεπτά της ώρας.

Θα ρωτήσετε ίσως: — Καί είναι τόσο διασκεδαστικό το θέαμα φωτογραφιζομένων ανθρώπων;

— Ασφαλώς ναι. “Ο Έλλην όταν φωτογραφίζεται υπαίθριως, αποτελεί ένα πρώτης τάξεως κωμικό νούμερο, για όποιον έχει όρεξη να προβή σε σχετικές παρατηρήσεις. Όταν τοποθετηθί απέναντι από το φωτογραφικό φακό, παίρνει έναν αλλοιώτικο χαρακτήρα. “Η ατομικότης του χάνεται καθώς και η πρωτοβουλία της αυτοδιαθέσεως. Γίνεται αιχμάλωτος του φωτογράφου, ο οποίος, επί τη βάση των δικών του καλαισθητικών νόμων, κανονίζει τη στάση του πελάτου του, την τοποθέτηση του κεφαλιού του, των χεριών του κλπ. κατά τρόπον ώστε ο φωτογραφιζόμενος, εν άγνοια του φυσικά, να προκαλή τη διασκέδαση των άλλων.

— Ακολουθήστε μας, λοιπόν, ως τον κήπο του Κλαυθμώνος. Δεν πρόκειται να σας φωτογραφίσουμε. Απλώς θα κάνουμε μια περιοδεία, για να παρατηρήσουμε την κίνηση των υπαίθριων φωτογράφων.

— Από την πλατεία του Κλαυθμώνος, λοιπόν, δεν μπορείτε να περάσετε χωρίς να προκαλέσετε την επίθεση των φωτογράφων:

- Καμιά φωτογραφία ο κύριος;
- Σε πόση ώρα μπορεί να βγί ή φωτογραφία;
- Σε δύο λεπτά. Καθήστε. Για πιστοποιητικό θέλετε;
- Όχι. Κάρτ-ποστάλ. Θα βγί καλή όμως;
- Περύφημη!..

“Ο μέλλων να φωτογραφηθί κάθεται στην καρέκλα. Και τότε αρχίζει το δράμα του. “Ο φωτογράφος τοποθετεί καταλλήλως στην καρέκλα τον πελάτη.

— “Ετσι καθήστε!

Κατόπιν τον αποθαυμάζει λίγο από λίγη απόσταση και εξακολουθεί:

— Το ένα πόδι πιά έξω... Το άλλο πιά μέσα... Βάλε το δεξί σας χέρι πάνω στο γόνατο. Το άλλο στην τσέπη...

“Ο φωτογράφος βυθίζει το κεφάλι του μέσα στον πρόχειρο σκοτεινό θάλαμο που δημιουργεί το μαύρο πανί και από κεί παρατηρεί τον φωτογραφιζόμενο. “Επειτα πάει κοντά του:

— Το κεφάλι λίγο απάνω... “Ετσι. Τοποθετεί το κεφάλι ο ίδιος. Αποτραβιέται λίγο, παρατηρεί πάλι τη στάση και συνεχίζει τα παραγγέλματα, ενώ ο πελάτης υπακούει πιστώ.

— Λίγο πιά πάνω το κεφάλι... “Οχι τόσο. Λίγο πιά κάτω... Τά πόδια πιά μέσα... Τά χέρια πιά έξω. Την πλάτη λίγο προς τα έδω... Το ένα μάτι να κυττά η μένα. Το άλλο προς τα εκεί!

— Μά, θα άλλοιθωρίσω! διαμαρτύρεται ο πελάτης. Δέν άλλοιθωρίζεις! “Ο σκοπός είναι να βγί καλή ή φωτογραφία... “Εκεί, μια στιγμή! λουθεί τη σκηνή. “Ο φωτογραφιζόμενος, συναισθανόμενος το κωμικό θέαμα του οποίου είναι πρωταγωνιστής, κοκκινίζει, άγανακτεί, βιάζεται να τελειώση.

— “Αντε κύριε φωτογράφε! “Ακόμα; — Μιά στιγμή, κύριος! “Ο σκοπός είναι να βγί καλή ή φωτογραφία... “Εχει αντιληφθεί όμως τη δύσκολη θέση του πελάτου. Και γι’ αυτό απευθύνεται στον κύκλο των περιέργων:

— Τί κυττάτε, ρε παιδιά; Κανένα Καραγκιόζη βλέπετε; “Αφήστε να κάνουμε τη δουλειά μας. Και έπειτα προχωρεί στο έργο του. Βάζει το χέρι στο

καλύμμα του φακού. “Ο φωτογράφος προσλαμβάνει έκτακτον σοβαρότητα. “Ο φωτογραφιζόμενος δέ έντεινεί τις προσπάθειές του, προσπαθών να κρατήση το κεφάλι του λίγο απάνω και λίγο κάτω, λίγο δεξιά και λίγο άριστερά, το ένα του μάτι να κυττά προς ανατολάς και το άλλο προς δυσμάς, τά πόδια του λίγο πιά μέσα και λίγο πιά έξω και—πρό παντός—να φαίνονται τά δαχτυλίδια.

— “Ετοιμος; ρωτάει ο φωτογράφος. — Ναί!..

“Ακίνητος, παρακαλώ! Τό καλύμμα του φακού βγαίνει για λίγο, ο φωτογράφος μετράει από μέσα του «ένα-δύο-τρία» ως τά έφτά και τότε τό παν τελειώνει:

— “Εν τάξει!.. Καί άμέσως αρχίζει ή δεύτερα πράξις του δράματος. “Η έπεξεργασία της πλάκας. “Όταν κι’ αυτή τελειώση, ο φωτογράφος προσλαμβάνει ύψος ένθουσιώδης και λέγει:

— Πρώτης τάξεως φωτογραφία θα βγί!

“Επί τέλους, ή φωτογραφία εξέρχεται από τό χημικοφαρμακευτικό εργαστήριον (τό συρτάρι της μηχανής). “Ο φωτογράφος τη στεγνώνει και την παραδίδει στον πελάτη:

— “Ορίστε, τοῦ λέει. “Ετοιμή! Καί τώρα άρχεται ή τρίτη πράξις. “Ο φωτογραφισθείς προσπαθεί ν’ άνακαλύψη στο πρόσωπο πού εικονίζεται στο κάρτ-ποστάλ τον εαυτό του. Δεν τά καταφέρνει όμως και ρωτάει:

— Μήπως έκανες λάθος;

...περάστε παρανοή!..

ΠΛΑΤΕΙΑΣ ΚΛΑΥΘΜΩΝΟΣ

- Γιατί;
- Ποιός είν’ αυτός;
- “Εσύ!
- “Αστειεύσαι; “Εγώ δέν είμαι άλλοιθωρος, ούτε στραβολαίμης!..
- Δέν έχει σημασία. “Ετσι βγήκε ή πόσι!

— Μά έσύ δέν μοῦπες να κάτω έτσι;

— Ναί, αλλά κουνήθηκες! Τί θές να σου κάνη; Φακός είνε αυτός! Μιά στιγμή να κάνης έτσι, πάει!

“Ο καυγάς συνεχίζεται. Τότε, έπεμβαίνει ένας από τον κύκλο των περιέργων για να συμβιβάζη τά πράγματα.

— “Ελα καῦμένε και σύ! Πάρ’ τη φωτογραφία! “Αφού σου λέει ο άνθρωπος ότι σου μοιάζει! Δέν ξέρει αυτός πού είναι φωτογράφος, ξέρεις έσύ;

— Μά δέν είμ’ έγώ, βρέ άδερφέ!

— Καλά ντέ! Βάζεις την υπογραφή σου από κάτω!.. Τέλος, ο φωτογραφηθείς, για να μη γίνη φασαρία, πληρώνει τις έξη δραχμές του, πηγαίνει πάραπάνω και... σχίζει τη φωτογραφία, διά την όποιαν τόσους κόπους κατέβαλε, υπέστη δέ και στραμπούληγμα του λαιμού...

“Η μεταλύτερη κίνησης όμως—και μάλιστα... κοσμική—στον κήπο του Κλαυθμώνος, γίνεται την Κυριακή. Την Κυριακή, βλέπετε, βγαίνουν έξω οι παρέες, τά ζευγαράκια και οι οικογένειες. Καί, περνώντας από την πλατεία, όπου δεκάδες φωτογραφικών φακών ένεδρεύουν για να τάς συλλάβουν, θεωρούν καλόν να πάρουν μια φωτογραφία, έτσι για ανάμνηση.

Και βλέπει κανείς δράμα πράγματα την Κυριακή. Βλέπει τους δύο άγαπημένους φίλους, πού φωτογραφίζονται κρατώντας τάς χείρας άλλήλων, εις ένδειξιν ότι τίποτα δέν είναι δυνατόν να διασπάση την άδελφική τους φίλτα. Βλέπει ακόμα και μερικους νεαρούς πού φωτογραφίζονται με δλα τους τά έξαρτήματα, ήτοι: δαχτυλίδι, ρολογάκι του χεριού, κασκόλ, μαντηλάκι και δυο στυλογράφους των δεκα δραχμών πού φιγουράρουν με τεραστίους συνδετήρας στά τσεπάκια του σακκακιού. “Αλλά βλέπει και τά ταπεινά έρωτικά ζευγαράκια, πού θέλουν ν’ αποθανάτισουν τον έρωτά τους επάνω στο κάρτ-ποστάλ. “Ο άδειούχος φαντάρος και τό έπίσης άδειούχον—λόγω της κυριακής—δουλικό, στέκονται μπροστά στο φακό της μηχανής και υπακούουν πειθηνίως τό φωτογράφο, ο οποίος φροντίζει να τους δώση στάσιν ανάλογα προς τά αισθήματα πού επικρατούν στή καρδιά του ζεύγους. Λόγω μεγαλειτέρας έπισημότητος, τοποθετείται πίσω από τους φωτογραφιζόμενους μια μεγάλη σκηνογραφία, παριστάνουσα τό περιστύλιον πριγκηπικού μεγάρου. Και μπροστά από τό περιστύλιον λαμβάνουν θέση οι πρίγκηψ φαντάρος και ή πριγκίπισσα “Αντριάννα, ενώ ο φωτογράφος δίνει τάς άναγκαίαις διαταγάς.

“Αλλο είδος υπαίθριου φωτογραφίας, είναι τό... άεροπορικόν! Οι φωτογραφιζόμενοι μπαίνουν μέσα σ’ ένα άεροπλάνο και αποθανατίζονται ως άεροπόροι! Με τη διαφορά πώς τό άεροπλάνο είναι... ζωγραφισμένο σ’ ένα πανί, παριστάνον όρη και βουνά, τό δέ πανί είναι άνηρητημένο στον τοίχο της Δημαρχίας, όπου οι φωτογράφοι έγκαθιστούν τη μηχανή τους και τό... άεροδρόμιο. Αυτές οι φωτογραφίες, φυσικά, στοιχίζουν κάτι περισσότερο. Καί δικαίως. Δέν γίνεται κανείς τζάμπα άεροπόρος, έστω κι’ αν τό άεροπλάνο είναι από χαρτί. Για ν’ άνέβη ο ύποψήφιος άεροπόρος στή θέση του πιλότου, πρέπει πρώτα ν’ άνέβη σε μία... καρέκλα. “Από κεί πηδάει μέσα— με τη βοήθεια του άερολιμενάρχου-φωτογράφου— όπου μια άλλη καρέκλα τον περιμένει για να καθήση. “Ο άεροπόρος κρατεί στο χέρι τό ύποτιθέμενον χειριστήριο και στρέφει τό πρόσωπό του προς τη μηχανή. “Ο φωτογράφος διώχνει τους περιέργους πού πολιορκούν τό... ίπτάμενον άεροπλάνο και κάνει τη δουλειά του.

“Εννοείται ότι κατά την διάρκεια της... πτήσεως δέν λείπουν τά πειράγματα των έξύπνων πού παρακολουθούν τη σκηνή:

— Ρε παιδί, δέν φοβάσαι πού μπαίνεις σι’ άεροπλάνο;

— Κύριε φωτογράφε, δέν τοῦ δίνεις κι’ ένα άλεξίπτωτο, μην πέση τό παιδί! Και είνε νέοι!..

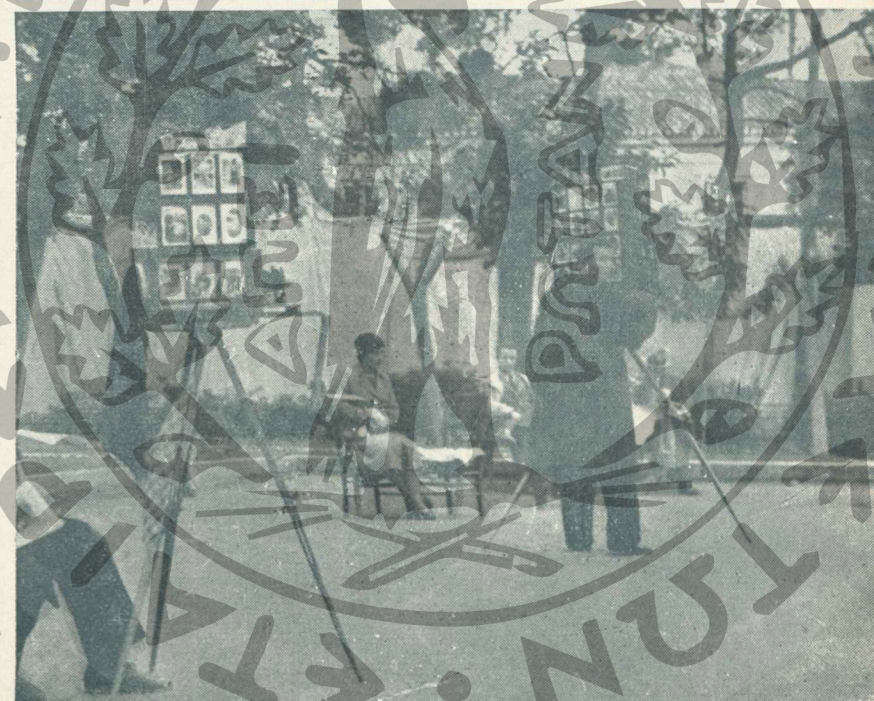
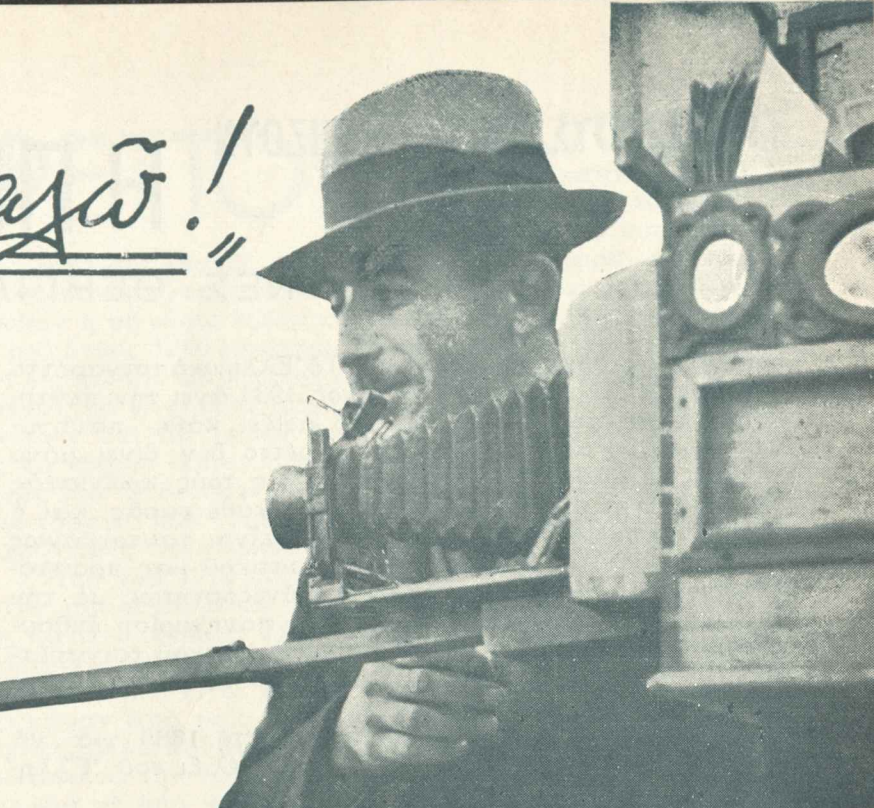
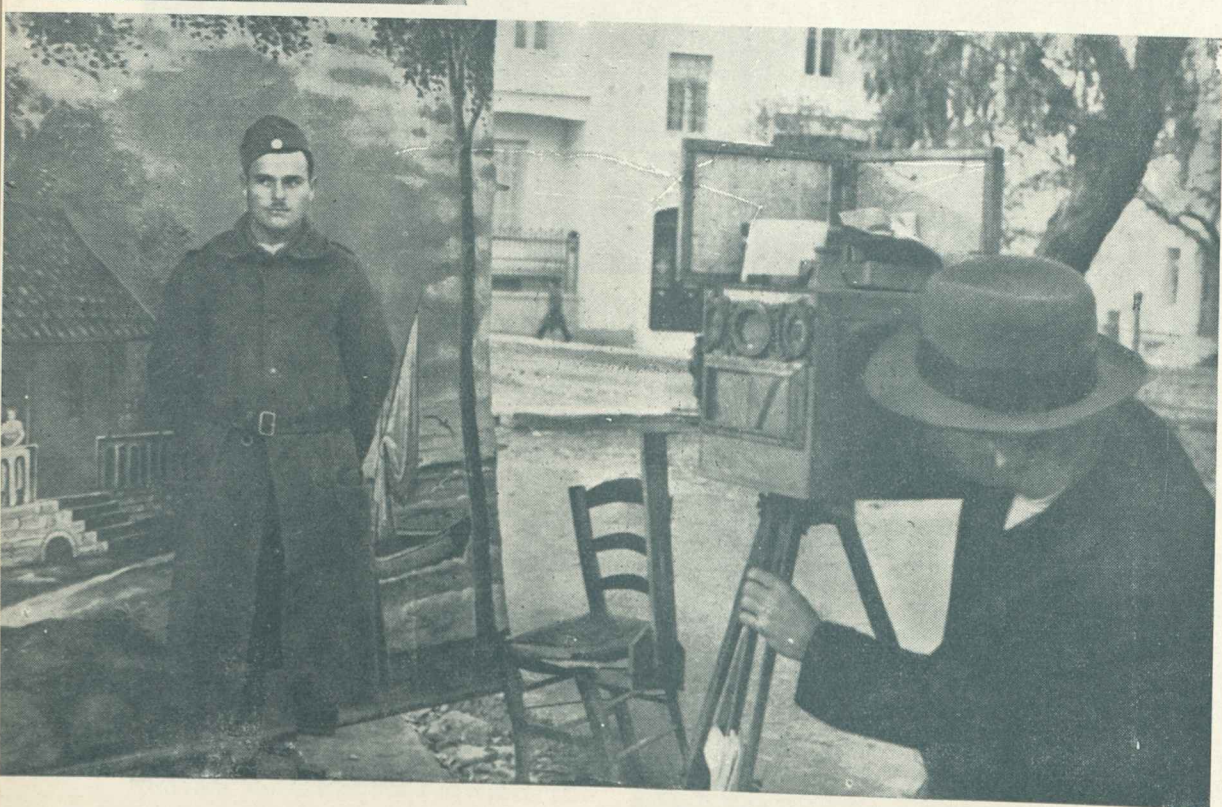
“Αλλά ο πιλότος δέν δίνει προσοχή. “Υποτίθεται ότι ο βόμβος του μοτέρ δέν τον άφήνει ν’ άκούση τίποτα. Και δέν άκούει. “Αφήνει τό φωτογράφο να τον αποθανάτιση και όταν τελειώση αυτή ή λεπτή εργασία, πηδάει από την καρέκλα και... προσγειοῦται! Σε λίγο ο πιλότος παίρνει τη φωτογραφία του, την παρατηρεί και διαμαρτύρεται.

— Βρέ άδερφέ, έδώ δίπλα στον έλικα φαίνεται ο ταμπλάς του κουλουρτζή!

— Φέρε δώ... Θα τον κόψω με τό ψαλλίδι! Και ο ταμπλάς αποχωρίζεται τοῦ άεροπλάνου, θύμα άεροπορικού... δυστυχήματος! Κι’ έπειτα λέμε ότι ή “Ελλάς δέν έχει άεροπόρους και άεροπλάνα.

Αυτή, λοιπόν, είναι ή υπαίθριος φωτογραφική κίνησης της “Αθήνας. “Ας ελπίσουμε ότι την... έφωτογραφίσουμε άρκετά καλά.

ΠΑΝ. ΠΑΠΑΔΟΥΚΑΣ

ΓΙΑ ΚΕΙΝΟΥΣ ΠΟΥ ΚΑΠΝΙΖΟΥΝ

Η ΠΕΝΤΗΚΟΝΤΑΕΤΗΡΙΣ

ΕΛΛΗΝΕΣ ΘΕΡΓΙΑΚΛΗΔΕΣ, ΠΑΝΗΓΥΡΙΣΑΤΕ!

Θεργιακλήδες πανηγυρίσατε! Τό 'Ελληνικό τσιγαρέττο στο άρξάμενον σωτήριο νέον έτος 1935 άγει την πεντηκονταετηρίδα του. Συνεπώς τοῦ άξιζει κάθε πανηγυρισμός, γιατί τό καῦμένο τό τσιγαρέττο δέν δίνει μόνο τη λήθη σέ κάθε πίκρα καί καῦμό εἰς τοὺς καπνιστάς του, δέν εἶναι μόνον τό ἐπιστέγασμα κάθε χαρᾶς καί ὁ πιστός σύντροφος τοῦ καθενός, ἀλλά εἶναι ταυτοχρόνως καί ὁ σπουδαιότερος παράγων τοῦ κρατικοῦ μας προϋπολογισμοῦ, ὁ ὁποῖος ἀσφαλῶς καί ἀνεξαρτήτως μέ την στάσιν σας, ἐκεῖνος τουλάχιστον, θά πανηγυρίσῃ ἐνθουσιωδῶς τήν πεντηκονταετηρίδα τοῦ 'Ελληνικοῦ τσιγαρέττου, καί δικαίως μάλιστα, γιατί τόν βοηθεῖ κατά τό 1/4 διά τήν ἰσοσκέλισίν του.

Ἀς ρίξουμε λοιπόν μιὰ ματιά στό 1885 γιά νά δοῦμε τή κρατικοκοινωνική δρᾶσιν καί ἐξέλξει τοῦ 'Ελληνικοῦ τσιγαρέττου.

Ἡ ἐμφάνισις εἰς τοὺς 'Ελλήνας θεργιακλήδες παρά τοῦ ἐμπορίου τοῦ ἐτοίμου τσιγαρέττου χρονολογεῖται ἀπό τοῦ 1885, διότι ἀπό τήν μακαρίαν ἐκείνην ἐποχήν ἤρχισε ἡ κατασκευή του καθῶς καί ἡ ραγδαία ἐξέλιξις του.

Κατ' ἀρχάς τὰ τσιγάρα παρουσιάζοντο ἀπό τοὺς τότε καπνοπώλας (τοὺς νῦν καπνοβιομηχάνους) μέ μίαν κώλυσιν καταλαμβάνουσαν σχεδόν τήν ἡμισείαν περιφέρειάν των! Ὀλίγον κατ' ὀλίγον, ὅμως, περιωρίζετο αὕτη μέχρι τοῦ σημείου ὥστε νά καταντήσῃ σχεδόν ἀόρατος καί κατά τρόπον ὥστε νά ἔχουν κάποια καλλιτεχνικήν ἐμφάνισιν. Πρὸ παντός, ὅμως, κατεβάλλετο προσπάθεια νά εἶναι σταθερῶς γεμάτα εἰς τὰ διαρκῶς ἀδιάζοντα δύο ἄκρα των, ἀληθινὸ βάσανο, ὅμως, διά τοὺς θεργιακλήδες τῆς πρωτογόνου, διά τήν 'Ελλάδα, ἐποχῆς ἐκείνης τοῦ τσιγαρέττου.

Εἶναι, ὅμως, ἀνάγκη νά ὀπισθοδρομήσωμεν ἀκόμη δύο χρόνια, γιατί τό 1883 ἦτο ἡ πιὸ συγκινητική ἡ μάλλον δραματική ἐποχὴ διά τοὺς 'Ελλήνας θεργιακλήδες. Μέχρι τῆς μακαρίας ἐκείνης ἐποχῆς δέν ἐπεβάλλετο οὐδεμία κρατική φορολογία εἰς τόν καπνόν παρά μόνον μία στρεμματική τοιαύτη, ἡ 10η, ἐπὶ τῆς καπνοπαραγωγῆς καί ἀπό τήν ὁποίαν εἰσέπραττε τό Κράτος 200-300.000 δραχμᾶς τό χρόνο ὅλας-ὅλας ἀπὸ τόν καπνόν.

Ἀπὸ τό 1883, ὅμως, ἤρχισε νά βάλλῃ καί τὰ δύο του χέρια τό Κράτος εἰς τόν καπνόν, ἀπὸ τότε δέ χρονολογούνται αἱ

ἀθεράπευτοι ἐρωτοτροπίαί τοῦ κάθε 'Υπουργοῦ τῶν Οἰκονομικῶν μέ τόν καπνόν καί ἰδίως εἰς στιγμᾶς ποῦ ἀτένιζε μέ δέος τήν ἰσοσκέλισιν τοῦ προϋπολογισμοῦ του.

Κατά τήν μακαρίαν ἐκείνην ἐποχήν, ὁ κάθε θεργιακλῆς καπνιστής, δέν εἶχε νά κάνει τίποτε ἄλλο εἰμὴ νά ἐμφανισθῇ εἰς ἕναν ἐκ τῶν καπνοπωλῶν, ἐκ τῶν ὀνομαστοτέρων τότε, ἐπὶ παραδείγματι εἰς τοὺς Γαζήν, Μενιδιάτην, Γερακίτην, Κουτοῦκον, Ἀγγελίδην, Μαυρουδῆν, Γελέκην, Σιαπάκαν, Πανόπουλον, Σταυρόπουλον, Ἰορδάνην, Καλποῦζον, Σιάνην καί λοιποὺς ἐν Ἀθήναις, εἰς τοὺς Πυρπασόπουλον, Βεκουνόπουλον, Ἀγαθοκλήν, Πατρινόν καί λοιποὺς ἐν Πειραιεῖ, εἰς τοὺς Ἰωάννου, Χρηστόπουλον, Κάτελαν ἐν Πάτραις, εἰς τόν Θεμελῆν, Σπυρόπουλον ἐν Πύργῳ, τόν Δασκαλάκην ἢ Τατάκην ἐν Σύρῳ καί λοιποὺς ἄλλους, διά νά ζητήσῃ νά γεμίσῃ τήν καπνοσακούλα του μέ δέκα δράμια κεχρὶμπαρόχρωμο ψιλοκομμένο καπνόν, ζυγιζόμενον ἐπιχαρίτως ἀπὸ μίαν φλωροστόλιστον καί λαμποκοποῦσαν παφιλένιαν ζυγαριάν, ἀντὶ μιᾶς πεντάρας, ἥτοι ἀντὶ τεσσάρων λεπτῶν διά τόν καπνόν καί ἐνὸς λεπτοῦ διά τό τσιχαρόχαρτο, συγχρόνως δέ καί μέ μίαν ὑποχρεωτικήν παρακολούθησιν τῆς ἐπεξεργασίας καί τῆς διαχαβάνιου κοπῆς τοῦ καπνοῦ, ἐντὸς τοῦ καπνοπωλείου ἐνεργουμένην πολλὰκις καί παρά τοῦ ἰδίου τοῦ καταστηματάρχου.

Ἀπὸ δὴ καί μπρός, ὅμως, ἀρχίζουν τὰ βάσανα νά μεγαλώνουν γιά τοὺς θεργιακλήδες διότι καθ' ἡν ἐποχήν μέ τό «τέσσαρα καί ἕνα», ἥτοι μέ τήν μίαν πεντάραν, ἐθεράπευαν τὰς ἡμερησίας καπνιστικὰς ἀνάγκας των, ὁ τότε 'Υπουργός τῶν Οἰκονομικῶν, ἐπὶ κυβερνήσεως Χ. Τρικούπη, Π. Καλλιγῆς, καταθέτων τὸν προϋπολογισμόν τοῦ 1883, καί διά τήν ἰσοσκέλισιν τούτου, εἰσηγήθη μεταξύ ἄλλων τὰ ἐξῆς ἱστορικά διά τόν καπνόν.

«...Διὰ ταῦτα, ἡ Κυβέρνησις ἀναλαμβάνει τήν γενναίαν πρωτοβουλίαν, μέ κίνδυνον ἴσως τῆς δημοτικότητός της, νά σᾶς προτείνῃ πικρὸν μὲν ἀλλ' ἀπαραίτητον καί οὐσιαστικῶς ὠφέλιμον μέτρον τῆς ἰσορροπίας τοῦ προϋπολογισμοῦ, διά τῆς ποσοθῆκης νέων φόρων κατὰ μικρόν βαρυνόντων τὰς παραγωγικάς πηγὰς τοῦ τόπου, καί κατὰ τὸ πλεῖστον τὰ ἀντικείμενα, οὐχὶ τῆς πρώτης ἀ-

Τὸ ΕΛΛΗΝΙΚΟΝ ΣΙΓΑΡΕΤΤΟΝ

νάγκης, ἀλλὰ τῆς προαιρετικῆς χρήσεως τῶν βουλομένων καί τῶν δυναμένων ἐκ τῶν εὐπορωτέρων τάξεων τῶν κατόικων, ἡμεδαπῶν καί ξένων.

»Σᾶς προτείνωμεν κυρίως πόρους ἐξ ἐκείνων δι' ὧν ἅπαντα τὰ μάλλον εὐνοούμενα κράτη ἀπολαμβάνουν τὸ τρίτον καί πλέον τοῦ ὅλου τῶν ἐτησίων ἐσόδων τοῦ προϋπολογισμοῦ καί τούτοις, εἰς ὅρους μετριωτάτους καί κατὰ σύστημα οὐδόλως παρενοχλοῦν τήν γεωργίαν ἢ παρακωλύουν τήν ἐλευθερίαν τοῦ ἐμπορίου καί τήν ἐξάσκησιν τῆς καπνοβιομηχανίας κτλ.»

Αὐτὰ περίπου, εἰσηγούμενος ὁ τότε 'Υπουργός τῶν Οἰκονομικῶν, ἐπέβαλε μίαν φορολογίαν τεσσάρων δραχμῶν κατ' ὅκᾶν ἐπὶ τῆς καταναλώσεως τοῦ καπνοῦ καί προσδοκῶν ἕνα ἐτήσιον ἔσοδον πέντε ἑκατομμυρίων περίπου δραχμῶν ἐθέσπισε τήν νέαν φορολογίαν του, ἀφοῦ συγχρόνως ἐθεωρήθη καί ἀπαραίτητον νά περιβληθῇ ὁ παλωόμενος καπνὸς διά δοχείων. Ἀπὸ τότε καθιερώθησαν τὰ πακέτα, ἅτινα, οἱ θεργιακλήδες, παρά τήν μεγάλην των δυσφορίαν, ἔκτοτε τὰ ἐπρομηθεύοντο ἀντὶ 25 λεπτῶν μετὰ τοῦ ἀναλόγου τσιγαροχάρτου, τό πακέτο βάρους δέκα δραμίων καί ἀντιστοιχοῦντα γιά τό στρίψιμο ἰδιοχείρως 25-30 τσιγαρέττων.

Τὸ νέον τοῦτο φορολογικόν καθεστῶς, ἰδίως δέ τήν καθάρησιν τοῦ «γυμνισμοῦ» νά ποῦμε τοῦ καπνοῦ, τὸ ὑπεδέχθησαν μετὰ δυσφορίας ὅχι μόνον οἱ θεργιακλήδες ἀλλὰ καί οἱ καπνέμποροι τῆς ἐποχῆς ἐκείνης. Ὁ ἀκμάζων μάλιστα, τότε καπνέμπορος Ἀνδρέας Γαζῆς, ἐγκατεστημένος παραπλεύρως τότε χαρτοπωλείου Πάλλης καί Κοτζιά ἐπὶ τῆς ὁδοῦ Ἑρμοῦ, μὴ στέργων ἐπ' οὐδενὶ λόγῳ, νά βάλλῃ τόν καπνόν του σὲ χαρτοσακούλες, ὥς ἔλεγεν, ἐπροτίμησε νά ἐκχωρήσῃ τὴν φέρμα του εἰς τόν τότε ὑπάλληλόν του Κωνσταντῖνον Βάρκαν.

Ἀπὸ τῆς ἐποχῆς ἐκείνης ἤρχισε νά τοποθετεῖται ὁ καπνὸς ἐντὸς πακέτων καί νά γίνεται ἡ ἐπεξεργασία του διαφοροτρόπως. Ἀλλὰ ἡ μετέπειτα Κυβέρνησις Θ. Δεληγιάννη, περιορισθεῖσα εἰς ἕνα ἐτήσιον ἔσοδον μόνον δύο ἑκατομμυρίων δραχμῶν, κατήργησε τὸ σύστημα τοῦ πακέτου καί ἄφησε τόν καπνόν ἐλεύθερον, ὥς ἔλεγον τότε, μέ τήν διαφοράν, ἀντὶ τῶν 25 λεπτῶν ἢ τοῦ «τέσσαρα καί ἕνα», λόγῳ τῆς θεθείσης φορολογίας τῶν δύο δραχμῶν κατ' ὅκᾶν, ἐπωλοῦντο τὰ δέκα δράμια «ὀκτῶ καί δύο», δηλαδὴ μίᾳ δεκάρᾳ.

Ἐπανελθόντος, ὅμως, συντόμως τοῦ Χ. Τρικούπη καί ἐπιθυμοῦντος διπλασιάσασθον τοῦ ἐκ τοῦ καπνοῦ ἐσόδου κατηργήθη πάλιν τὸ σύστημα τοῦ Δεληγιάννη καί καθιερώθη ἐκ νέου τὸ πακέτο μέ τιμὴν πωλήσεως 25 λεπτῶν τὰ δέκα δράμια μετὰ τσιγαροχάρτου. Ἐκτοτε δέ τὸ σύστημα τοῦτο ἐξακολουθεῖ ἰσχύον μέχρι σήμερον μετ' ἀναριθμήτων νέων φορολογικῶν καί τροποποιήσεων. Μὲ τό

καθιερωθὲν πακέτο καί τὸ νέον σύστημα τῆς ἐπεξεργασίας τοῦ καπνοῦ ἤρχισε νά κατασκευάζῃ τὸ ἐμπόριον καί ἔτοιμα τσιγαρέττα.

Ἀπὸ τῆς ἐποχῆς, ἐπομένως, τοῦ 1885 ἤρχισεν ἡ κατασκευὴ τῶν τσιγαρέττων παρά τῶν τότε καπνεμπόρων, τῶν ὁποίων ἡ ραγδαία ἐξέλιξις ἀλματωδῶς ἐπροόδευσεν, ἀπὸ δὲ τοῦ ἔτους 1890 ἐυσυστηματοποιήθη τελείως ἡ κατασκευὴ των εἰς τρόπον ὥστε πλέον τῆς ἡμισείας καταναλώσεως τοῦ καπνοῦ νά γίνεται εἰς τσιγαρέττα, ἅτινα κατασκευαζόμενα πάντοτε διά τῆς χειρὸς, ἔφθασαν, προϊόντος τοῦ χρόνου, εἰς τὸ ἄκρον ἄωτον τῆς καλλιτεχνικῆς των ἐμφανίσεως μέχρι τοῦ 1918 ὁπότε ἦλθε καί τὸ τέλος των διότι ἤρχισεν ἡ λειτουργία τῶν τσιγαροποιητικῶν μηχανημάτων καί ταυτοχρόνως ἡ ὑποχώρησις τῶν χειροποιήτων τσιγαρέττων.

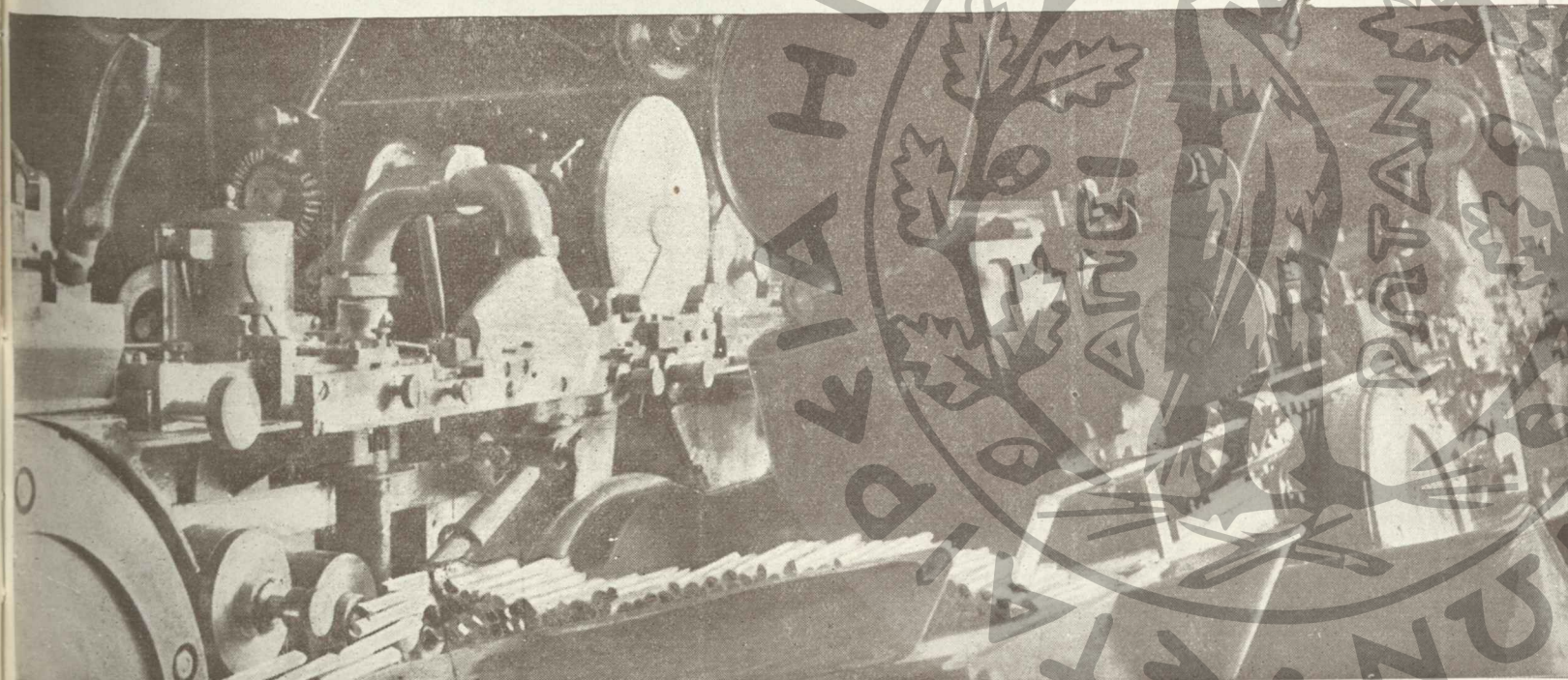
Ἀπὸ τοῦ 1918 καί ἐντεῦθεν τὰ μηχανοποιήτα τσιγαρέττα ὁμολογουμένως κατέκτησαν ἀλματωδῶς τὸ ἔδαφος τῆς καταναλώσεως. Σήμερα δέ ὁπότε τὸ 'Ελληνικὸν τσιγαρέττον εὐρίσκεται πραγματικῶς εἰς τὸ ἄκρον ἄωτον τῆς περιωπῆς του, εἶναι δίκαιον νά ἐορτασθῇ ἡ 50ετηρίς του, ὅχι μόνον ἀπὸ τοὺς θεργιακλήδες καπνιστάς καί καπνιστρίδας, ἀλλὰ καί ἀπ' αὐτὸν τὸν κρατικὸν προϋπολογισμόν τοῦ ὁποίου τήν ἰσοσκέλισιν βοηθεῖ κατὰ τὸ ἐν τέταρτον, δηλαδὴ μέ δύο χιλιάδας ἑκατομμύρια δραχμᾶς περίπου ἐτησίως, ἂν ἀγαπᾶτε, 1.700 ἑκατομμύρια ἀπὸ φόρον καταναλώσεως καί 300 περίπου ἀπὸ ἑγγειν ὑπολογισμῶν.

Βέβαια, σήμερα ὁ θεργιακλῆς θέλει δώδεκα δραχμᾶς διά νά διασκεδάσῃ τοὺς καῦμούς του ἐνῶ κατὰ τήν μακαρίαν ἐποχήν τοῦ 1885 ἐθεραπεύοντο ὅλα αὐτὰ μόνον μέ 25 λεπτὰ ἡμερησίως, ἃς ἔχει ὅμως ὑπ' ὄψει του διὰ ἀνακουφίξει ἐκ παραλλήλου καί τὸν κρατικὸν προϋπολογισμόν ἐτησίως μέ δύο χιλιάδας ἑκατομμύρια δραχμᾶς!..

Πόσα, λοιπόν, ὠραῖα πράγματα ἀτενίζουν, ὁμολογουμένως, οἱ θεργιακλήδες μας, πρὸς παρηγορίαν των γιά τίς δώδεκα δραχμᾶς ποῦ θέλουν γιά κάθε πακέτο τσιγάρα σήμερα. Πρῶτα-πρῶτα τσιγάρα ἀληθινὰ κομψοτεχνήματα, καλλιτεχνικώτατα κουτάκια, ἐπιμελημένην ποιότητα, μεγάλας ἐπιχειρήσεις καί ὠραῖα καπνεργοστάσια, καπνοπαραγωγὴν εὐημεροῦσαν καί διαθέτουσαν τὸ προϊόν της τώρα μέ 50-80 δραχμᾶς τήν ὁκτῶ ἀντὶ τῶν 50 λεπτῶν ἢ τῆς 1,20 τότε, κρατικὸν προϋπολογισμόν ἐνισχυόμενον κατὰ τὸν πλέον παρήγορον τρόπον γιά κάθε γκρινιάρη 'Υπουργὸ τῶν Οἰκονομικῶν, καί τέλος, καί τήν ὑπερηφάνειαν ποῦ αἰσθάνεται ὁ κάθε καπνιστής ὅταν εὐρίσκειται εἰς παντὸς εἶδους κλειστὸν χώρον, ἔνθα τὸν ὑποδέχεται βλοσυρῶς ἡ γνωστὴ ἐπιγραφή: «ΑΠΑΓΟΡΕΥΕΤΑΙ ΤΟ ΚΑΠΝΙΣΜΑ ΠΑΡΑ ΤΗΣ ΑΣΤΥΝΟΜΙΑΣ»!

Ὑστερα ἀπὸ ὅλα αὐτὰ, λοιπόν, δέν ἀξιζει ἄραγε ὁ ἐνθουσιωδέστερος πανηγυρισμός τῆς 50ετηρίδος τοῦ 'Ελληνικοῦ τσιγαρέττου, τουλάχιστον, ἀπὸ ἐκείνους ποῦ τὸ καπνίζουν;

Α. ΦΟΡΤΟΥΝΑΣ

ΕΚΕΙ ΠΟΥ ΔΙΑΣΚΕΔΑΖΕΙ Η "ΜΑΡΙΔΑ... ΠΑΡΑΣΤΙΑΣΗ ΠΑΡΑΚΟΛΟΥΘΩΝΤΑΣ ΤΗΝ ΠΑΡΑΣΤΙΑΣΗ ΕΝΟΣ ΛΑΪΚΟΥ ΚΙΝΗΜΑΤΟΓΡΑΦΟΥ...

ΕΥΛΟ...
ΕΥΛΟ
ΜΕ

ΕΠΙ ΤΗΣ ΟΥΘΟΥΝΗΣ
ΣΥΝΕΧΕΙΑ

"Έχετε πάει ποτέ σε κινηματογράφο από τους λεγόμενους λαϊκούς; Κι' αν έχετε πάει, παρακολουθήσατε ποτέ το έργο που παίζετε, όχι στην όθονη, αλλά στην πλατεία και στο ύπερδο; Φαντάζομαι όχι. Δεν είναι και τόσο εύκολο αυτό το πράγμα. Δε μπορείτε, έτσι με το αζημίωτο να δείτε ένα έργο, έστω κι' αν το έργο αυτό έχει πρωταγωνιστές πρόσωπα άγνωστα της αθηναϊκής «μαρτίδας».

"Αν θέλετε τώρα έλατε μαζί μας να δούμε αυτό το έργο με τις πολλές πράξεις και τα διάφορα πρόσωπα. Πρίν, όμως, μπορούμε μέσα στη σάλλα, που όπως ξέρετε αρχίζει ή προβολή του έργου, θ' αρχίσουμε από τη γωνιά. Από εκεί αρχίζει το πρόγραμμα. Είναι σαν να πούμε το «Φόξ Μούβιτον» με τα διάφορα επίκαιρα.

Δε φαντάζομαι να έχετε καμμιιά προτίμηση για ώριμο κινηματογράφο. Όλοι είναι το ίδιο, το έργο το αυτό, τα πρόσωπα τα ίδια. Δεν πρόκειται να δούμε διαφορετικό έργο αν πάμε στην «Ελλάδα» ή στο «Αθηναϊκόν» ή στο «Ροζικλαίρ» ή στο «Μάζεστικ» το παλιό «Πανόραμα». Πιστέψτε μας, πώς σ' όποιον και να πάμε δεν πρόκειται ν' αλλάξει τίποτα. Ούτε οι πρωταγωνιστές, ούτε η σκηνοθεσία, ούτε η υπόθεση, ούτε και τα διάφορα κινηματογραφικά «τρώκ».

Πρίν φθάσουμε, όμως, στην πόρτα των λαϊκών κινηματογράφων, πρίν αρχίσουμε, και προπαντός πρίν μπούμε μέσα, πρέπει προηγουμένως να γνωριστούμε με το κοινόν που φιλοξενούν.

Η μόνη, λοιπόν, πελατεία τους και οι πρω-

ταγωνιστές συνάμα των κινηματογράφων αυτών είναι ή δυστυχής μά και συμπαθής τάξι των ανθρώπων που φροντίζουν για την καλή εμφάνισι των παπουτσιών μας. Πρίν λίγα χρόνια, κοντά στην είσοδο, σε κάποιον απ' αυτούς τούς κινηματογράφους ήτο τοιχοκολλημένη με μεγάλα γράμματα ή εξής ειδοποίησι:

«Παρακαλούνται οι κ.κ. θεαταί ν' αφήνουν τα κασελάκια τους στην είσοδο».

Τώρα ή ειδοποίησι αυτή δεν υπάρχει γιατί, και οι λουστροι προήχθησαν σε υπαλλήλους στιλβωτηρίων και τα κασελάκια αρχίζουν να σπανίζουν.

Εκτός όμως αυτών, αξιόλογο μέρος της πελατείας, αποτελούν και οι μαθηταί που εγκαταλείπουν τα θρανία, χαρίζουν τα ρήματα και τούς αλγεβρικούς αριθμούς στους δασκάλους και πηγαίνουν να παρακολουθήσουν με ενδιαφέρον τις περιπέτειες του Χάρυ Πήλ, του Τόμ Μιξ, του Ρισσάρ Ταλμάτζ και των άλλων συμπαθών πρωταγωνιστών των περιπετειωδών έργων της κινηματογραφικής παραγωγής. Πολλές φορές, ή «Αντιγόνη» του Σοφοκλέους, ή «Ιλιάς» του Όμηρου, ή «Πειραματική φυσική», ή «Αλγεβρα» έχουν παρακολουθήσει, θέλοντας και μή, τις διάφορες φάσεις των έργων αυτών άκουμπισμένες στα γόνατα των μαθητών-θεατών, αν, έννοείται, δεν έχουν προηγουμένως κατατεθή στα υπαίθρια βιβλιοπωλεία ή στον παληατζή για να ρευστοποιηθούν σε νικέλινα κέρματα αντίστοιχούντα με το τίμημα της εισόδου.

Αλλά εκτός απ' αυτούς ή πιό μόνιμη πελατεία των λαϊκών κινηματογράφων, είναι οι διάφοροι αλήτες της 'Αθήνας, που θρονιάζονται σ' ένα κάθισμα από το πρωί και φεύγουν μετά τα μεσάνυχτα μόλις αρχίζει το σκούπισμα.

Για τα έργα που προβάλλονται σ' αυτούς τούς κινηματογράφους δεν μάς ενδιαφέρει και τόσο. Κατά προτίμηση και πλειονότητα είναι άστυνομικά, περιπετειώδη με συμμορίτες κι' ένα «παλληκάρι» που αναλαμβάνει να τούς «ξεπατρέψει» και να σώσει το «κορίτσι». Το τελευταίο είναι άπαραίτητο. Δε μπορεί να γίνει έργο χωρίς «κορίτσι» που απειλείται συνεχώς από τούς συμμορίτες. Τα περισσότερα είναι αμερικανικής παραγωγής παρμένα γύρω από τη ζωή των κατοίκων του Μεξικού, της 'Αριζόνας ή του ύποκόσμου του Σικάγου και της Νέας 'Υόρκης. Οι πρωταγωνιστές, ο Χάρυ Πήλ, ο Τόμ Μιξ, ο Ρισσάρ Ταλμάτζ, γνωστοί με το όνομα «παλληκάρι». Είναι οι άγαπημένοι «αστέρες» όπως σέ μας είναι ο Ραμόν Νοβάρρο, ο Μωρίς Σεβαλιέ, ο Άνρϋ Γκαρά, ή Νόρμα Σήρερ, ή Γκρέτα Γκάρμπο, ή Μπριγκίττε Χέλμ και άλλοι.

Και τώρα ας προχωρήσουμε. Κατά

κανόνα πέντε μέτρα από το ταμείο, αν είστε καλοντυμένος και φαίνεστε ότι βαστάτε «μπαγιόκο», θα σάς πλησιάσει ένας αλήτης ή ο πιτσιρικός από την πιό μακρυνή συνοικία, που οι «μεγάλοι» δεν τούβγαλαν το εισιτήριο ή δεν μπόρεσε να το οικονομήσει και με ικετευτική φωνή θα σάς ζητήσει «ένα πενηνταράκι» ή ότι «έχετε ευχαρίστησι» για να μπη «μέσα».

— Ένα πενηνταράκι, κύριος, νάμπω κι' εγώ μέσα. Έχω πέντε και πενήντα.

Βγάζετε το εισιτήριο, δίδεται το πενηνταράκι, που πολλές φορές γίνεται τάλληρο, γιατί είναι πολλοί που τούς λείπει ένα πενηνταράκι, και προχωρείται στην είσοδο. Τίποτα το εξαιρετικό. Μόλις ανοίξει ή πόρτα της εισόδου και μπήτε μέσα αρχίζει το κύριο πρόγραμμα.

Πρίν ακόμα συνηθίσετε στο σκοτάδι που βασιλεύει μέσα—ταξιθέτριες δεν υπάρχουν ή αν υπάρχουν δεν προφτάνουν να τοποθετήσουν δηλ αυτή την πελατεία—μιά φωνή δίπλα σας σάς ξαφνιάζει:

— Ρε καλόπαιδο, κόψε στύλο.

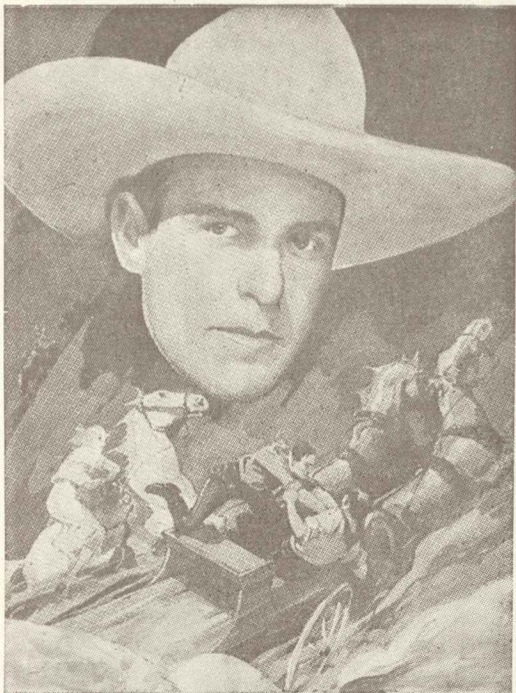
Ταυτόχρονα μιά σπρωξιά σάς κάνει να καταλάβετε ότι τούς έμποδίζετε. Κατωρθώνετε να καθίσετε κάπου.

Δίπλα σας, αριστερά και δεξιά, θα κάθεται συνήθως ένας ξυπόλητος με κάτι μούτρα μαύρα λόγω του διαζυγίου που έχουν πάρει με το νερό και το σαπούνι. Πάνω σας μπορεί να κάθεται ο Γλίτσος—έτσι τόν φωνάζουνε—που τα πόδια του έχουν την ιδιοτροπία ν' άκουμπουν στις πλάτες των θεατών που κάθονται στο μπροστινό κάθισμα. Καθώσατε και προσηλάνεσθε στο πανί. Το έργο που παίζεται είναι παρλάν. Παρουσιάζει μιά καλύβα σφηνωμένη πάνω σε κάτι βράχια και στο παράθυρο μιά κοπέλλα τραγουδάει. Μαζύ με το τραγούδι ακούγεται κι' ένας κρότος από έκρηξη. Ο διπλανός σας, που έχει δει το έργο άλλες δυο φορές, σπεύδει να σάς εξηγήσει:

—Ο κρότος που ακούς τώρα, ρε καλόπαιδο, είναι από το τίναγμα του μεταλλείου. Έκει μέσα ήταν οι συμμορίτες. Θα μάς το δείξει στην άλλη πράξι.

Σε λίγο τα φώτα ανάβουν. Ρίχνετε ένα βλέμμα τρώμου γύρω σας. Φάτσες νυσταγμένες, τσαλακωμένες, που δεν εμπνέουν καθόλου την εμπιστοσύνη. Και μιά θαυμασία μυρωδιά που δεν «χτυπάει» όμως και τόσο ευχάριστα στη μύτη σας, αν δεν είναι συνηθισμένη σε τέτοια... λεπτά άρώματα, προσβάλλει τα όσφρητικά σας όργανα. Στο ύπε-

ρώο άλλες δμοιες φυσιογνωμίες, και άλλα πόδια κρεμασμένα προς τὰ έξω που κουνιόνται και άφίνουν έτσι λίγες λάσπες να πέσουν στα κεφάλια τών θεατών της πλατείας.

Σε μία γωνία μαζεμένοι καμιά δεκαριά φαντάροι συζητούν.

—Ωστε έτσι. Αυτός είναι ο κινεματόγραφος. Και ένας που ξέρεi από σινεμά αναλαμβάνει να τους πληροφορήσει:

—Ναί, ρε πατρίδα. Αυτός είναι. Είδες το παλ-

ληκάρη πώς τους βάρανε τους συμμορίτες. Θα τους ρημάξει όλους στο ξύλο στο τέλος. Αϊ, ρε να μην είχα δουλειά! Θα πήγαινα να τον βοηθήσω λιγάκι.

—Μπα, είναι εδώ:

—Δέν τόν είδες, ρε καλόπαιδο. Τι; τη κορούίδα μας παραστένεις.

Τὰ φώτα όμως ξανασβύνουν. 'Η συνέχεια αρχίζει ενώ δίπλα σας αρχίζει ή συζήτηση.

—Τό παλληκάρη, ρε καλόπαιδο, θα τό πάρει τό κορίτσι:

—Ναί. Νά δείς τί έχει να γίνει. Αυτός εκεί, ό Τζών...

—Ποιός; Αυτός ό ξουρισμένος ή ό άλλος με τό μεγάλο καπέλλο;

—Αυτός ό ψηλός με τό μουστακάκι.

—Αϊ, τί;

—Ό συμμορίτης, ό άλλος ό παχύς με τὰ μικρά μάτια, τὰ γένια ντέ... θα τοῦ ρίξει δηλητήριο στο φαγι.

—Τί, θα τό φάει;

—Όχι. Μόλις θα κάτσει στο τραπέζι, θα τόν φωνάξουν.

'Η συζήτηση σταματάει. 'Εκείνη τη στιγμή, τό παλληκάρη, καβάλλα σ'ένα αλλογο με μία θηλειά στο χέρι τρέχει στα βουνά. Από ένα ψήλωμα βλέπει καμιά δεκαριά συμμορίτες να προχωρούνε άργά-άργά. Χτυπάει τό αλλογο, τους προσπερνάει και ανεβαίνει σ' ένα δέντρο. Κρεμιέται με τὰ πόδια και μ'ένα ξύλο στο χέρι χτυπά έναν έναν που περνά και τους ρίχνει κάτω. Ένας όμως δέν περνά από κεϊ. Τό παλληκάρη έτοιμάζεται να κατεβεί όταν μία φωνή ακούγεται:

—Τό νοῦ σου Τόμη, μήν καταβαίνεις, πίσω σου έρχεται κι' άλλος.

'Αλλά ό Τόμης δέν φαίνεται να συμμορφώνεται με τη σύσταση τοῦ φίλου του και κατεβαίνει ενώ ό διπλανός σας φωνάζει συμβουλευτικά:

—Άντε, φύγε γρήγορα τώρα.

'Αλλά και πάλι δέν τόν ακούγει και σε λίγο ό τελευταίος συμμορίτης, μαζί με τούς άλλους που στο μεταξύ ξεζαλιστήκανε, τόν πιάνουν και τόν δένουν. Τό κοινόν δυσανασχετεί, παρακολουθεί την πάλη και την άγωνία τοῦ «παλληκαριού» με συμπάθεια, στριφογυρίζει στο κάθισμά του σά νάχει καρφιά και στο τέλος ακούγεται:

—Δέν σ'άλεγα εγώ ρε Τόμη... Σε πιάσανε κοροϊδιστικά. Τι να σοῦ κάνω. Σά μάπας σ'άθηκες.

Τὰ φώτα πάλι ανάβουν. Τό κοινόν αρχίζει να φωνάζει. Μά ή φω-

νές διαρκούν λίγο. Τὰ φώτα πάλι σβύνουν για να εξακολουθήσει ή συνέχεια τοῦ... εικοστοῦ έπεισοδίου. Τό «παλληκάρη» βρίσκεται δεμένο σ' ένα δωμάτιο και άγανίζεται να λυθεί ενώ ό συμμορίτης που τόν φυλάει έχει μισοκοιμηθή. Για μία στιγμή τὰ καταφέρνει και μία φωνή δονεί τη σάλλα:

—Μπράβο. Τόμ, άντε άπάνω του τώρα που κοιμάται.

Κάποιοι από τό υπερῶο φωνάζει:

—Σκάστε ρε σεις, θα τόν ξυπνήσετε. Δέν ξέρεi αυτός τη δουλειά του.

Ό καυγάς γίνεται, ό Τόμ νικάει και τό πλήθος ξεσπάει σε χειροκροτήματα και ποδοκροτήματα. Ό Γλίτης δίπλα σας έχει ανάψει τό τσιγάρο. Ό διπλανός σας κι' ό άλλος πίσω του σηκώνονται όρθιοι και τόν άρπάζουν:

—Άντε, φτάνει πειά. Πάσαρέ το από δώ.

—Τί έκανε λέει. Μόλις τ'άναψα.

—Μά κοντεύει να τελειώσει;

—Γόπα ήτανε. Τι με πέρασες έμένα, Παπαστράτο;

—Έλα ρε φίλε, μιá «τσούρα» μονάχα, δέ σε βλέπω.

'Η γόπα πασάρεται και κάνει τόν κύκλο σε τέσσερα πέντε στόματα. Τὰ φώτα έχουν πάλι ανάψει.

'Εν τῷ μεταξύ άλλο πλήθος, νέα πελατεία μπαίνει μέσα, βλέπει τούς γνωστούς της κι' αρχίζει ή συζήτηση.

—Ρε, ρε σύ, τῶδες δλο;

—Ναί, δυο φορές.

—Κάτσε να τό δώ κι' εγώ και φεύγουμε μαζί.

—Μά πεινάω, είμαι από τις 11 εδώ. ('Η ώρα είναι 6 μ.μ.).

—Τί λές. Είχα πάει στο «Έλλάς» από τό πρωϊ. 'Ε, ρε νάβλεπες γροθιά που πήγαινε καπνός.

Ό φίλος κάθεται για να τό δει για τρίτη φορά, για να έξηγήσει στον νεοελθόντα τό έργο.

Σηκώνεσθε να φύγεται. Στο διάδρομο σας σκουντάει ένας και σας ρωτάει:

—Ρε καλόπαιδο, μέρα είναι ή νύχτα έξω;

—Μέρα. Και προχωρείται στην έξοδο.

Αυτά τὰ τρομερά και φοβερά λοιπόν, συμβαίνουν στους λεγομένους λαϊκούς κινηματογράφους. Είναι τόση ή επίδρασι της τέχνης τών πρωταγωνιστών στους νεαρούς θεατάς που τό ξύλο που αρχίζει στην όθνη τις περισσότερες φορές τελειώνει στη πλατεία.

'Εάν δέν έχετε πάει καμιά φορά, άξιζει τόν κόπο να θυσιάσετε δέκα δραχμές, δυο ώρες και μέρος της αξιοπρέπειας σας για να πάτε. Μιά έπίσκεψη άρκεί να σας πείσει για την εικόνα που προσπαθήσαμε να σας δώσουμε. 'Η συνέχεια, λοιπόν, επί της όθνης.

M. ΜΥΛΩΝΑΣ

Τό Φάσμα Τοῦ Παρελθόντος

Μία ξαφνική πλημμύρα είχε διακόψει τη σιδηροδρομική συγκοινωνία μεταξύ Πινάγκ και Μπαγκόγκ, στο Σιάμ. Την είδηση αυτή ό Κόνβερς την άκουσε ψύχραιμα, μ' δλο που βρισκότανε υποχρεωμένος, εκτός αν έπερνε τό άεροπλάνο, να διακόψη για τρεις ή και για τέσσερες ήμέρες τό ταξίδι του. 'Επειδή όμως τό άεροπλάνο τόν τρόμαζε, βγήκε από τό τραίνο κι' έγκατεστάθηκε σε κάποιο ξενοδοχείο.

Την άλλη μέρα τό πρωϊ, καθώς έπερνε τό πρόγευμά του, τοῦ φέρανε ένα γράμμα. Ό Κόνβερς τό άνοιξε με άκεφιά, βέβαιος πως τό γράμμα που λάβαινε θα περιείχε καμμιάν ένοχλητική πρόσκληση ή κάτι παρόμοιο. Και πραγματικά ήτανε μιá πρόσκληση, μιá πρόσκληση αναπάντεχη, μιá πρόσκληση άπ' αυτές που δέν μπορούσε να φαντασθή.

«Δέν ξέρω τί όνομα να σας δώσω, έγραφε ή πρόσκληση. 'Επιτρέπεται άραγε να όνομάση κανένας «Τέντυ» τόν πρεσβευτή της Αυτοῦ Βρετανικής Μεγαλειότητος στο Σιάμ; Και ένα σπουδαίο πρόσωπο σαν και σας να έπιθυμή τάχα να ξανασυναντήση την γυναίκα ενός ταπεινού γιατροῦ, που έχει είκοσι χρόνια να τη δῇ;...

Ό Κόνβερς σταμάτησε τό διάβασμά του και έρριξε ένα βλέμμα στην ύπογραφή: «Λευκή Μάκ "Αρντλ". Τό όνομα αυτό δέν τοῦ έλεγε τίποτα. 'Υστερα συνέχισε:

«Πληροφορήθηκα πως θα μείνετε για μερικές ήμέρες στο Πινάγκ. Θα μου κάνετε λοιπόν, την τιμή, σε άνάμνηση τών περασμένων μας, να ρηθίτε να περάσετε μιá βραδυά σπíti μου; Δυο ώρες με τ' αυτοκίνητο δέν θα σας κουράσουν. Θα ήθελα τόσο πολύ να κουβεντιάσω μαζί σας για την φτωχή την Τσάρμαν».

Τό δεύτερο αυτό όνομα τοῦ τὰ θύμισε δλα. Μά παρ' δλη τη συγκίνηση που έννοιωσε για μία στιγμή, ό Κόνβερς, έτοιμάστηκε να τηλεγραφήση πως, προς μεγάλη του θλίψη, δέ μπορούσε να δεχθῇ την άνεπάντεχη πρόσκληση. Γιατί ν' αναστήση λησμονημένες θλίψεις και έπουλωμένες πληγές; 'Η Λευκή Μάκ "Αρντλ" θα ήταν τώρα μιá ώριμη γυναίκα. Τό όνομα τοῦ άντρός της, ό Κόνβερς, τό είχε ξεχάσει: ήταν ένας ύψηλός κοκκαλιάρης Σκωτσέζος. Πόσο την είχαν παρακαλέσει, την Λευκή, ή Τσάρμαν κι' αυτός, να μην τόν παντρευθῇ! Τι θεότρελλα όμως παιδιά ύπήρξαν και οι τρεις τους! 'Η Τσάρμαν είχε πεθάνει και ή Λευκή είχε παντρευθῇ. Πώς να ήταν τάχα τώρα; Άλλοτε, είχε βασιλική κορμοστασιά και μιάν υπέροχη φωνή κοντράλτο. Όταν, ξαφνικά, τούς άνήγγειλε την άπόφασή της να έγκαταλείψη τό τραγούδι και να φύγη με τόν "Αντριους στη Μαλαισία, έκαναν τό πᾶν για να την έμποδίσουν από τοῦ να θυσιάση την υπέροχη φωνή της και την καριέρα της. Πόσο έκλαιγεν ή Τσάρμαν γι' αυτή την άπόφαση της Λευκής!

Τώρα ό Κόνβερς τὰ θυμόταν δλα. Θυμόταν τό φοιτητικό δωματιάκι του στο Παρίσι, τό άτελιέ όπου ζούσαν ή Τσάρμαν με τη Λευκή. Κι' ό διπλωμάτης άποφάσισε να δεχθῇ την πρόσκληση της Λευκής. Ποιός ξέρεi, μπορεί αυτή, μετά τό γάμο της, να έμεινε σε έπαφή με την Τσάρμαν. Μιά στιγμή ή σκέψεις του περιτριγύρισαν τό φάσμα της πεθαμένης. Άναστένανε.

Δέκα πέντε χρόνια τώρα ήταν παντρεμένος. Όταν χωρίστηκε από την Τσάρμαν άγάπησε μιάν άλλη γυναίκα, κι' ύστερα άλλην. Τώρα, όμως, που δλα είχαν περάσει, αναλογιζότανε:

—Ποτέ μου δέν άγάπησα καμμιά δσο την Τσάρμαν.

Κι' αντί να τηλεγραφήση και ν' άρνηθῇ να πάη, ό Κόνβερς, πήρε τ' αυτοκίνητο και τράβηξε για τό σπíti της Λευκής. Και καθώς τ' αυτοκίνητο κυλούσε άναμεσα στα βάθη της ζούγκλας, εκεί που ήταν χωμένο τό σπíti της Λευκής, ό Κόνβερς, θυμότανε τη βραδυά που στο Παρίσι, στο σπíti κάποιου 'Αμερικανού ζωγράφου, είχε γνωρίσει για πρώτη φορά την Τσάρμαν και τη Λευκή. Κι' οι δυο τους σπούδάζαν τότες φωνητική μουσική. 'Η Τσάρμαν ήταν ένα υπέροχο κάτασπρο πλασματάκι, που ή ζωντάνεια του αίχμαλώτισε άμέσως τόν Τέντυ Κόνβερς. Συνεχώς άναζητούσε την συντροφιά της, κι' όταν αυτή ήταν άπασχολημένη με άλλους φίλους της

μποέμ, αυτός δειπνούσε με τη Λευκή, κουβεντιάζοντας πάντα μόνο γι'αυτήν. Οί γονείς της Τσάρμαν την είχαν εμπιστευθεί στη Λευκή, που την πρόσεχε σαν τὰ μάτια της. 'Η ζωή ήταν εύκολη κι' εύθυμη στο Καρτιέ-Λατέν. Βέβαια, υπήρχαν κι' αρκετές δύσκολες στιγμές. 'Η Τσάρμαν ήταν πολυέξοδη κι' ασυλλόγιστη. 'Η Λευκή πάλι οικονομούσε σαν τὸ μυρμήγκι γιὰ νὰ δίνη λεφτὰ τῆς Τσάρμαν, αὐτὴ κορόιδευε τὴν φιλενάδα της, μὰ ὥσ-τόσο δεχότανε τὶς θυσίες της.

Μιὰ μέρα ἐνῶ ὁ Κόνβερς, ἔλεγε, τῆς Λευκῆς πὼς δὲν γνώριζε γυναίκα λιγώτερο ἐγωίστρια ἀπ' αὐτήν, ἡ νέα ἀπάντησε χαμογελώντας:

— Τὸ λέτε αὐτὸ γιὰ ὅσα κάνω γιὰ τὴν Τσάρμαν; Μὰ εἶναι τόσο φυσικό. Τὴν ἀγαπῶ τόσο πολὺ.

— Κι' ἐμένα δὲν με ζηλεύετε;

— Μὰ γιατί νὰ σὰς ζηλέψω; Γιατί τὴν ἀγαπᾶτε καὶ σεῖς; Τὸ ἀξίζει. 'Η Τσάρμαν εἶναι ἕνα μοναδικὸ πλάσμα. Θὰ γίνῃ μιὰ ἀπὸ τὶς μεγαλύτερες τραγουδίστριες τοῦ κόσμου.

— Δὲν φαντάζομαι νὰ πιστεύετε πὼς εἴμεθα ἐραστές;

— Φυσικά, ὅχι!

Ὁ Τέντυ εἶχε κοκκινήσει. Ὁταν εἴκοσι δύο μόλις χρό-νων. Γιὰ πολλοὺς φίλους του, ἡ Τσάρμαν, περνοῦσε γιὰ ματρέσσα του. Αὐτὸ ὅμως ἦταν ψέμμα. Βέβαια, ὁ Τέντυ εἶχε προτείνει νὰ γίνῃ γυναίκα του. Αὐτὴ ὅμως τοῦ ἀρνή-θηκε, γιατί δὲν ἤθελε, καθὼς τοῦ εἶπε, νὰ καταστρέψῃ τὴ σταδιοδρομία της. Κι' ὁ Τέντυ ἀπεφάσισε νὰ περιμένῃ, νὰ περιμένῃ τὴ στιγμή πού ἡ Τσάρμαν θὰ δεχότανε νὰ τὸν πάρῃ. Τὴ λάτρευε ὅπως λατρεύει κανεὶς τὸ θεὸ πού πιστεύει.

Καὶ ὥρα, γerasμένος, χαϊρότανε γιατί εἶχε νοιώσει ἐκεῖνο τὸ ἄρατο αἶσθημα. Ὁ γάμος του, τὰ παιδιά του, ἡ διπλωματικὴ ἐπιτυχία του, ὅλα αὐτά, φάνταζαν στὰ μάτια του ὡχρὰ κι' ἀσθενικά μπροστὰ στὴν ἀνάμνηση τῆς παλιᾶς ἐκείνης ἀγάπης του. Θυμόταν ἀκόμα πὼς τὴν παραμονὴ πού θάφευγε ἀπ' τὸ Παρίσι, πληροφορήθηκε τὴν ἀπόφαση τῆς Λευ-κῆς νὰ παντρευθῇ τὸν Σκωτσέζο γιατρό καὶ νὰ φύγῃ μαζί του γιὰ τὴ Σιγκαπούρη. Τὸ πρᾶγμα δὲν εἶχε στενοχωρήσῃ τὸν Τέν-τυ, πᾶρα πολὺ, γιατί αὐτὸς δὲν συλλογιζόταν παρὰ τὸν λιγοῆ-μερο χωρισμὸ του ἀπὸ τὴν ἀγαπημένη του. Στὸ τραῖνο τὸν συνώδευσεν ἡ Τσάρμαν. Ἀποχαιρετώντας τὴν, ἐννοίωσε τὰ μάτια του νὰ ὑγραίνονται. Δὲν ἤξερε τότες πὼς δὲν θὰ τὴ ξα-νάβλεπε πιά ποτέ...

Τὸ αὐτοκίνητο, στὸ διάστημα αὐτό, φτάνοντας μπροστὰ σὲ μιὰν ὁμορφὴ ἔπαυλη, σταμάτησε. Ὁ Κόνβερς κατέβηκε. Μιὰ ψηλὴ καὶ χοντρή γυναίκα προχώρησε καὶ πιάνοντας τοῦσφιξε τὰ χέρια!

— Τέντυ! φώναξε.

Ὁ Κόνβερς, τὴν κοίταξε σαστισμένος. Ποτέ του δὲν θὰ τὴν ἀνεγνώριζε. Εἶχε πάντα τὰ ὁμορφά της μάτια, μὰ τὸ πρό-σωπό της εἶχε ρυτιδῶσει καὶ τὸ δέρμα εἶχε κιτρινίσει. Στὸ στή-θος της, κρεμότανε τρεῖς-τέσσερες σειρὲς ἀπὸ πρόστυχα μαρ-γαριτάρια.

— Ἐλάτε! τοῦ εἶπε. Πάμε νὰ πάρουμε κάτι. Ὁ Ἄν-τριους βγήκε. Τοῦ εἶπα ν' ἀργήσῃ ὅσο μπορεῖ περισσότερο γιὰ νὰ μὰς ἀφήσῃ μόνους νὰ κουβεντιάσουμε.

Σὰν βρέθηκαν στὸ σαλόνι, μετὸ ποτήρι τοῦ οὔτσκι στὰ χέρια, ἡ Λευκὴ εἶπε:

— Δὲν μπορεῖτε νὰ φαντασθῆτε μετὶ τί συγκίνηση πλη-ροφορήθηκα τὸν διορισμὸ σας στὴν Πρεσβεία τοῦ Σιάμ. Στὴν ἀρχὴ δὲν ἤμουν βέβαια ἀν' ὁ Σέρ Ἐντουαρντ Κόνβερς ἦταν ὁ Τέντυ. Ἐγὼ σὰς θυμάμαι σὰν ἕνα φοιτητοῦδι πού μόλις ἄφισε τὰ θρανία τῆς Ὁξφόρδης!

Βγήκαν καὶ περπάτησαν λίγο στὸν πυκνὸ κήπο μετὶ τὴ τροπικὴ βλάστηση. Ὑστερα ξαπλώθηκαν σὲ δύο σαίζ-λόγκ, στὴ βεράντα.

— Θὰ εἶσθε εὐτυχισμένη ἐδῶ, εἶπεν ὁ Κόνβερς.

— Εἶσθε παντρεμένος βέβαια;

— Ναί.

— Ἔχετε παιδιά;

— Δυὸ ἀγόρια.

— Σὰς ζηλεύω. Ἐγὼ δὲν ἀπόκτησα παιδιά. Θὰ εἶ-σθε πρώτης τάξεως σύζυγος.

— Μὰ πὼς νὰ μὴν εἶμαι, μετὶ τὴν ὑπέροχην γυναίκα πού ἔχω;

— Ὅστε τὴν ἀγαπᾶτε πολὺ; Πόσα χρόνια εἶσθε παντρεμένος;

— Δέκα ἐννιά.

— Κι' ἐγὼ εἴκοσι ἔξ.

— Τὸ ξέρω.

Ἡ Λευκὴ γέλασε. Ὁ Κόνβερς τὴν κοίταζε.

Τοῦ εἶχε κάνει ἐντύπωση ἡ σκληρότης ἐκείνου τοῦ γέλιου. Καὶ χαμογέλασε μετὰ καλwsσύνη:

— Ἀγαπητὴ μου, ὅταν ἤμην ἐρωτευμένος μετὶ τὴν Τσάρμαν, ἤμουν εἴκοσι δύο χρόνων. Δὲν θέ-λατε βέβαια νὰ ζήσω αἰωνίως μετὶ τὴν ἀνάμνηση αὐτῆς τῆς ἀγάπης.

— Κι' ὅμως, ἔκανε ἡ Λευκὴ, θὰ σὰς φαινόταν παράξενο ἀν' σὰς λέγανε πὼς τρία-τέσσαρα χρόνια μετὰ τὸν τρελλὸν ἐρωτὰ σας, θὰ βρίσκατε τὴν εὐ-τυχία σ' ἕνα γάμο μετὰ μιὰν ἄλλην γυναίκα!

— Ποιὸς ἀγάπησε ποτέ χωρὶς νὰ νομίζῃ τὸν ἐρωτὰ του αἰώνιο;

— Καὶ νὰ σκέπτεται κανένας, ἀναστένανε ἡ Λευκὴ, ὅτι ἕνας ἐρωτὰς τόσο ἀγνός, τόσο ἐντο-νος ἔσβυσε χωρὶς ν' ἀφήσῃ κανένα ἴχνος!

— Ὡ! νὰ ξέρατε τί λάθος κάνετε! Ὁ ἐρωτὰς μό-νον γιὰ τὴν Τσάρμαν ὑπῆρξε γιὰ τὴ ζωὴ μου κατὶ τὸ μοναδικό. Μπορῶ νὰ πῶ πὼς ὁ ἐρωτὰς αὐτὸς μοῦ πλούτισε τὴν ψυχὴ.

Σῶπασαν κι' οἱ δύο τους. Σκεπτόντουσαν τὸ ὑπέ-ροχο ἐκεῖνο πλάσμα, πού πέθανε τόσο τραγικά, ἀφοῦ μεσοὶ ράνησε. Στὴν ἐποχὴ μας, ὁ καιρὸς περνᾷ γρήγο-ρα, καὶ κανεὶς πιά δὲν θυμότανε τὴν περίφημη τρα-γουδίστρια. Κι' ὅμως μερικοὶ γέροι θυμόντουσαν ἀκόμα τὸ ὄνομά της: Τσάρμαν Πέλτερ. Τί ἐπιτυχίες εἶχε ση-μειώσει στὸν ρόλο τῆς «Θαῖδος»; Μὰ ἡ ἐπιτυχία αὐ-τὴς ὑπῆρξαν ταυτόχρονα κι' ἡ αἰτία τῆς καταστροφῆς της. Ἡ Τσάρμαν, ἦταν ἀδυνάτου χαρακτήρος. Δὲν ἄκουγε συμβουλές. Δὲν ἦταν δύσκολο νὰ καταλάβῃ κανένας, πὼς ἡ κοπέλλα ἐκείνη ἦταν ἀποφασισμένη νὰ χαρῇ ὅλα τὰ ἀγαθὰ τῆς ζωῆς. Ἐγινε πασίγνωστη χά-ρις στὶς τρέλλες της, τὴν κομψότητα τῆς ἐμφανίσεώς της, τὴν πολυτέλεια τῆς ζωῆς της. Πάμπλουτοι ἄνθρωποι εἶ-χαν ρίξει τὴν περιουσία τους στὰ πόδια της, κι' αὐτὴ πε-τοῦσε τὰ λεφτὰ ἀπὸ τὰ παράθυρα. Νόμιζε πὼς ἡ φωνή της δὲν θὰ χαλνοῦσε ποτέ, καὶ πὼς ἡ ὁμορφιά της δὲν θὰ ἔσβυνε. Μὰ σιγὰ-σιγὰ τὰ πράγματα πῆραν ἕνα κακὸ δρόμο. Ἡ Τσάρμαν, ἄρχισε νὰ πίνῃ. Κατέστρεψε μὴν της τὴν τέχνη της. Τὸ κοινὸν δὲν ἄργησε νὰ ἀποδοκιμά-σῃ τὸ παλιὸ ἴνδαλμά του. Μιὰ φορὰ μάλιστα, ἦταν τό-σον μεθυσμένη, πού ἀναγκάστηκαν νὰ σταματήσουν τὴν παράστασή. Ἡ φωνὴ της ἔχασε τὸ ἀργυρόχο μετὰλλο της. Τὸ κορμί της χόνδρινε, φούσκωσε. Καὶ ἡ πτώσις ὑπῆρξε πιὸ γρήγορη ἀπὸ τὴν ἀνοδο. Εἶχε κερδίσει τεράστια ποσά, κι' ὅμως ἦταν καταχρεωμένη. Ἀρρώστησε. Πούλησαν τότε ὅ,τι εἶχε καὶ δὲν εἶχε. Δυὸ ἢ τρία χρόνια ἀκόμα πέρασαν. Εἶχεν ἀρχίσει νὰ γυρῇ στὶς ἐπαρχίες μετὰ διάφορα μπου-λούκια. Ἡ φωνὴ της εἶχε ὁλόκληρη καταστραφῇ, μὰ ἡ Τσάρ-μαν ἐξακολουθοῦσε ἀκόμα τὴν τρελλὴ ζωὴ της. Οἱ ἐραστές της, τὴν ἐκμεταλλεύονταν. Καὶ ἡ κατὰπτωσις συνεχίζοτανε ραγδαία, τόσο ραγδαία πού ἡ Τσάρμαν δὲν ἄργησε νὰ κα-ταλήξῃ σὲ διάφορα χαμαιτυπεῖα καὶ καὶ νὰ πουλᾷ τὸ κορμί της στὸν πρῶτο τυχόντα. Τὰ λίγα λεφτὰ πού μάζευε, τὰ ἐξ-δευε σὲ ναρκωτικὰ καὶ ποτό. Στὸ τέλος τῆς ἔλειψε κι' αὐ-τὸς ὁ πόρος ζωῆς. Μιὰ μέρα τὴν μάζεψαν στὸ λιμάνι τῆς Τουλῶνος, μ' ἕνα μαχαίρι χωμένο στὴν πλάτη. Ὁ θάνατός της σχολιάσθηκε φυσικά ἀπὸ τὶς ἐφημερίδες. Ὁταν σαράντα τριῶν χρόνων.

Ἡ Λευκὴ ἀναστένανε. Εἶχε νυχτώσει, καὶ μιὰ εὐχάριστη δροσιά εἶχεν ἀντικαταστήσει τὴν τροπικὴ ζέση.

— Ἀναρωτηθήκατε ποτέ σας, Τέντυ, εἶπε ξαφνικά ἡ Λευκὴ, γιατί ἐγκατέλειψα ξαφνικά τὴν σταδιοδρομία μου γιὰ νὰ παν-τρευθῶ ἕναν γιατρό καὶ νὰ ἔλθω ἐδῶ κάτω σὲ τούτη ἐδῶ τὴν ἀποικία; Δὲν σὰς ἐνδιέφερα ἐγὼ, βέβαια. Ἐγὼ, ἡ γρουσουζὶα Σκωτσέζα, πού ἐμπόδιζα τὰ γλέντια σας; Μὲ βρίσκατε γελοία γιατί κρατοῦσα λογαριασμούς κι' ἀπέφευγα τὰ χρέη. Λοιπόν, νὰ σὰς πῶ γιατί παντρεύθηκα καὶ ἐφυγᾷ. Ἀπλούστατα: φοβήθηκα!

Ὁ Κόνβερς ἔμεινε σιωπηλός. Ἡ Λευκὴ ἐξακολούθησε:

— Μὲ τὸν Ἄντριους γνωρίζατε ἀπὸ μικρὰ παιδιά. Μὲ εἶχε ζητήσῃ πολλές φορές, μὰ ἐγὼ ἤθελα νὰ γίνω μιὰ μεγάλη τραγουδίστρια. Ἡ φωνὴ μου ἦταν θαυμάσια, καλύτερη κι' ἀπὸ τῆς Τσάρμαν. Ἐβλεπα κι' ὅλας τὸν ἑαυτὸ μου, νὰ θριαμβεῇ σὲ ὅλα τὰ μέρη τῆς γῆς. Καὶ εἶμαι βέβαιη, πὼς θὰ μπορούσα νὰ πραγματοποιήσω αὐτὸ μου τὸ ὄνειρο.

— Τὸ πιστεύω.

— Ἐλάτρευα ὅμως τὴν Τσάρμαν, τὴν ὁμορφιά της, τὴν εὐθυ-μία της, τὴν ἀφροντισία της. Ἀντιπροσώπευε αὐτὸ πού μπορούσε

(Τὸ τέλος στὴ σελίδα 63)

SOMERSET MAUCHAM

Η Κυρία και ο σκύλος ως

«Η κυρία και το σκυλάκι της! Πόση χάρη προσδίδουν στην εικόνα τούτη τα δυο αυτά αιώνια σύμβολα: η όμορφη του ανθρώπινου φύλου συνδυασμένη με την ευγένεια του ζωικού βασιλείου. Όσο έκδηλη είναι η ράτσα σε μια κομψή αριστοκράτισσα, άλλο τόσο είναι η ευγενική σκυλί, που στις φλέβες του δεν ρέει πρόστιχο αίμα, προϊόν εύτελων ερώτων, και που το «πεντιγκρί» του, οι τίτλοι ευγενείας σαν να ποδμε μās επιτρέπουν ν' ανεβοῦμε πολύ ὕψηλά στην Ιστορία των προγόνων του.

Ο σημερινός κόσμος μās παρουσιάζει πολλές ὥραιες κι' ευγενικές εικόνες. Λίγες ὅμως ἔχουν τόσην αριστοκρατική φινέτσα ὅσο ἓνα ὥραϊο ἀεροδυναμικό αὐτοκίνητο που στο βολάν κάθεται μιά αἰθέρια σωφερίνα, με ἀμφίεση προσαρμοσμένη στο χρωματισμό και στη φόρμα τοῦ αὐτοκινήτου, και που ἔχει δίπλα της τὸ μεγαλοπρεπές «λε-βριέ», σάν ζωντανὸ ἄγαλμα γεμάτο ἀπὸ τὴν ἀλόκοτη μὰ τόσο βαθειὰ ζωϊκὴ ὁμορφιά.

Μὰ ἡ «κυρία με τὸ σκυλάκι» της μπορεῖ κάλλιστα νὰ εἶναι ἡ μικρούλα κυρία με σύν... πελώριο σκύλο της. Γιατί, τὴν ἴδια χάρη ἔχει ἡ μεγαλοπρεπὴς γυναίκα με τὸ παράστημα τῆς βασιλίσσης που κρατᾷ σὴν ἀγκαλιά της τὸ μικροσκοπικὸ φαρφουρένιο κομψοτέχνημα με τὴ χαριτωμένη κουκλίστικη ὑπαρξούλα που θαρρεῖ κανεῖς πὼς ζητᾷ προστασία ἀπὸ τὸ

τεράστιο «τέρ-νέβ» με τίς μακρυὲς μεταξένιες τρίχες, τὸ μεγαλοπρεπὲς δανικὸ «ντόγκ» με τίς μαῦρες βοῦλες πάνω στο ἄσπρο φόρεμα, ἢ τὸ λυκόσκυλο πού, ὅσο και ἂν ζῇ μέσα στὰ σαλόνια, δεν ξεχνᾷ τὴν ἀγριμίση καταγωγή του.

Πόσο ὁμορφο και χαριτωμένο πού εἶναι αὐτὸ τὸ σύμπλεγμα. Πόσο ταιριαστὴ, ἀπαραίτητη γιὰ κάθε κομψὴ γυναίκα, μπορεῖ νὰ πῇ κανεῖς, εἶναι ἡ συντροφιά αὐτῆ.

Και τί ὥραϊα πού συμπληρώνει τὴν κομψὴ κυρία τὸ κομψὸ ζῶο! Ἀπὸ τὴ μιά μεριά, ἡ τσαχπινιά, ἡ ἐλαφρότης, ἡ ἀπιστία, ὅλα ἐκεῖνα τὰ τόσο χαριτωμένα ἐλαττώματα που κάνουν τὴν γυναίκα βασιλίσσα τῆς δημιουργίας.

Ἀπὸ τὴν ἄλλη μεριά ἡ βαθειὰ καλωσύνη, ἡ πίστι, ἡ ἀφοσίωσι. Ἡ γυναίκα προσφέρει στὸ κομψὸ σύμπλεγμα ὅτι δεν προσφέρει τὸ ζῶο, και ἀντίθετα. Ἀποτελοῦν μα-

ζί μιά παράστασι πού τὸ ἓνα στοιχεῖο της ἔρχεται νὰ συμπληρώσῃ τὸ ἄλλο. Ἔτσι ἡ «κυρία και ὁ σκύλος», περνοῦν ἀπὸ τὴ ζωὴ σάν μιά εἰκόνα χαριτωμένη, γλυκεῖα, γοητευτική, μὰ και κάπως διεστραμμένη...

Η Α.Μ. Ο Ραγιάς

ΑΠΟΚΡΗΣ...

Η ΑΘΗΝΑ ΤΟΥ ΓΑΕΝΤΑ...

«...Δυό χειλάκια λένε: σ' αγαπώ.
Δυό ματάκια λένε: σέ λατρεύω...»

Έτσι αρχίζει ή ρεφραίν ενός τραγουδιού. Κι' έτσι και μεϊς τὰ «δυό, αὐτά, χειλάκια πού λένε: σ' αγαπώ» και τὰ «δυό, αὐτά, ματάκια πού λένε: σέ λατρεύω», θέλοντας νά γνωρίσουμε σέ μιὰ βραδυά ἀποκριθῆς, ἀνάμεσα στίς σερπαντίνες και τὰ κομφετί, ἀνάμεσα στά λουλούδια και τὰ γέλοια, ἀνάμεσα στή χαρά και τὸ κέφι, πήραμε—ὄχι τὰ βουνά βέβαια—μὰ τὰ κέντρα ἕνα, ἕνα, ἀνεβαίνοντας ἢ κατεβαίνοντας κάθε φορά κι' ἀπὸ κάμποσα μαρμάρινα σκαλοπάτια και ζητώντας παντοῦ τὰ «δυό χειλάκια» τῆς ἄστατης κολομβίνας και τὰ «δυό ματάκια» τοῦ θλιμμένου πιερόττου.

Τὰ κέντρα ἕνα, ἕνα σέ μιὰ βραδυά ἀποκριθῆς—πιστέψτε' με πὼς δὲν εἶνε και κἀτὶ τὸ τόσο εὐκόλο κι' ἀπλό, ὅσο φαντάζει κι' ὅσο τὸ λέει κανένας. Κ' ἡ πρώτη δυσκολία ἐμφανίζεται εὐθὺς ἀπὸ τὴν πρώτη στιγμή τῆς ἐκλογῆς: ἀπὸ πού ν' ἀρχίσετε και πού νὰ τελειώσετε. Ἄλλες φορές, πού τὰ κέντρα ἦσαν λίγα και μετρημένα στά δάκτυλα, μπορούσατε νὰ τὰ γυρίσετε ὅλα μέσα σέ ἐλάχιστες ὥρες. Μὰ σήμερα, σήμερα, δὲν εἶναι τὸ ἴδιο. Κι' ἀπὸδειξὶς ὁ... ὁ λαβύρινθος πού βρεθήκαμε μέσα του υπερδεμένοι εὐθὺς ἀπὸ τὰ πρῶτα μας βήματα και πού ἀσφαλῶς και γὼ δὲν ξέρω πόση ὥρα θὰ μᾶς κρατοῦσε φυλακισμένους κι' ἀνερμάτιστους ἂν δὲν βρισκότανε μπροστά μας μιὰ φωτεινὴ ρεκλάμα και μιὰ φωτισμένη εἴσοδος, πλασιωμένη με κάμποσες κρυστάλλινες βιτρίνες γεμάτες ἀπὸ φωτογραφίες ἀλλοδαπῶν τε και ἡμεδαπῶν ἀρτιστῶν.

Κατεβαίνουμε. Ἐνας πορτιέρης, πού ἐκτὸς ἀπ' τὴ μπλὲ στολή του φέρνει πάνω στοὺς ὤμους του και τὸ βάρος τριῶν κοιλῶν τουλάχιστον χρυσῶν σειρητιῶν και μπρούντζινων κουμπιῶν, σπεύδει πρόθυμα νὰ σᾶς εἰσαγάγῃ και νὰ σᾶς παραδώσῃ σ' ἕναν εὐγενικότατο κύριο, πού κι' αὐτὸς πάλι με τὴ σειρά του σᾶς ὁδηγεῖ σ' ἕνα τραπέζι και σᾶς παραδίδῃ σ' ἕνα φιλομειδέστατο γκαρσόνι, τὸ ὁποῖον, τελευταίως, θὰ σᾶς παραδώσῃ και τὸν... λογαριασμὸν και τὸ ὁποῖον—συνηθέστατα—θὰ παρασταθῇ και εἰς τὴν παράδοσιν τοῦ ἐπανωφορίου σας και θὰ σᾶς προπέμψῃ μέχρι τῆς ἐξόδου.

Πρὶν ὅμως οὐμβεῖ ἡ τελετὴ αὐτή, τῆς παραδόσεως δηλαδὴ τοῦ ἐπανωφορίου, ἔχετε τὴν ὑποχρέωση νὰ ἐκπληρώσετε, ὅσον σᾶς εἶνε δυνατόν καλλίτερον, τὴν λεπτεπίλεπτον ἀποστολήν σας.

Και πρῶτα-πρῶτα κάθεσθε σὲ τὸ τραπέζι πού σᾶς ὁδηγοῦν—οἱ κηνη δὴμιῶν—ἀπ' τὴ μιὰ μεριά ὁ εὐγενικός μαίτρ κι' ἀπ' τὴν ἄλλη τὸ φιλομειδῆς γκαρσόνι. Ἄν ἡ θέσις τοῦ τραπέζιού σας δὲν σᾶς ἀρέσει τυχόν, ἂν ἡ συντροφικὴ πού κάθονται στὰ γειτονικά τραπέζια δὲν σᾶς εἶναι εὐχάριστες, δὲν παίζει κανένα ρόλον. Ὁ εὐγενικός μαίτρ και τὸ φιλομειδῆς γκαρσόνι δὲν σᾶς ἐπιτρέπουν καμμιὰ ἀντιγνώμια. Σᾶς κυττάζουν κι' οἱ δυὸ μ' ἕνα τέτοιο βλέμμα πού μοιάζει σὰν νὰ σᾶς λένε: «Κύριε, περιττεύει κάθε ἐκ μέρους σας αὐσάσις!». Αὐτοὶ σᾶς ξέρουν καλά—κι' ἂς εἶναι ἡ πρώτη φορά πού σᾶς βλέπουν—και τὸ κυριώτερο ξέρουν καλά τὰ γοῦστα σας. Συνεπῶς αὐτὸ τὸ τραπέζι πού διάλεξαν και πού σᾶς τὸ προορίζουν, εἶναι ἀκριβῶς αὐτὸ πού σᾶς ταιριάζει!

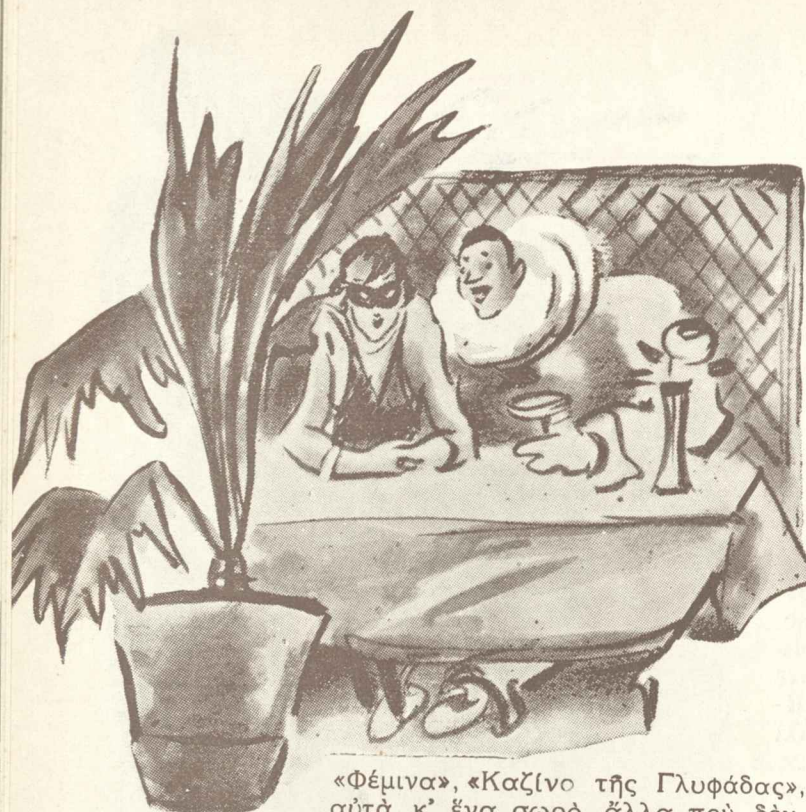
Κάθεσθε λοιπὸν φρόνιμα—σὰν μαθητὴς σὲ θρανίῳ του—και ἱκανοποιεῖσθε με τὴ σκέψη πὼς εἴσθε τουλάχιστον ἐλευθεροὶ νὰ στρέψετε ὅπου σᾶς ἀρέσει και νὰ κυττάξετε ὅτι σᾶς διασκεδάζει! Δυστυχῶς ὅμως γιὰ σᾶς δὲν περνοῦν και πολλὰ λεπτά τῆς ὥρας γιὰ νὰ ἀντιληφθῇτε τὴν καινούργια εἰρωνία τῆς τύχης πού σᾶς περιμένει. Φτάνει νὰ στρέψετε πλάϊ σας γιὰ νὰ κυττάξετε μιὰν «ἐλαφρῶς» χαριτωμένην κοπέλλα και ἀμέσως δέξεσθε τὴν ὁμοβροντίαν τῶν ἀγριωπῶν βλεμμάτων ὅλων τῶν ἱπποτῶν τῆς παρέας τῆς, πού ἂν θελήσετε νὰ τὰ μεταφράσετε στὴν πραγματικὴ τους ἔννοια—οὔτε πολὺ, οὔτε λίγο—εἶναι σὰν νὰ σᾶς λένε: «Κύριε, καθήσθε φρόνιμος στὴ θέση σας!». Σύστασις εἰς τὴν ὁποίαν σπεύδετε ἀμέσως νὰ συμμορφωθῇτε, ἂν δὲν θέλετε νὰ φάτε κανένα μπουκάλι σὲ κεφάλι ἢ νὰ γίνετε τουλάχιστον ὁ ἥρως ἑνὸς σκανδάλου, τῶν ὁποίων ἀμφοτέρων τὴν συνέχειαν συνήθως, θὰ ὑποχρεωθῇτε νὰ τὴν παρακολουθήσετε ἢ σὲ τὸ πρῶτον διανυκτερεῖον φαρμακεῖον ἢ σὲ τὸ ἐπὶ τῆς ὁδοῦ Ἀθηνᾶς ἐδρεῖον και εἰδικῶς ἐπὶ ταυτῷ ἐπίσης διανυκτερεῖον, ἐπ' αὐτοφῶρῳ πταισματοδικεῖον.

Ξαναστρέψετε λοιπὸν στὴ θέση σας και ἀρκεῖσθε σὲ νὰ κυττάξετε μόνον ἢ ἕνα γκροῦπ ἀπὸ γυναῖκες τοῦ κέντρου, πού μόνες τῶν γύρω-γύρω ἀπὸ ἕνα τραπέζακι συζητοῦν σοβαρὰ και ἐπίσημα, λὲς και ἀποτελοῦν τοὺς συνέδρους πειθαρχικοῦ συμβουλίου ἑνὸς αὐστηροτάτων ἀρχῶν σωματοεῖου, ἢ ἕναν νεαρὸν κύριον πού βρίσκοντας, σέ μιὰ στιγμή, εὐκαιρία ἀπὸ τὸ χαμηλὸν τῶν φῶτων—προμήνυμα ἑνὸς ἀργεντίνικου ταγκό—ἀγκαλιάζει τὴ φιλενάδα του, προτιμώντας, προφανῶς, ἀντὶ νὰ λικνίσῃ τὸ κορμί του στοὺς μουσικοπαθεῖς ἤχους τοῦ ἀκορντεὼν και τοῦ μπάντζου, νὰ αἰσθανθῇ οὐσιαστικώτερα τὴν μουσικοπάθεια τῆς γύρω ἀτμοσφαίρας, κολώντας τὰ χεῖλη του σὲ τὸ στόμα «ἐκείνης». Ζήτημα γούστου, βλέπετε. Τί μπορεῖ κανεὶς νὰ πῇ;

Και σὲ τὸ σημεῖο αὐτό, ἀφοῦ στρέψετε κάμποσες ἀκόμα φορές στὴ θέση σας, ἀγανακτισμένος κι' ἀπογοη-

ΙΩΑΝΝΗΣ Δ. ΓΕΩΡΓΙΑΔΗΣ
ΙΑΤΡΟΣ
ΔΙΔΑΣΚΩΝ ΤΟΥ ΕΝ ΑΥΤΩ ΔΕΚΕΤΕΣ ΕΠΙΘΕΩΡΗΤΟΥ
ΙΩΑΝΝΙΝ

«Φέμινα», «Καζίνο της Γλυφάδας», «Αμπασαντέρ», «Στρέλνα», «Παβιγιόν Μπλέ», «Μπιζού»... όλα αυτά κ' ένα σωρό άλλα που δεν τα θυμάστε πιά... Ταυτόχρονα μ' αυτά ξεπετάνε και χίλιες δυο παραστάσεις, εικόνες, σκίτσα, που το σκοτισμένο μυαλό σας κατόρθωσε να συγκρατήσει. Προσπα-
 τηίτε να ξεκαθαρίσετε τις μὲν ἀπὸ τις δέ, νὰ θυμηθῆτε ποὺ εἶδατε τὴν μίαν καὶ ποὺ εἶδατε τὴν ἄλλην, νὰ τις ταξινομήσετε. Σὰς εἶναι ὁλότελα ἀδύνατο. Τὸ κάθε τι μπερδεύεται μεσ' τὸ μυαλό σας. Τί νὰ ξεκαθαρίσετε ἄλλω-
 στε. Τὸ ἓνα — μ' ἐλάχιστες διαφορὲς ἴσως — θυμίζει τὸ ἄλλο. Παντοῦ τὰ ἴδια. Ἐκτὸς ἂν θεωρεῖτε ἐσεῖς διαφορὰ οὐσιαστικὴ τὸν τρόπο τοῦ γλεντιοῦ ἑνὸς ἀριστοκρατικοῦ φράκου ἢ μιᾶς ἐργατικῆς τραγιάσκας! Ἐγὼ, τουλάχιστο, δὲν τὴν θεωρῶ. Τὴν βρισκῶ τόσο φυσικὴ καὶ τόσο συντονισμένη μέσα στὴν ἀτμόσφαιρά της, ποὺ δὲν καταρθώνω, σὰν τὴν ἀπαλ-
 λάξω ἀπ' τὴν μοιραία ἐπίδραση τοῦ τόπου καὶ τοῦ χώρου, νὰ τῆς δώσω μιὰ ξεχωριστὴν ἔννοια. Κι' ὅπως, βέβαια, δὲν μπορεῖ κανεὶς νὰ περιμένη νὰ δῇ ἓνα ἀριστοκρατικὸ φράκο νὰ χορεύῃ χασάπικο, ἄλλο τόσο, εἶναι φυσικὰ ἀδύνατο νὰ δῇ μιὰν ἐργατικὴ τραγιάσκα νὰ λικνίζεται στὸ ρυθμὸ ἑνὸς «πασοντόμπλο»! Οὕτως ἐχόντων λοιπὸν τῶν πραγμάτων, τὸ γλέντι ἑνὸς φράκου ποὺ χορεύει πασοντόμπλο καὶ τῆς ἐργατικῆς τραγιά-
 σκας ποὺ χορεύει χασάπικο, μένοντας πάντα μέσα στὸ στοιχεῖο καὶ στὸ περιθώριό τους, δίχως νὰ παρουσιάζουν κανένα ξεχωρι-
 στὸ χαρακτηριστικὸ, συναντῶνται στὸ ἴδιο κοινὸ γινώρισμα: στὸ γινώρισμα τοῦ κεφιοῦ, τῆς εὐθυμίας, τοῦ γέλοιου, τῆς χορᾶς...

Ἔτσι ἡ ἀρτίστα ἑνὸς λαϊκοῦ καμπαρέ ποὺ περνᾷ τὴν ἀποκρῆά της — ἐλλείψει φιλοσπατάλου πελάτου — κυττάζοντας τὸ φλυτζάνι τοῦ καφέ καὶ προσπαθώντας ἀνάμεσα στὰ καβα-
 λιστικά σχήματα ποὺ διαγράφονται στὴν πορσελλένια ἐπιφά-
 νειά του — κινεζικὲς θαρρεῖς γκραβοῦρες — νὰ προῖδῃ τὴ μοῖρα, τόσο τὴ δική της ὅσο καὶ τῆς φιλενάδας της — πὼς νὰ μὴν μοῦ
 τευμένος, ἀποφασίζετε ἐπὶ τέλους νὰ φύγετε. Τακτοποιεῖσθε λοιπὸν ἔναντι πάντων, ὃ ἐστὶν μεθερμηνευόμενον, ἔναντι τοῦ εὐγενικοῦ μαίτρ, τοῦ φιλομειδοῦς γκαρσονιῶ, τοῦ βοηθοῦ γκαρ-
 σονιῶ, τοῦ γκαρνταρομπίστα, τῆς ἀνθοπώλιδος, τοῦ τσιγαρο-
 πώλου, τοῦ... τῆς... τοῦ... καὶ ἀρχίζετε μὲ ζηλευτὴν καρτερι-
 κότητα νὰ ἀνεβαίνετε τὰ σκαλιά. Καθὼς δραςκελιζετε τὴν εἰ-
 σοδὸν, κοντοστεκεσθε λίγο, ἀποχαιρετᾶτε τὸν στρατάρχην-πορ-
 τιέρην καὶ εὐθὺς ἀμέσως παίρνετε τὴν κατεύθυνσιν ἑνὸς ἄλλου κέντρου. Λίγων λεπτῶν πεζοπορία ἢ λίγων μέτρων διαδρομὴ ἐπ' αὐτοκινήτου καὶ ἐπαναλαμβάνεται ἐκ νέου ἡ αὐτὴ ἱεροτελεστία: κάθοδος ἢ ἀνοδος — δὲν ἔχει σημασίαν — ὀλίγων μαρμάρινων σκα-
 λοπατιῶν, ὑποδοχὴ σας ἐκ μέρους ἑνὸς παρεμφεροῦς στρατάρχην-
 πορτιέρην, εἰσαγωγή σας εἰς τὸ κέντρον, ὃ εὐγενὴς μαίτρ-ντ-τέλ, τὸ φιλομειδέστατον γκαρσόνι, ὃ λογαριασμός, τὸ ἐπανωφόρι.
 Καὶ ξανά ἡ ἐξοδος. Ἡ πεζοπορία ἢ τὸ αὐτοκίνητον. Τὸ νέον κέντρον... Ἡ ὥρα στὸ ἴδιο αὐτὸ διάστημα προχωρεῖ ἀνενοχλήτως, ἡρέμως καὶ κανονικῶς. Ἄν σὰς ἐνδιαφέρει ἡ ἀκρίβεια, ἀρχίσατε στὶς δέκα τὸ βράδυ καὶ τελειώσατε στὶς ἔξη τὸ πρωῒ. Τὸ ὅλον ὄντως, κανονικώτατον δηλαδὴ ἐργάσιμον ὀκτώωρον, ἄνευ τῆς παραμικρᾶς διακοπῆς ἢ ἀναπαύλας.
 Καὶ τώρα — ὕστερα ἀπ' τὸ κανονικὸν καὶ κοπιαστικὸν ὀκτά-
 ωρον — ἐπιχειρεῖτε νὰ συγκεντρώσετε τὶς ἐντυπώσεις σας, νὰ τις ταξινομήσετε, νὰ τις ξεκαθαρίσετε. Ἐπίπλην καὶ κουραστικὴ προ-
 σπάθεια. Κάμποσα ὀνόματα ξεπετάνε μπροστὰ στὰ μάτια σας. Κάμποσα ὀνόματα ποὺ ἀποτελοῦν ἰσάριθμα κέντρα: «Νιρβάνα»,
 «Φέμινα», «Καζίνο της Γλυφάδας», «Αμπασαντέρ», «Στρέλνα», «Παβιγιόν Μπλέ», «Μπιζού»... όλα
 αυτά κ' ένα σωρό άλλα που δεν τα θυμάστε πιά... Ταυτόχρονα μ' αυτά ξεπετάνε και χίλιες δυο
 παραστάσεις, εικόνες, σκίτσα, που το σκοτισμένο μυαλό σας κατόρθωσε να συγκρατήσει. Προσπα-
 τηίτε να ξεκαθαρίσετε τις μὲν ἀπὸ τις δέ, νὰ θυμηθῆτε ποὺ εἶδατε τὴν μίαν καὶ ποὺ εἶδατε τὴν ἄλλην, νὰ τις ταξινομήσετε. Σὰς εἶναι ὁλότελα ἀδύνατο. Τὸ κάθε τι μπερδεύεται μεσ' τὸ μυαλό σας. Τί νὰ ξεκαθαρίσετε ἄλλω-
 στε. Τὸ ἓνα — μ' ἐλάχιστες διαφορὲς ἴσως — θυμίζει τὸ ἄλλο. Παντοῦ τὰ ἴδια. Ἐκτὸς ἂν θεωρεῖτε ἐσεῖς διαφορὰ οὐσιαστικὴ τὸν τρόπο τοῦ γλεντιοῦ ἑνὸς ἀριστοκρατικοῦ φράκου ἢ μιᾶς ἐργατικῆς τραγιάσκας! Ἐγὼ, τουλάχιστο, δὲν τὴν θεωρῶ. Τὴν βρισκῶ τόσο φυσικὴ καὶ τόσο συντονισμένη μέσα στὴν ἀτμόσφαιρά της, ποὺ δὲν καταρθώνω, σὰν τὴν ἀπαλ-
 λάξω ἀπ' τὴν μοιραία ἐπίδραση τοῦ τόπου καὶ τοῦ χώρου, νὰ τῆς δώσω μιὰ ξεχωριστὴν ἔννοια. Κι' ὅπως, βέβαια, δὲν μπορεῖ κανεὶς νὰ περιμένη νὰ δῇ ἓνα ἀριστοκρατικὸ φράκο νὰ χορεύῃ χασάπικο, ἄλλο τόσο, εἶναι φυσικὰ ἀδύνατο νὰ δῇ μιὰν ἐργατικὴ τραγιάσκα νὰ λικνίζεται στὸ ρυθμὸ ἑνὸς «πασοντόμπλο»! Οὕτως ἐχόντων λοιπὸν τῶν πραγμάτων, τὸ γλέντι ἑνὸς φράκου ποὺ χορεύει πασοντόμπλο καὶ τῆς ἐργατικῆς τραγιά-
 σκας ποὺ χορεύει χασάπικο, μένοντας πάντα μέσα στὸ στοιχεῖο καὶ στὸ περιθώριό τους, δίχως νὰ παρουσιάζουν κανένα ξεχωρι-
 στὸ χαρακτηριστικὸ, συναντῶνται στὸ ἴδιο κοινὸ γινώρισμα: στὸ γινώρισμα τοῦ κεφιοῦ, τῆς εὐθυμίας, τοῦ γέλοιου, τῆς χορᾶς...

θυμίζει τὴν ἀρτίστα ἑνὸς ἀριστοκρατι-
 κοῦ καμπαρέ ποὺ ὑποφέροντας κι' αὐτὴ ἀπ' τὴν ἴδιαν ἀνία κι' ἀπὸ τὴν ἴδιαν ἑλλειψιν προθύμου πελάτου, προσπαθεῖ νὰ σκοτώσῃ τὴν ὥρα της βάφοντας καὶ ξεβάφοντας ἐξήντα φορές τὴν ὥρα τὰ χεῖλη καὶ τὰ μάγουλά της:

Ἔτσι ὁ ἀριστοκράτης πελάτης ποὺ χορεύει τόσο εὐλαβικά καὶ τόσο ἐπί-
 σημα, λὲς καὶ συνοδεύει κηδεῖα ἢ φο-
 βᾶται νὰ μὴν τσαλακώσῃ τό, ἀμέμπτου εὐθυγραμμίας, κολλαριστὸ ποικύμισο τοῦ φράκου του, πὼς νὰ μὴ μοῦ θυμίσῃ τὸν ἄλλον — ἕναν νεαρὸν μυστακοφόρον ἢ ἄλ' Ντοῦγκλας Φαίρμπανκς ἢ ἄλ' Ρόνανλτ Κόλμαν νεανίαν — ποὺ κάθε τόσο, ἀδιαφορῶν τελείως διὰ τὸ σύμπαν καὶ διὰ τοὺς ἀστραγάλους τῶν συγχο-
 ρεῦτων του, ξετινάσσεται σὰν νὰ δέχεται ξαφνικὰ ἐκκένωση ἡλεκτρικῆς συστοι-
 χίας καὶ κλωτσᾷ πρὸς ὅλας τὰς διευ-
 θύνσεις, θαρρεῖς καὶ προγυμνάζεται με-
 μέσα σὲ ἀθλητικὸ στίβο:

Ἔτσι τὸ θλιμμένο κ' ἐρωτηματικὸ βλέμμα — ἐρωτηματικὸ νεωτέρου θηλυ-
 κοῦ Ἄμλετ — μιᾶς ἀρτίστας λαϊκώτε-
 ρου ἀκόμη κέντρου ποὺ ἐκφράζει ἀπε-
 γνωσμένως τὴν ἀπορίαν ἂν ὁ χονδρὸς
 κοιλαρᾶς πελάτης μὲ τὴν χρυσὴ καδένα καὶ τὸ κρεμασμένο ἀπὸ ἐλεφαντοκόκκαλο κερατάκι — ἐπαρχιώτης ζωέμπορος ποὺ ἦρθε νὰ πουλήσῃ στὴν ἀγορὰ τὰ ζῶα του καὶ νὰ γλεντήσῃ στὸ καμπαρέ τὴν ἀποκρῆά του — θὰ σαγηνευθῇ τελικῶς ἀπ' τὰ θέλγητρά της καὶ τὴν «ἱμιτασιὸν ρενάρ» ποὺ σκεπάζει τοὺς ὤμους της — τσακάλι τῆς κακῆς ὥρας — καὶ θὰ τῆς προσφέρει ἐπιτέλους ἓνα «κοκτελάκι» — οἰνόπνευμα μپογιατισμένο, — πὼς νὰ μὴ μοῦ θυμίσῃ τὴν ἀριστοκράτιδα βεντέττα, στόλισμα τοῦ ἀριστοκρατικοῦ καμπαρέ, ποὺ βασανίζεται κι' αὐτὴ μὲ τὴν ἴδιαν ἀπορίαν, τὴν ἀπορίαν τοῦ «ἂν θάρρῃ ἢ δὲν θάρρῃ» ὁ πελάτης ποὺ θὰ διατάξῃ τὴν προσαγωγὴν τῆς ἀσημένιας συμ-
 πανιέρας μὲ τὴν «κορντόν ρούζ»:

Ἔτσι ἡ οἰκογενειακὴ παρέα — νεαροὶ καὶ νεαρές, γόννοι κα-
 λῶν οἰκογενειῶν κ' ἐπίδοξοι αὐριανοὶ σνὸμπ — ποὺ χαχανίζει, πετᾷ σερπαντίνες, καπνίζει — τὰ κορίτσια περισσότερο ἀπ' τοὺς
 νέους — φωνάζει, χορεύει, πίνει, σπάζει, ἀδιαφορῶντας γιὰ τὸ κάθε τι — βλέπετε οἱ πατεράδες τῶν νεαρῶν φρόντισαν προηγουμένως νὰ γεμίσουν καλὰ τὰ πορτοφόλια τῶν βλαστῶν τῆς οἰκογενείας τῶν — πὼς νὰ μὴ μοῦ θυμίσῃ μιὰ παρέα ἀπὸ νεαροὺς φοιτητὰς καὶ ὑπαλλήλους ποὺ περισσώτερην ὥραν ἀπασχολοῦνται μὲ τὴν καταμέτρησιν καὶ τὸν ὑπο-
 λογισμόν τῶν λεφτῶν ποὺ διαθέτουν γιὰ τὸ γλέντι τους, παρὰ γιὰ τὸ ἴδιο τους τὸ γλέντι:

Ἔτσι ὁ συμπαθητικὸς καὶ χλωμὸς ντιζέρ ποὺ σὰς ὑποδέχεται σ' ἓνα ἀπ' ὅλα αὐτὰ, ὃ γνωστὸς θλιμμένος τρα-
 γουδιστὴς ἄλλοτε τῆς τζατζ ἑνὸς Καζίνο ποὺ ἡ ἐμφάνισις του σὰς ξαναφέρειν στὸ νοῦ μιὰν ἱστορίαν ἀγάπης, —
 ποιὸς θυμάται τὴν ἱστορία τ' αὐτῆς ἀπαγωγῆς τῆς ἀγαπημένης του, τὸ θυμὸ τοῦ πατέρα, τὸ χάρισμά τους; — πὼς νὰ μὴ μοῦ θυμίσῃ χίλιες δυο ἄλλες τέτοιες θλιμμένες ἱστορίες ἀγάπης ποὺ ἀντικρύζει κανεὶς διάχυτες στὰ πρόσωπα τῶσων καὶ τῶσων νεαρῶν ὑπάρξεων ποὺ ἡ μελαγχολία κι' ἡ νοσταλγία ἀποτελοῦν θαρρεῖς τὴ μόνη μόνιμη συν-
 τροφία τους:

Ἔτσι ὁ ἀραπάκος ποὺ πουλάει στὴ Γλυφάδα ἐκλεκτὰ τσι-
 γάρα, μυρωδάτα καὶ μὲ ἐπιστόμια ἀπὸ φύλλα τριαντάφυλλων, στὶς «σοῦπερσμάρτ» κυρίες, πὼς νὰ μὴ μοῦ θυμίσῃ τὸν ἄλλον ποὺ μπορεῖ — ἂν τὸ ἀπαιτήσῃ ἡ περιστάσις — νὰ σὰς παραχωρήσῃ καὶ μερικὰ τσιγάρα... χῶμα:

Ἔτσι... ἔτσι... κι' ἀκολουθοῦν χίλια δυο «ἔτσι» ποὺ τὸ «ἔνα» ἐργεῖται νὰ σὰς θυμίσῃ τὸ «ἄλλο» καὶ ποὺ ἀνάμεσα στὸ περίεργο κι' ἐξωφρενικὸ χορὸ μιᾶς ἀδιακοπῆς ἐναλλαγῆς τοῦ ἀριστοκρα-
 τικοῦ φράκου καὶ τῆς ἐργατικῆς τραγιάσκας, τῆς ἀρτίστας μὲ τὴν «ἱμιτασιὸν ρενάρ» καὶ τῆς διάσημης «βάρμπ», τῆς γυναικῆς τοῦ λαοῦ καὶ τῆς «σμάρτ» κυρίας τοῦ καλοῦ κόσμου, τοῦ ἐπιδόξου νεαροῦ «σνὸμπ» καὶ τῆς φτωχῆς μοδιστρούλας, τοῦ, ὑπὸ οἰκονο-
 μικὸν περιορισμὸν ζῶντος, φοιτητοῦ καὶ τῆς ἀνιούσης κατὰ πα-
 ραγγελίαν ἢ μαϊμουδισμόν τρυφερᾶς πολυεκατομυριούχου δε-
 σποινίδος, τοῦ ἀκριβοπληρωμένου στὴν ἀνθοπώλιδα τοῦ πολυ-
 τελοῦς κέντρου μπουκέτου τῶν μενεξέδων καὶ τῆς φτηνότητος ἀπὸ τὸ δρόμο ἀγορασμένης τούλινης σακκούλας τῶν κομψοῦ, ἀπὸ τὸ δρόμο ἀγορασμένης τούλινης σακκούλας τῶν κομψοῦ, τῆς σαμπάνιας καὶ τῆς ρετσίνας, τοῦ μαύρου χαβιαριοῦ καὶ τῆς μαρίδας, τῆς σερπαντίνης τῶν πενήντα δραχμῶν καὶ τῆς σερ-
 παντίνης τοῦ μονόδραχμου, τῆς ὀκτακύνιδρης λιμουζίνας καὶ τοῦ λεωφορείου... ναι, ἔτσι, καὶ πὺ ἀνάμεσα σ' ὅλον αὐτόν τὸν πρωτόγονο παράξενο κ' ἐξωφρενικὸ χορὸ τους ἡ Α.Μ. ὁ Καρ-
 νάβαλος ἔρχεται... καὶ φεύγει, ἡ Ἀθήνα γλεντᾷ, ἡ μάσκα ξε-
 σκίζεται, ἡ Ἀποκρῆς ἀνθίζει καὶ μαραίνοντα, κ' ἡ ζωὴ κυλᾷ, κυλᾷ ἡρεμα κι' ἀδιάφορα κοροῖδεύοντας καὶ γελώντας...

Πώς λειτουργεί

Ο ΣΤΑΘΜΟΣ ΠΡΩΤΩΝ ΒΟΗΘΕΙΩΝ

ΤΑ ΤΡΑΓΙΚΑ ΔΥΣΤΥΧΗΜΑΤΑ ΣΤΟΥΣ ΑΘΗΝΑΪΚΟΥΣ ΔΡΟΜΟΥΣ.—ΜΙΑ ΣΥΝΤΑΡΑΧΤΙΚΗ ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΗ.—Η ΑΞΙΟΘΑΥΜΑΣΤΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΠΑΡΟΧΗΣ ΒΟΗΘΕΙΑΣ.—ΤΟ ΣΩΜΑ ΤΩΝ ΤΡΑΥΜΑΤΟΦΟΡΩΝ.—ΠΟΤΕ ΙΔΡΥΘΗΚΕ Ο ΣΤΑΘΜΟΣ ΠΡΩΤΩΝ ΒΟΗΘΕΙΩΝ.—ΠΟΙΟΙ ΕΙΝΕ ΟΙ ΤΑΧΤΙΚΟΙ ΠΕΛΑΤΕΣ ΤΟΥ ΣΤΑΘΜΟΥ.—Η ΑΣΦΑΛΕΙΑ ΤΩΝ ΛΟΥΟΜΕΝΩΝ ΣΤΑ ΠΑΡΑΛΙΑ ΤΟΥ ΣΑΡΩΝΙΚΟΥ.—Η ΠΡΩΤΗΣ ΒΟΗΘΕΙΑΣ ΚΑΙ ΤΑ...ΔΙΟΔΙΑ! ΜΕΡΙΚΕΣ ΙΣΤΟΡΙΕΣ ΑΠΟ ΤΟ ΒΙΒΛΙΟ ΝΟΣΗΛΕΙΑΣ.—ΠΟΣΑ ΔΥΣΤΥΧΗΜΑΤΑ ΣΥΜΒΑΙΝΟΥΝ ΤΟ ΧΡΟΝΟ.

Κάθε μέρα το αστυνομικό δελτίο της πρωτεύουσας απαγορεύεται μ' ένα πλήθος δυστυχημάτων. Στους Έλληνες, βλέπετε, άρσσει να ζουν επικινδύνως. Διαβάζουν την εφημερίδα τους στη μέση του δρόμου, κρέμονται σαν σταφύλια από τα τράμ και μαχαιρώνονται κάθε Σαββατοκύριακο στις διάφορες ταβέρνες. Η άφηρημάδα, η παρεξήγηση, η απογοήτευση της ζωής έχουν κάθε τόσο τα θύματά τους. Ορίστε μια χαρακτηριστική στατιστική: Τό 1932 συνέβησαν στην Αθήνα 1900 δυστυχήματα. Τό 1933 ο αριθμός τους έφτασε στα 2.600 και τό 1934 ξεπέρασε τίς 4.000! Όσο για τό 1935; Ό Θεός να βάλι τό χέρι του, αλλά διόλου άπίθανο να καταρίψουμε ρεκόρ δυστυχημάτων! Πουθενά άλλου δέν παρατηρήται τόσο μεγάλη περιφρόνησι για τη ζωή στο στην Ελλάδα. Παίζουμε με τούς τροχούς των αυτοκινήτων, με τίς μοτοσυκλέτες και μ' όλα τα όχηματά σαν να είνε αγιοβασιλιάτικα παιχνίδια. Ξαφνικά τό λιθόστρωτο βάφεται με τό αίμα ενός συμπολίτου. Φταίει ό σωφέρ, φταίνε οι πόλισμαν, φταίνε τά πάντα και μόνο ό άπρόσεχτος άνθρωπος δέν φταίει. Πώς μπορούσε ό άτυχος ν' άντιληφθή τόν κίνδυνο άφού κοίταζε τόν ούρανό να δη άν θά βρέξη;...

Μά για ν' άντιληφθή πόσοι άνθρωποι πληρώνουν με τό αίμα τους αυτό τό παιχνίδι του θανάτου δέν έχετε παρά να κάνετε μια έπίσκεψι στο Σταθμό Πρώτων Βοηθειών. Τριάντα έξη χρόνια αυτή ή φιλανθρωπική ύπηρεσία εργάζεται αθόρυβα μέρα και νύχτα. Άρκει ένα τηλεφώνημα για να τρέξη στις έννιά ή ώρα τό πρωί ή τα έξημερώματα στην άκρη της πρωτεύουσας να παράσχη την ιατρική βοήθειά της. Άλλά πώς λειτουργεί αυτή ή ύπηρεσία; Ποιοι την διευθύνουν; Πώς βοηθάί τούς άτυχείς ανθρώπους που πέφτουν θύματα τραγικών δυστυχημάτων; Όλοι μας βέβαια έχουμε δη να κυκλοφορή στο δρόμο τό άσθενοφόρο αυτοκίνητό της με τόν έρυθρό σταυρό και τίς πάλευκες μπλούζες των γιατρών και των νοσοκόμων. Ξέρουμε άκόμη ότι οποιαδήποτε ώρα μας πονέσει τό στομάχι μας από τίς προϊστορικές πάστες μερικών ζαχαροπλαστέων, μπορούμε να καταφύγουμε στο σταθμό και να γλυτώσουμε τό μακάβριο ταξίδι του άλλου κόσμου. Δέν έχουμε όμως ότι στο κέντρο της πρωτεύουσας, πίσω από

τή Βουλή, στην όδό Άνθίμου Γαζή, ένα σωρό γιατροί και ειδικοί άνθρωποι άγρυπνούν, πρόθυμοι πάντα, να σώσουν τη ζωή μας. Τό έργο του Έρυθρου Σταυρού είνε τεράστιο κ' είνε αδύνατο βέβαια να περιληφθή στην όλιγοσέλιδη έρευνά μας. Γι' αυτό θά σας δώσωμε μια εικόνα του Σταθμού των Πρώτων Βοηθειών που αποτελεί ένα από τα φιλανθρωπικά τμήματά του. Οι ταχτικοί πελάτες του είνε οι πρεζάκηδες, οι έπιληπτικοί κ' οι... παλληκαράδες. Έκτός αυτών όμως υπάρχει ένας τεράστιος αριθμός συμπολιτών και βιοπαλαιστών που ζητάει κάθε τόσο τη βοήθειά του.

Τήν ώρα που έπισκεπτόμαστε τό σταθμό, έξω από τήν πόρτα του έχει σταματήσει τ' αυτοκίνητό του. Από τό έσωτερικό του κατεβαίνει ένας γιατρός κ' ένας νοσοκόμος, ένω οι τραυματιοφόροι μεταφέρουν προσεχτικά τόν άρρωστο στο θάλαμο. Είνε τυλιγμένος μ' ένα σωρό γάζες στα χέρια και στο πρόσωπο κ' έχει χάσει τίς αισθήσεις του. Η άδελφές του έλέους περιποιούνται άμέσως τόν τραυματία. Είνε ένας εργατικός ως σαράντα χρόνων. Έχει πέσει από τίς σκαλωσιές μιας οικοδομής κ' έχει κυριολεκτικώς παραμορφωθεί. Δίπλα μας, ένας άλλος γιατρός, γράφει στο βιβλίο νοσηλείας τ' όνομα, τήν ηλικία και τό άτύχημα του δύστυχου εργάτη. Τέλος ό τραυματίας μεταφέρεται σ' ένα νοσοκομείο κ' ό σταθμός ξαναβρίσκει τήν ήσυχία του. Μπορούμε λοιπόν τώρα ν' άπασχολήσουμε τό διευθυντή του.

— Πώς λειτουργεί ό Σταθμός Πρώτων Βοηθειών; Τόν ρωτούμε.

— Μ' ένα έπιτελείο γιατρών, άδελφών του έλέους και τραυματιοφόρων οι όποιοι σε κάθε στιγμή της μέρας και της νύχτας είνε έτοιμοι να παράσχουν τήν βοήθειά τους. Η ιατρική περιθαλψι όταν πρόκειται περί άτυχημάτων παρέχεται πάντα δωρεάν. Έκτός αυτής όμως ό Σταθμός εκτελεί μεταφορές άρρώστων από τά σπίτια στα διάφορα νοσοκομεία. Και μόνο οι σχετικώς εύποροι πληρώνουν ένα μικρό ποσό γι' αυτή τη μεταφορά τους. Οι τελείως άποροι μεταφέρονται πάντα δωρεάν. Στο Σταθμό υπάρχουν έξη γιατροί μεταξύ των οποίων οι κ.κ. Κανελλόπουλος, Σαγιάνος, Παλαιολόγος και Κάτσαρης καθώς κ' ένας μεγάλος αριθμός έθελοντών γιατρών οι όποιοι παρέχουν δωρεάν τίς ύπηρεσίες τους για να εξασκούνται. Υπάρχουν άκόμη άδελφές του Έρυθρου Σταυρού κ' ένα σώμα τραυματιοφόρων. Οι τελευταίοι έχουν εκπαιδευθεί σε ειδική σχολή κ' είνε περίπου έκατό. Ό Σταθμός έχει τρία άσθενοφόρα αυτοκίνητα, μηχανήματα τεχνητής άναπνοής και διοχετεύσεως οξυγόνου κ' ένα πλήθος ειδικών κιβωτίων πα-

ροχής πρώτων βοηθειών, τά όποια χρησιμοποιούνται στις δηλητηριάσεις, στις άπόπειρες αυτοκτονίας και στα δυστυχήματα, τά όποια χρειάζονται άμέσως τήν παροχή φαρμάκων.

— Πότε ιδρύθηκε αυτός ό Σταθμός στην πρωτεύουσα; — Μά έδώ και τριάντα έξη χρόνια. Τότε διευθύνετο από μίαν έπιτροπή φιλανθρώπων με πρόεδρο τήν κ. Ριανκούρ, αντιπρόεδρους τίς κ.κ. Λεβίδου και Λεονάρδου και μέλη τίς κ.κ. Χαριτάκη, Σ. Τσάκωνα, Γιαννοπούλου, Δεσποτοπούλου, Α. Χατζηκυριάκου και άλλες. Καθώς έπίσης κ' από δύο έκλεκτούς γιατρούς των Αθηνών. Η άδελφή όμως του πληθυσμού της πρωτεύουσας κ' ή άδελφή του αριθμού των δυστυχημάτων, κατέστησε τό έργο τους κουραστικό. Παρ' όλη τήν καλή θέλησή τους δέν μπορούσαν ν' άνταπεξέλλουν στην παροχή της βοήθειας που χρειαζέτο. Έτσι πρό τεσσάρων χρόνων, παρεκάλεσαν τόν Έρυθρό Σταυρό να συνεχίση τό φιλάνθρωπο έργο τους. Σήμερα ό Σταθμός κατορθώνει με τήν χρηματική έπιχορήγησή του να λειτουργή κανονικά.

— Ποιές είνε ή έισπράξεις του; — Περί τίς διακόσιες χιλιάδες τό χρόνο. — Και τά έξοδά του; — Ξεπερνούν τό έκατομμύριο. — Ποιά είνε τά πιο συνηθισμένα άτυχήματα; Άπό τί προ-

έρχονται; — Άπό συγκρούσεις αυτοκινήτων, από πτώσεις, από άπροσεξίες, από δηλητηριάσεις κ' από πυροβόλα όπλα. Έχουμε όμως κ' ένα σωρό άπόπειρες αυτοκτονίας και τραυματισμούς. Έκείνο άπόστο που προκαλεί έντόπιση είνε ό αριθμός των έπιληπτικών της πρωτεύουσας. Δέν περνά μέρα που να μη μας ειδοποιήσουν να μαζέψουμε από τό δρόμο έναν άπ' αυτούς! Ταχτικοί πελάτες μας έπίσης είνε κ' οι διάφοροι τοξικομανείς φυλακισμένοι. Είνε γνωστό ότι αυτοί οι άνθρωποι δέν μπορούν να κάνουν χωρίς ναρκωτικά. Παθαίνουν τρομακτικές κρίσεις. Οι άστυνομικοί για να τούς γλυτώσουν από τά μαρτύρια τούς μεταφέρουν στο σταθμό για να τούς δώσουμε τό... σκονάκι τους και να ήσυχάσουν! Η κατάσταση τους είνε άνατριχιαστική. Σκίζουν τά ρούχα τους, μουγκρίζουν σαν θηρία και κυλιούνται καταγής για να γλυτώσουν από τίς έφιαλτικές παραισθήσεις τους. Είνε άξιολύπητοι.

Ό διευθυντής του Σταθμού μας έξιστόρησε κατόπιν όλους τούς κόπους και τίς προσπάθειες των «άδελφών» και των τραυματιοφόρων στις καταστροφές των Άστακού, στους σεισμούς της Κορίνθου και της Θεσσαλονίκης και τελευταίως στις πλημύρες του Κηφισού.

— Εύτυχός ότι υπάρχουν, μας είνε, στην άποθήκη του σταθμού πλήρη φορητά νοσοκομεία, τά όποια άμέσως μπορούν να μεταφερθούν στον τόπο της καταστροφής. Και τώρα θά σας πω κάτι που ένδιαφέρει όλους τούς λουόμενους. Ό σταθμός εν συνεργασία με τήν Θαλασσία Ένωσι προετοιμάζεται και οργανώνεται καλύτερα τήν περιθαλψι των λουομένων στα παράλια του Σαρωνικού για τούς θερινούς μήνες. Θά ιδρύση περισσότερους σταθμούς παροχής βοήθειας. Έτσι θά λιγοστεύουν τ' άτυχήματα.

Πέρις ό αριθμός των τραυματών θαλάσσης που έπεδέθησαν έφτασε τό 1131. Οι σταθμοί έπίσης έσωσαν και όχτώ «πνιγμένους» με τήν παροχή των πρώτων βοηθειών.

— Κάθε τέτοιος σταθμός τί προσωπικό έχει; — Ένα γιατρό, μιά νοσοκόμο και δύο τραυματιοφόρους. Μεταξύ όμως του ένός σταθμού και του άλλου υπάρχουν οι κινητοί τραυματιοφόροι. Αυτοί οι άνθρωποι φέρνουν μέσα σ' ένα ειδικό κιβώτιο έπιδέσμους και φάρμακα κ' είνε πρόθυμοι να περιποιηθούν τά τραύματα των λουομένων.

— Συνήθως από τί προέρχονται αυτά τά τραύματα; — Άπό σπασμένα γυαλιά!

Ναι, μη σας φαίνεται περίεργο. Όλοι οι νυχτερινοί γλεντζέδες της Φαληρικής άκτής ύστερ από τήν τέταρτη μύρα έννοούν να σπάσουν πάνω στους βράχους τά πιάτα, τά ποτήρια και τά...κεφάλια τους! Κι' ό άνύποπτος άνθρωπος, τό άδωο παιδί, ή άτυχη γυναίκα που έρχονται τό πρωί να πάρουν τό μάνιο τούς κομματιάζονται και πληρώνουν κ' αυτοί τόν φόρο του αίματος στα βαρκικά όργια των κυριακάτικων γλεντιέδων!

Μά οι λουόμενοι παθαίνουν πολλές φορές δυστυχήματα κ' από τήν άπροσεξία τους. Βουτούν παραδείγματος χάριν στη θάλασσα ύστερ από τό φαγητό για ν' άνασურθούν σε λίγα λεπτά μελανιασμένοι και να μεταφερθούν στο σταθμό. Άλλοι πάλι βγαίνουν πολύ στ' άνοιχτά κ' έπειτα δέν έχουν δυνάμεις να γυρίσουν. Γεμίζουν λοιπόν τό στομάχι τους με...θάλασσα και φονάζουν τούς άλλους λουόμενους να τούς σώσουν. Κι' αυτοί μεταφέρονται σ' άξιοθρήνητα χάλια στους διάφορους σταθμούς για να γλυτώσουν από τό θάνατο.

Ό διευθυντής του Σταθμού έχει άνοιξει τώρα πάνω στο γραφείο του ένα όγκωδες βιβλίο. Κάθε γραμμή του είνε κ' ένα όνομα, ένα δυστύχημα. Ίδου μερικά τά όποια συνέβησαν τελευταία:

Στίς 30 Δεκεμβρίου ένα έπέιγον τηλεφώνημα από τό συνοικισμό του Περιστερίου καλούσε τό αυτοκίνητο του Σταθμού. Ένας εργατικός, ό Άθ. Μανόγλου, ένω πήγαινε τό πρωί στη δουλειά του άγγιξε σ' ένα σπασμένο ήλεκτρικό σύρμα κ' έπεσε καταγής σαν κεραυνόπληκτος. Άμέσως ό έφημερεύων γιατρός, μιά νοσοκόμος και δύο τραυματιοφόροι πήραν τό σχετικό μηχανήμα κατά των άσφυγιών και τό ειδικό κιβώτιο των πρώτων βοηθειών και σε λίγα λεπτά της ώρας βρισκόντουσαν στον τόπο του δυστυχήματος. Ό Μανόγλου είχε χάσει τίς αισθήσεις του. Τόν τοποθέτησαν στο φορείο του αυτοκινήτου κ' ένω ξαναγύριζαν στο Σταθμό άρχισαν να τόν υποβάλλουν στη σχετική θεραπεία. Η γρήγορη έπέμβασι τους κατώρθε να τόν σώση. Κι' ό Μανόγλου ύστερ από λίγο είχε άνακτήσει πάλι τίς αισθήσεις του.

Ένας άλλος πάλι εργατικός, ό Μ. Λαζάρου, στην όδό Άχαρνών, κυλίστηκε με σπασμούς μέσα στις λάσπες. Οι διάβτες τρομοκρατημένοι έτρεξαν να ειδοποιήσουν τό άστυνομικό τμήμα. Έκείνο ειδοποίησε βέβαια τό Σταθμό. Ό άτυχος έπιληπτικός παρελήφθη από τούς νοσοκόμους οι όποιοι και κατώρθεσαν να τόν κάνουν να συνέλθη.

Άλλά κ' ό Ίλιγγος έχει πολλές φορές τά τραγικά θύματά

Μιά από τίς καταστροφές που έχουν έλθει τα παράλια του Σαρωνικού.

Περιθαλψις κινδυνεύσαντος κολυμβητού